

RAPPORT

2025

Bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge (1995-2024)

Rapport

Bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge (1995-2024)

Elin K. Bye

Inger Synnøve Moan

Utgitt av Folkehelseinstituttet

Område for folkehelse og forebygging
Avdeling for Rusmidler og tobakk
August, 2025

Tittel:

Bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge (1995-2024)

Forfatter(e):

Elin K. Bye
Inger Synnøve Moan

Oppdragsgiver: Helsedirektoratet

Prosjektnummer: 34208, aktivitetskode 1270

Publikasjonstype: Rapport

Bestilling:

Rapporten kan lastes ned som pdf på Folkehelseinstituttets nettsider: www.fhi.no

ISBN elektronisk utgave:

978-82-8406-511-3

Emneord: Alkohol, illegale rusmidler, ungdom, unge voksne

Sitering: Bye EK, Moan IS. Bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge (1995-2024) [Use of alcohol and and illegal drugs among adolescents and young adults in Norway (1995-2024)]. Rapport 2025. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2025.

Forord

I forbindelse med Nasjonalt program for rusforebyggende arbeid blant barn og unge ble samarbeidsprosjektet *“Oppfølging av nasjonalt program for rusforebyggende arbeid blant barn og unge”* inngått mellom Avdeling for rusmidler og tobakk ved Folkehelseinstituttet (FHI) og Helsedirektoratet (Hdir) høsten 2024. Prosjektet består av tre delprosjekter: (1) Kunnskapsgrunnlaget, (2) Nullpunktkartlegging, og (3) Skoleprosjektet. Denne rapporten er leveransen fra delprosjekt 2, Nullpunktkartlegging.

Formålet med rapporten er å presentere oppdatert kunnskap om ungdoms og unge voksnes bruk av alkohol og andre rusmidler (heretter rusmiddelbruk). En slik nullpunktkartlegging vil gi et tydelig bilde av behovene for rusforebygging blant unge. I tillegg til å undersøke utbredelse av rusmiddelbruk, undersøker vi utvikling over tid. På denne måten kan vi avdekke stabile forhold og forhold som er i endring og som man bør være oppmerksomme på. Det benyttes to datakilder i rapporten. Undersøkelsen ESPAD (European School Survey on Alcohol and Other Drugs) er gjennomført av FHI hvert 4. år blant 15-16-åringer i Norge (elever på 10. trinn) siden 1995. Våren 2024 ble det gjennomført en ny datainnsamling og det vil dermed være mulig å beskrive utbredelse og utvikling av rusmiddelbruk blant 15-16-åringer fra 1995 til 2024. Rusundersøkelsen har blitt gjennomført årlig siden 2012 i et representativt utvalg av befolkningen i Norge (16-79 år) og kartlegger bruk av alkohol, tobakk, vanedannende legemidler og illegale rusmidler. Data fra denne undersøkelsen kan dermed brukes til å beskrive utbredelse og utvikling av rusmiddelbruk blant unge voksne i alderen 16-30 år i årene 2012-2024. FHI hadde ansvar for Rusundersøkelsen til og med 2023. I 2024 ble ansvaret for undersøkelsen flyttet til Hdir i forbindelse med omorganiseringen av den sentrale helseforvaltningen.

Elin K. Bye (prosjektleder) og Inger Synnøve Moan i Avdeling for rusmidler og tobakk ved FHI utarbeidet problemstillingene i rapporten, gjennomførte analysene, tolket resultatene og skrev rapporten. Arbeidet med rapporten er finansiert av Hdir.

For at undersøkelsene skal kunne gjennomføres er vi avhengige av at skoleklassene som blir trukket ut til ESPAD-undersøkelsene, samt de i alderen 16-79 år, som blir trukket ut til de årlige befolkningsundersøkelsene, sier seg villige til å delta. Vi vil derfor takke alle elevene som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsene i disse årene, og alle i befolkningen som har deltatt i Rusundersøkelsen. Takk også til forsker og konsulent Thomas Anton Sandøy, og seniorforskerne Anne Line Bretteville-Jensen og Torleif Halkjelsvik i Avdeling for rusmidler og tobakk ved FHI, som har bidratt til kvalitetssikring av rapporten. Vi håper rapporten vil være til nytte for alle som arbeider med ungdom på ulike arenaer.

Oslo, august 2025

Elin K. Bye
Seniorforsker

Inger Synnøve Moan
Seniorforsker

Innhold

Forord	3
Hovedbudskap	6
Sammendrag	7
1 Innledning	12
1.1 Bakgrunn	12
1.2 Avgrensning og problemstilling	13
2 Metode	14
2.1 ESPAD undersøkelsene	14
2.2 Rusundersøkelsen	15
2.3 Analyse	16
3 Bruk av alkohol blant ungdom	18
3.1 Hvor stor andel av ungdom drikker alkohol?	18
3.2 Hvor ofte drikker ungdom?	19
3.3 Beruselse og høykonsumsituasjoner	20
3.4 Hva drikker ungdom?	23
3.5 Debutalder for alkoholbruk	24
3.6 Opplevd tilgjengelighet av alkohol	25
3.7 Forsyningskilder til alkohol	26
3.8 Hvor og med hvem drikker ungdom?	27
3.9 Vurdering av risiko forbundet med alkoholbruk	28
3.10 Konsekvenser av egen alkoholbruk	29
3.11 Regler for alkoholbruk og drikking med foreldre	30
3.12 Hovedfunn – bruk av alkohol blant ungdom	31
4 Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant ungdom	32
4.1 Hvor mange har erfaring med bruk av cannabis?	32
4.2 Kjønnforskjeller i bruk av cannabis?	32
4.3 Alder ved første gangs cannabisbruk	33
4.4 Mer bruk av cannabis i Oslo?	33
4.5 Hvor ofte brukes cannabis?	34
4.6 Hvilke typer cannabis brukes?	35
4.7 Opplevd tilgjengelighet av cannabis	35
4.8 Mulighet for å prøve cannabis	36
4.9 Forsyningskilder til cannabis	36
4.10 Problematiske cannabisbruk	37
4.11 Oppfatning av risiko ved cannabisbruk	38
4.12 Holdninger til bruk og legalisering av cannabis	39

4.13 Alkoholbruk blant de som oppga cannabisbruk	42
4.14 Bruk av andre illegale rusmidler	43
4.15 Opplevd tilgjengelighet av andre illegale rusmidler	44
4.16 Nye psykoaktive stoffer	45
4.17 Løsemidler og lystgass	46
4.18 Hovedfunn - bruk av illegale rusmidler blant ungdom	47
5 Bruk av alkohol blant unge voksne	48
5.1 Andel unge voksne som drikker alkohol, og hvor ofte	48
5.2 Høykonsumsituasjoner	52
5.3 Alkoholbruk siste 4 uker	54
5.4 Alkoholbruk - ukedag og helg	58
5.5 Risikofylt alkoholbruk – AUDIT	58
5.6 Hovedfunn - bruk av alkohol blant unge voksne	60
6. Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant unge voksne	61
6.1 Hvor mange har brukt cannabis?	61
6.2 Kønns- og aldersforskjeller i bruk av cannabis	63
6.3 Mer cannabisbruk i Oslo?	65
6.4 Forsyningskilder til og typer av cannabis	66
6.5 Alkoholbruk blant de som oppga cannabisbruk	67
6.6 Bruk av andre illegale rusmidler	67
6.7 Kønns- og aldersforskjeller i bruk av andre illegale rusmidler	70
6.8 Mer bruk av illegale stoffer i Oslo?	72
6.9 Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant unge voksne med ulike AUDIT-skårer	72
6.10 Hovedfunn - bruk av illegale rusmidler blant unge voksne	74
7 Oppsummering og diskusjon	75
7.1 Alkoholbruk blant ungdom	75
7.2 Bruk av illegale rusmidler blant ungdom	78
7.3 Alkoholbruk blant unge voksne	83
7.4 Bruk av illegale rusmidler blant unge voksne	85
7.5 Metodologiske betraktninger	88
7.6 Implikasjoner for rusforebyggende arbeid blant ungdom og unge voksne	89
8. Konklusjon	91
Referanser	92
Key messages	98
Executive summary	99

Hovedbudskap

I denne rapporten undersøker vi utbredelse og endringer i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom (15-16 år) og unge voksne (16-30 år). I tillegg undersøkes endringer i konsekvenser av rusmiddelbruk, og endringer i risiko- og beskyttelsesfaktorer. Det benyttes data fra representative undersøkelser gjennomført fra 1995-2024. Endringer for hele perioden beskrives, men hovedfokus er på endringer siste fem år.

Alkohol er det mest utbredte rusmidlet blant ungdom og unge voksne i Norge. Mens det var en nedgang i alkoholbruk blant ungdom etter årtusenskiftet, til historisk lave nivåer i 2019, har andelen ungdom som oppgir bruk av alkohol økt mellom 2019 og 2024. Med unntak av en nedgang i alkoholbruk i pandemiårene, har trenden for unge voksne som oppgir å drikke alkohol vært forholdsvis stabil i perioden 2012-2024. I 2024 oppga 47 % av 15-16-åringer at de hadde drukket alkohol siste 12 måneder mot 86 % av 16-30-åringer. Andelen ungdom som oppga høykonsumsituasjoner av alkohol økte mellom 2019 og 2024, med en tydeligere trend for jenter enn gutter. I 2024 var det en signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga slike høykonsumsituasjoner. Andelen unge voksne med et risikofylt alkoholbruk økte også mellom 2021 og 2024. Risikofylt alkoholbruk var mer utbredt blant unge menn enn unge kvinner i perioden 2012-2024. Opplevd tilgjengelighet av alkohol har økt betydelig blant 15-16-åringer mellom 2019 og 2024. Den vanligste forsyningskilden til alkohol var i 2024 å skaffe fra jevnaldrende, men det var også en del ungdom som oppga å ta hjemmefra uten lov og å kjøpe alkohol via sosiale medier. Andelen ungdom som oppga at de hadde fått alkohol av foreldrene til å ha med på fest økte betydelig mellom 2019 til 2024.

Cannabis er det mest utbredte illegale rusmidlet blant ungdom og unge voksne i Norge. Etter årtusenskiftet var det en markant nedgang i cannabisbruk blant ungdom. Etter et bunnpunkt i 2011 har det vært en økning i andelen ungdom som oppga cannabisbruk. Mellom 2019 og 2024 økte både noen gangs bruk av cannabis, og cannabisbruk siste 12 måneder, blant ungdom. Med unntak av en nedgang under pandemien, har andelen 16-30-åringer som oppga cannabisbruk vært forholdsvis stabil i årene 2019-2024. I 2024 var det 8 % av ungdom og 12,5 % av unge voksne som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder. Andelen som oppga cannabisbruk siste 12 måneder var høyest i aldersgruppen 21-25 år i hele perioden, og cannabisbruk økte i denne aldersgruppen mellom 2021 og 2024. Både blant ungdom og unge voksne oppgir en høyere andel gutter enn jenter å bruke cannabis.

Andelen unge voksne som oppga bruk av andre illegale rusmidler siste 12 måneder økte, og økningen var mest tydelig for kokain og ecstasy/MDMA. Blant ungdom har det også vært en økning i noen gangs bruk av andre illegale rusmidler. Opplevd tilgjengelighet av cannabis og andre illegale rusmidlene har økt betydelig blant ungdom.

Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler er betydelig mer utbredt blant unge som har et risikofylt alkoholbruk enn blant unge som ikke drikker alkohol eller som har et alkoholbruk forbundet med lav risiko. Over halvparten av ungdom og 40 % av unge voksne som oppgir bruk av cannabis, oppgir samtidig bruk av alkohol og cannabis.

Parallelt med økningen i alkoholbruk og høykonsumsituasjoner av alkohol blant ungdom mellom 2019 og 2024, økte andelen som oppga at de hadde opplevd ulike negative konsekvenser som følge av sin alkoholbruk, som ulykke eller skade og slåsskamp i forbindelse med alkoholbruk. Tilsvarende, i tråd med økningen i cannabisbruk blant ungdom mellom 2019 og 2024, økte andelen ungdom som oppga at de hadde opplevd ulike problemer som følge av egen cannabisbruk, som problemer med hukommelsen og følelsesmessige problemer.

Sammendrag

Innledning

Alkohol er det mest utbredte rusmidlet i Norge og de fleste ungdommer prøver alkohol i løpet av ungdomstiden. Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler har tradisjonelt vært mindre utbredt blant unge. I senere år har det skjedd store endringer i det illegale rusmiddelmarkedet, blant annet med introduksjon av en rekke nye cannabisprodukter og regulert og legal omsetning av cannabis i flere land. Internett har ført til økt globalisering og til tross for at Norge har en streng rusmiddelpolitikk, har vi i dag mindre kunnskap om hvilke rusmidler unge eksponeres for og har tilgang til.

Bruk av alkohol og illegale rusmidler (heretter rusmiddelbruk) er blant de viktigste modifiserbare risikofaktorene for død og for tap av friske leveår i Norge og verden for øvrig. Sykdomsbyrdeberegninger peker mot at unge er en spesielt viktig målgruppe med hensyn til forebygging av skader og problemer som følge av rusmiddelbruk.

For å innrette det rusforebyggende arbeidet blant unge er det nødvendig med oppdatert kunnskap om utbredelse av bruk av ulike rusmidler. Formålet med denne rapporten er å gi et oppdatert kunnskapsgrunnlag om utbredelse og endringer i rusmiddelbruk blant ungdom (15-16 år) og unge voksne (16-30 år). Vi undersøker også endringer i risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk, og endringer i konsekvenser av rusmiddelbruk.

Data fra undersøkelser gjennomført blant elever på 10. trinn på ungdomskolen benyttes for å undersøke:

- i. Utbredelse og endring i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant 15-16-åringer, og kjønnsforskjeller, i årene 1995-2024.
- ii. Endringer i risikovurderinger knyttet til rusmiddelbruk, opplevd tilgjengelighet av rusmidler og forsyningskilder for rusmidler.
- iii. Endringer i rusmiddelrelaterte skader og konsekvenser.

Data fra befolkningsundersøkelser benyttes for å undersøke:

- i. Utbredelse og endring i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant unge voksne i alderen 16-30 år i årene 2012-2024, og i ulike sosiodemografiske grupper.

Metode

For å undersøke rusmiddelbruk blant ungdom, benyttes selvrapporterte data fra den norske delen av «European School Project on Alcohol and other Drugs» ([ESPAD](#)) fra perioden 1995-2024 (N=28628, 49 % jenter). ESPAD undersøkelsen har blitt gjennomført i over 30 europeiske land hvert fjerde år siden 1995, og viser utbredelse og utvikling i bruk av rusmidler og tobakk blant europeiske 15-16-åringer. FHI er ansvarlig for undersøkelsen i Norge, og den åttende datainnsamlingen ble gjennomført i 37 land våren 2024.

Unge voksnes rusmiddelbruk belyses ved hjelp av data fra «Rusundersøkelsen» i perioden 2012-2024, en årlig undersøkelse gjennomført av Statistisk sentralbyrå (SSB) på oppdrag fra FHI/Hdir. Undersøkelsen viser utbredelse og utvikling i bruk av rusmidler og tobakk i et representativt utvalg av befolkningen i alderen 16-79 år i Norge. I denne rapporten benytter vi data fra 16-30-åringer (N=10915, gjennomsnitt: 23 år, 48,9 % kvinner).

Resultat

Alkoholbruk blant ungdom. Alkohol er det mest utbredte rusmidlet blant ungdom i Norge. Mens det var det en nedgang i alkoholbruk blant ungdom etter årtusenskiftet og frem mot

2019, ser trenden nå ut til å snu. Mellom 2019 og 2024, økte alkoholbruk siste 12 måneder og bruk siste 30 dager statistisk signifikant. Andelen ungdom som oppga bruk av alkohol siste 30 dager økte fra 26 til 32 % i perioden. Den økende trenden i alkoholbruk mellom 2019 og 2024 var tydeligere for jenter enn gutter. Andelen ungdom som oppga å drikke seg beruset eller å drikke fem eller flere enheter ved samme drikkesituasjon (høykonsumsituasjoner) økte også statistisk signifikant mellom 2019 og 2024, og i 2024 var andelen jenter som hadde et slikt drikkemønster signifikant høyere enn for gutter.

Brennevin er foretrukket drikkesort blant en stor andel unge gutter og jenter, sammen med øl og rusbrus/sider, og mellom 2019 og 2024 økte andelen ungdom som opplevde at øl, og særlig brennevin, var lett tilgjengelig. De vanligste forsyningskilder til alkohol var i 2024 å kjøpe eller få av andre ungdommer (50 %), ta hjemmefra uten lov (20 %) eller skaffe fra søsken eller andre voksne (16-17 %). Det var 12 % av ungdommene som svarte at de vanligvis skaffet alkohol ved hjelp av foreldrene, og 11 % oppga å ha kjøpt via sosiale medier som Snapchat/TikTok. I 2024 var det også 17 % som oppga at foreldrene ved en eller flere anledninger hadde gitt de alkohol til å ha med på fest, en økning fra 9 % i 2019. De vanligste drikkekontekstene for ungdom i alderen 15-16 år var hjemme/hjemme hos andre eller utendørs.

Parallelt med økningen i alkoholbruk og høykonsumsituasjoner av alkohol mellom 2019 og 2024, økte andelen ungdom som opplevde negative konsekvenser som følge av egen alkoholbruk statistisk signifikant: vært utsatt for ulykke eller skade i forbindelse med alkoholbruk (14 til 20 %), vært i slåsskamp (10 til 14 %), og vært så fulle at de hadde befunnet seg på et sted uten å huske hvordan de kom seg dit (13 til 17 %). I 2024 oppga 14 % at de hadde opplevd uønskede seksuelle hendelser i forbindelse med at de hadde drukket.

Bruk av illegale rusmidler blant ungdom. Cannabis er det mest utbredte illegale rusmidlet blant ungdom i Norge. Etter 2000 var det en markant nedgang i cannabisbruk blant ungdom. Etter et bunnpunkt i 2011 har det vært en økning i andelen ungdom som oppga cannabisbruk. Mellom 2019 og 2024 økte andelen ungdom som oppga noen gangs bruk av cannabis statistisk signifikant, fra 8,4 til 10 %. Andelen ungdom som oppga å ha brukt cannabis siste 12 måneder økte også i denne perioden (fra 6,9 til 8 %), men ikke statistisk signifikant. Nær halvparten av ungdommene som oppga at de hadde brukt cannabis siste 12 måneder, hadde brukt 1-2 ganger. En høyere andel gutter enn jenter oppga å ha brukt cannabis i alle undersøkelsesårene, men økningen i bruk kan i hovedsak tilskrives en økning blant jentene. Cannabisbruk var mer utbredt blant ungdom i Oslo enn ungdom i resten av landet.

Andelen ungdom som opplevde cannabis som lett tilgjengelig har økt betydelig det siste tiåret, og økningen kan i hovedsak tilskrives en økning blant de som ikke oppga bruk av cannabis. Mellom 2019 og 2024 økte andelen i denne gruppen fra 29 til 36 %. Samtidig med at opplevd tilgjengelighet av cannabis økte, var det etter årtusenskiftet en betydelig nedgang i andelen ungdom som forbant regelmessig bruk av cannabis med høy grad av risiko for skader. Blant ungdom som i 2019 og 2024 oppga cannabisbruk, var bruk av hasj (88 %) og marihuana (61 %) mest utbredt, men en del oppga bruk av spiselige produkter eller godterier (33 %), cannabisolje (30 %), og brus, iste el. (20 %) som inneholdt det rusgivende virkestoffet i cannabis, THC.

Parallelt med økningen i cannabisbruk, økte andelen ungdom som oppga at de hadde opplevd negative konsekvenser som følge av egen cannabisbruk mellom 2019 og 2024: følelsesmessige problemer (7 til 17 %), problemer med hukommelsen (9 til 16 %), og kramper, slagsmål, ulykker eller dårlige skoleresultater (5 til 11 %). I 2024 oppga 12 % av ungdommene at de hadde røykt cannabis alene. Cannabis Abuse Screening Test (CAST) er

et screeningverktøy som blir brukt for å undersøke problematisk bruk av cannabis. Om lag 20 % av ungdommene som oppga cannabisbruk hadde høy avhengighetsrisiko målt med CAST i 2019 og 2024.

Ungdom som oppga å ha brukt cannabis, skiller seg fra ikke-brukere ved at de har betydelig høyere drikkefrekvens og høyere frekvens av høykonsumsituasjoner av alkohol sammenlignet med ikke-brukere. Over halvparten av ungdommene som oppga bruk av cannabis, oppga at de hadde brukt alkohol og cannabis samtidig i 2019 og 2024.

Til tross for økningen i cannabisbruk og relaterte konsekvenser blant ungdom, har en majoritet restriktive holdninger til bruk og til legalisering av cannabis.

Andelen ungdom som oppga at de noen gang hadde brukt andre illegale rusmidler som kokain, ecstasy/MDMA og amfetaminer økte fra årtusenskiftet og frem mot 2024, fra 3 til 6 %. Opplevd tilgjengelighet av disse illegale rusmidlene har også økt betydelig.

Alkoholbruk blant unge voksne. Andelen unge voksne som oppga å drikke alkohol i årene 2012-2024 var forholdsvis stabil, og det var ingen kjønnsforskjeller. I 2024 oppga 86 % av unge voksne i alderen 16-30 år at de hadde drukket alkohol i løpet av de siste 12 månedene, og for aldersgruppen 16-17 år var andelen 67 %. En høyere andel menn enn kvinner oppga å ha drukket ukentlig, og ukentlig drikking var mest utbredt i aldersgruppen 21-30 i alle årene. Ukentlig alkoholbruk var også mer utbredt blant unge voksne i Oslo sammenlignet med unge voksne i resten av landet. Omtrent alle oppga at de vanligvis drakk på en eller flere helgedager, og rundt 20 % oppga at de drakk på både uke- og helgedag(er).

Mellom 2021-23 og 2024 økte andelen unge voksne som oppga å ha drukket seks eller flere alkoholenheter ved samme drikkesituasjon *månedlig*, fra 18 til 24 %. Andelen kvinner som oppga å ha *ukentlige* høykonsumsituasjoner økte fra 4 til 8 % i perioden 2021-2023 til 2024. Høykonsumsituasjoner har i alle årene vært mest utbredt blant menn, enslige og aldersgruppen 18-25 år. Forskjellen mellom unge voksne i Oslo og i resten av landet var ikke signifikant.

Øl utgjorde den største andelen av selvrapportert konsum for menn i hele perioden, etterfulgt av brennevinskonsum, mens vin etterfulgt av øl har dominert for kvinner. Konsumet av brennevin økte imidlertid blant kvinner i perioden 2022-24, på bekostning av vin- og øl-konsum.

Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) er et screeningsverktøy som benyttes til å kartlegge risikofylt alkoholbruk. I 2024 var det 30 % av unge voksne i alderen 16-30 år som hadde et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT, en økning fra 22/23% i pandemiårene. Et risikofylt alkoholbruk var mer utbredt blant menn enn kvinner, single enn ektefeller/samboere, og unge voksne i aldersgruppen 18-25 sammenlignet med yngre og eldre.

Bruk av illegale rusmidler blant unge voksne. Sett under ett var andelen 16-30-åringer som oppga cannabisbruk forholdsvis stabil i perioden 2013-2024, med noe høyere andeler for bruk siste 12 måneder i siste del av perioden. I 2024 var det 32,8 % som oppga bruk av cannabis noen gang, og 12,5 % som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder. Over halvparten av de som oppga cannabisbruk siste 12 måneder, hadde brukt rusmidlet 1-5 ganger. I alle årene 2013 til 2024 var det en høyere andel unge menn enn kvinner som oppga cannabisbruk.

Andelen som oppga cannabisbruk siste 12 måneder var høyest i aldersgruppen 21-25 år i hele perioden, andelen som oppga cannabisbruk i denne aldersgruppen økte fra 13-14 til

17,4 % mellom 2021 og 2024. En høyere andel unge voksne i Oslo oppga bruk av cannabis enn ungdom i resten av Norge. Den største andelen av unge voksne som oppga cannabisbruk siste 12 månedene i 2024, hadde brukt hasj og marihuana, men det var også en del som oppga å ha brukt spiselige cannabisprodukter og cannabisolje. Å skaffe cannabis fra kjente var den vanligste forsyningskilden.

Unge voksne som oppga å bruke cannabis hadde en betydelig høyere drikkefrekvens og høyere frekvens av høykonsumsituasjoner enn ikke-brukere. Om lag 40 % av de som oppga bruk av cannabis, oppga samtidig bruk av alkohol og cannabis i årene 2013-2024. Utbredelse av bruk av cannabis og andre illegale rusmidler varierte også betydelig med ulike grader av risikofylt alkoholbruk. Blant unge voksne med et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT var det en betydelig høyere andel som oppga å bruke cannabis og andre illegale rusmidler siste 12 måneder enn blant unge voksne med et alkoholbruk forbundet med lav risiko (31/22 % vs. 9/2 %). Blant unge voksne som oppga å ikke drikke alkohol var andelen henholdsvis 2 % og 1 % for bruk av cannabis og andre illegale rusmidler.

Det ble også funnet en økning i andelen unge voksne som oppga bruk av andre illegale rusmidler i perioden 2016-18 til 2022-24, og økningen var mest tydelig for kokain og ecstasy/MDMA, de mest utbredte illegale rusmidlene etter cannabis.

Diskusjon

Denne rapporten tallfester utbredelse av og endringer i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge, forskjeller i utbredelse mellom ulike sosiodemografiske grupper, og endringer i konsekvenser av og risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk. Dataene indikerer at man muligens står overfor endringer i rusmiddelbruk blant unge. Denne studien er et godt utgangspunkt for å følge utviklingen videre, og kan gi retning for det rusforebyggende arbeidet blant unge.

Hovedformålet med rapporten var å *beskrive* utbredelse av og endringer i rusmiddelbruk og relaterte forhold blant ungdom og unge voksne. Resultatene gir dermed ikke innsikt i mulige årsaker til de påviste sammenhengene, forskjellene og endringene. For eksempel fant vi en sterk sammenheng mellom et risikofylt alkoholbruk og bruk av illegale rusmidler. Imidlertid er det ikke mulig å fastslå at sammenhengen er kausal ved hjelp av tverrsnittsdata som er benyttet i denne rapporten. For å fastslå dette og gi mulige forklaringer på de identifiserte forskjellene mellom ulike sosiodemografiske grupper, er det behov for videre forskning.

Det er også noen metodiske svakheter ved denne studien. De som bruker mest rusmidler deltar i mindre grad i spørreundersøkelser, og de som deltar i spørreundersøkelser underreporterer rusmiddelbruk. Slike feilkilder kan bidra til at studien ikke gir et nøyaktig bilde av utbredelse av alkoholbruk og bruk av illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge. Imidlertid har vi i denne studien brukt data fra representative undersøkelser og mange av de påviste forskjellene er betydelige. Selv om absolutte nivåer kan være for lave, er det derfor grunn til å tro at den relative utbredelse av ulike rusmidler, forskjellen mellom sosiodemografiske grupper, og endringene i rusmiddelbruk, gjenspeiles rimelig godt i resultatene.

Konklusjon

Alkohol er det mest utbredte rusmidlet blant ungdom og unge voksne i Norge. Mens det var en nedgang i alkoholbruk blant ungdom etter årtusenskiftet og frem mot 2019, har det vært en økning i andelen ungdom som oppgir bruk av alkohol mellom 2019 og 2024. Med unntak av en nedgang i alkoholbruk i pandemiårene, har trenden for unge voksne som oppgir å drikke alkohol vært forholdsvis stabil i perioden 2012-2024. I 2024 oppga 47 % av 15-16-åringer at de hadde drukket alkohol siste 12 måneder mot 86 % av 16-30-åringer. Andelen ungdom som oppga høykonsumsituasjoner av alkohol økte mellom 2019 og 2024, med en tydeligere trend for jenter enn gutter. I 2024 var det en signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga slike høykonsumsituasjoner. Andelen unge voksne med et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT økte også mellom 2021 og 2024. En høyere andel menn hadde et risikofylt alkoholbruk i perioden 2012-2024. Opplevd tilgjengelighet av alkohol har økt blant ungdom mellom 2019 og 2024, og andelen ungdom som oppga at de fikk alkohol fra foreldrene økte i denne perioden.

Cannabis er det mest utbredte illegale rusmidlet blant ungdom og unge voksne i Norge. Etter årtusenskiftet var det en markant nedgang i cannabisbruk blant ungdom. Etter et bunnpunkt i 2011 økte andelen ungdom som oppga cannabisbruk siste 12 måneder fra 4,6 til 8 %. Sett under ett har andelen 16-30-åringer som oppga cannabisbruk vært forholdsvis stabil i årene 2013-2024, med noe høyere nivåer i siste del av perioden for bruk siste 12 måneder. I 2024 var det 12,5 % som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder. Andelen som oppga cannabisbruk siste 12 måneder var høyest i aldersgruppen 21-25 år i hele perioden, og andelen som oppga cannabisbruk i denne aldersgruppen økte fra 2021 til 2024. Både blant ungdom og unge voksne oppgir en høyere andel gutter enn jenter å bruke cannabis.

Vi fant også en økning i andelen ungdom og unge voksne som oppga at de noen gang hadde brukt kokain og ecstasy/MDMA. Opplevd tilgjengelighet av cannabis og andre illegale rusmidlene har økt betydelig blant ungdom.

En høy andel av ungdom og unge voksne som oppgir bruk av cannabis, oppgir samtidig bruk av alkohol og cannabis. Resultatene viste også at bruk av cannabis og andre illegale rusmidler er betydelig mer utbredt blant ungdom og unge voksne med et risikofylt alkoholbruk enn blant unge som ikke drikker alkohol eller som har et alkoholbruk forbundet med lav risiko.

Parallelt med økningen i alkoholbruk og høykonsumsituasjoner av alkohol blant ungdom mellom 2019 og 2024, økte andelen som oppga at de hadde vært utsatt for ulykke eller skade, eller vært i slåsskamp i forbindelse med alkoholbruk. Tilsvarende, i tråd med økningen i cannabisbruk blant ungdom mellom 2019 og 2024, økte andelen ungdom som oppga at de hadde opplevd ulike problemer som følge av egen cannabisbruk, som problemer med hukommelsen og følelsesmessige problemer.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Alkohol er det mest utbredte rusmidlet i Norge og de fleste ungdommer prøver alkohol i løpet av ungdomstiden. Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler har tradisjonelt vært mindre utbredt blant unge, men det har skjedd store endringer i det illegale rusmiddelmarkedet i senere år blant annet med introduksjon av en rekke nye cannabisprodukter, og regulert og legal omsetning av cannabis i flere land (Bretteville-Jensen et al., 2022). Internett har ført til økt globalisering og til tross for at Norge har en streng rusmiddelpolitikk, har vi i dag mindre kunnskap om og kontroll over hvilke rusmidler unge eksponeres for og har tilgang til.

Bruk av alkohol og illegale rusmidler er blant de viktigste modifiserbare risikofaktorene for død og for tap av friske leveår i Norge og verden for øvrig. Beregninger av den globale sykdomsbyrden viser at alkohol er den viktigste risikofaktoren for tap av friske leveår blant voksne under 50 år og en ledende risikofaktor også blant unge. Bruk av illegale rusmidler er en viktig modifiserbar risikofaktor i yngre aldersgrupper (Murray et al., 2020). I tillegg til at rusmiddelbruk øker risikoen for en rekke sykdommer, ulykker, overdoser og mentale helseproblemer, er rusmiddelbruk forbundet med en rekke andre konsekvenser for brukeren, som tap av nære relasjoner, arbeidsledighet og arbeidsuførhet (Sidorchuk et al., 2012). Rusmiddelbruk kan også ha betydelige negative konsekvenser for andre enn brukeren, som pårørende og samfunnet for øvrig bruk (Babor et al., 2022; Nutt et al., 2010).

Sykdomsbyrdeberegninger peker mot at unge er en spesielt viktig gruppe med hensyn til forebygging av skader og problemer som følge av rusmiddelbruk. At unge bør prioriteres i det rusforebyggende arbeidet er også fremhevet i Forebyggings- og behandlingsreformen for rusfeltet: *“Regjeringens ruspolitikk skal forebygge og redusere negative konsekvenser av rusmiddelbruk, både for den enkelte og for samfunnet. Dette innebærer å holde rusmiddelbruken i samfunnet på et lavt nivå og forebygge bruk av alle typer rusmidler, både alkohol, vanedannende legemidler og narkotika, særlig blant barn og unge”* (Helse- og omsorgsdepartementet & Justis- og beredskapsdepartementet, 2022). Som del av Forebyggings- og behandlingsreformen ble Nasjonalt program for rusforebyggende arbeid blant barn og unge igangsatt (Helsedirektoratet, 2025). Formålet med programmet er å bidra til å styrke det kunnskapsbaserte rusmiddelforebyggende arbeidet blant barn og unge, og formidling av kunnskap til relevante aktører og målgrupper.

For å innrette det rusforebyggende arbeidet blant unge er det nødvendig med oppdatert kunnskap om utbredelse og konsekvenser av bruk av ulike rusmidler, og om kjente risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk. Det er for eksempel velkjent at høy grad av tilgjengelighet av rusmidler øker sannsynligheten for bruk (Babor et al., 2022; Kuntsche et al., 2008; Raitasalo et al., 2024). På den andre siden er opplevd risiko knyttet til rusmiddelbruk forbundet med redusert sannsynlighet for rusmiddelbruk (Harrison et al., 2024; Raitasalo et al., 2021; Raitasalo et al., 2018). Formålet med denne rapporten er å gi et oppdatert kunnskapsgrunnlag om utbredelse av bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom (15-16 år) og unge voksne (16-30 år), samt å undersøke hvordan slik bruk har endret seg over tid. Vi undersøker også utbredelse av og endringer i konsekvenser av rusmiddelbruk og endringer i risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk.

Hovedformålet med rapporten er å *beskrive* utbredelse og utvikling i rusmiddelbruk og konsekvenser av slik bruk, og endringer i risiko- og beskyttelsesfaktorer. En mer inngående analyse av endringene som har funnet sted og mulige forklaringer på disse ligger derfor utenfor rapportens formål.

Det benyttes data fra representative undersøkelser gjennomført blant ungdom og unge voksne i Norge for å beskrive utbredelse og utvikling i rusmiddelbruk blant unge.

Bruk av rusmidler blant norsk ungdom inngår også i flere andre undersøkelser i Norge, der den mest omfattende er Ungdata (<http://www.ungdata.no/>). Ungdata gjennomføres årlig blant elever i barne- og ungdomskoler og på videregående skoler i Norge. Ungdata har imidlertid et bredt fokus og kartlegger mange ulike forhold i livene til ungdom. Undersøkelsen gir dermed ikke et like godt innblikk i rusmiddelbruk og risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk som datagrunnlaget i denne rapporten. Likevel er det mulig å sammenligne funn om sentrale indikatorer for rusmiddelbruk med resultatene i Ungdata-undersøkelsene (Bakken, 2024). Når det gjelder rusmiddelbruk blant unge voksne (16-30 år), finnes det ingen andre landsrepresentative undersøkelser som dekker denne aldersgruppen enn Rusundersøkelsen. Hvert fjerde år gjennomføres imidlertid Studentenes helse- og trivsels-undersøkelse (SHoT) blant studenter i aldersgruppen 18-35 år, der den siste undersøkelsen ble gjennomført i 2022. Selv om SHoT-undersøkelsen er avgrenset til studenter, og den i likhet med Ungdata har en bred tilnærming, er det likevel relevant å sammenligne våre funn med resultatene fra denne undersøkelsen (Sivertsen & Johansen, 2022). I tillegg vil det være relevant å sammenligne funnene fra denne rapporten med funn fra sammenlignbare studier gjennomført i andre land.

1.2 Avgrensning og problemstilling

Formålet med denne rapporten er å presentere oppdaterte tall om utbredelse og utvikling i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom (15-16-åringer) og unge voksne (16-30 år), endringer i konsekvenser av rusmiddelbruk, og endringer i risiko- og beskyttelsesfaktorer. Data fra to representative undersøkelser i Norge vil bli brukt for å belyse dette.

Del 1. Data fra ESPAD (European School Survey on Alcohol and Other Drugs) vil brukes til å undersøke:

- i. Utbredelse og utvikling i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant 15-16-åringer, og kjønnsforskjeller, i årene 1995-2024.
- ii. Endringer i risikovurderinger knyttet til rusmiddelbruk, opplevd tilgjengelighet av rusmidler og forsyningskilder for rusmidler.
- iii. Endringer i rusmiddelrelaterte skader og konsekvenser.

Hovedfokus i del 1 er på bruk av alkohol og illegale rusmidler, men vi presenterer også tall om bruk av løsemidler og lystgass.

Del 2. Data fra Rusundersøkelsen vil brukes til å undersøke:

- i. Utbredelse og utvikling i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant unge voksne i alderen 16-30 år i årene 2012-2024, og i ulike sosiodemografiske grupper av unge voksne.

Metoden beskrives nærmere i kapittel 2. Resultatene fra ESPAD presenteres i kapittel 3 (Bruk av alkohol blant ungdom) og 4 (Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant ungdom). Resultatene fra Rusundersøkelsen presenteres i kapittel 5 (Bruk av alkohol blant unge voksne) og kapittel 6 (Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant unge voksne). I kapittel 7 diskuteres funnene i lys av annen forskning, metodologiske styrker og svakheter drøftes, og vi peker på mulige implikasjoner av funnene for rusforebyggende arbeid blant ungdom og unge voksne. De viktigste funnene oppsummeres i kapittel 8.

2 Metode

I denne rapporten benyttes data fra to representative undersøkelser (selvrapporterte data) for å undersøke utbredelse og utvikling i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne. Datakildene beskrives nærmere under.

2.1 ESPAD undersøkelsene

For å undersøke rusmiddelbruk blant ungdom, benyttes selvrapporterte data fra den norske delen av «European School Project on Alcohol and other Drugs» (**ESPAD**) gjennomført i perioden 1995-2024 (N=28628, 49 % jenter). ESPAD undersøkelsen har blitt gjennomført i over 30 europeiske land hvert fjerde år¹ siden 1995, og viser utbredelse og utvikling over tid i bruk av rusmidler og tobakk blant europeiske 15-16-åringer. Den åttende datainnsamlingen ble gjennomført i 37 land våren 2024. I 2019 ble innsamlingsmetoden endret fra anonym utfylling av papirskjema i klasseromssetting til anonym utfylling av webskjema (også i klasseromssetting). Utgangspunktet har vært å få et representativt utvalg av klasser på siste klassetrinn i grunnskolen, tilsvarende om lag 3000-4000 elever i alderen 15-16 år.

Utvalgene er trukket ved hjelp av et stratifisert klynge-utvalg (en kombinasjon av fylke/kommunetype, rene ungdomskoler (8.-10. trinn)/skoler med 1.- 10 trinn, skoler med under 300 elever og skoler med 300 elever eller mer. FHI er ansvarlig for gjennomføringen i Norge og Verian (tidligere Norsk Gallup/Kantar TNS) har stått for datainnsamlingen i alle de åtte undersøkelsesårene.

Tabell 2.1 viser antall elever, samt svarprosent for de ulike årene. Svarprosent på skolenivå er redusert etter årtusenskiftet. Frafallet av elever er imidlertid på skole/klassenivå, og det er ikke grunn til å anta at det har vært systematisk frafall. Ved de skolene som har sagt ja til å delta, er deltagelsen blant elevene høy, og i all hovedsak besvarte alle spørreskjemaet av de som var til stede på dagen for undersøkelsene.

Tabell 2.1 Deskriptiv statistikk for ESPAD-undersøkelsene (1995-2024)

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Totalt	3910	3791	3833	3558	3044	2697	4325	3470
Gutter (%)	51	52	51	51	51	52	50	50
Jenter (%)	49	48	49	49	49	48	50	50
Svarprosent - uttrukne skoler	80	77	67	59	33	55	58	41
Svarprosent - elever på skoler som deltok	91	90	87	89	88	90	89	88

Spørreskjemaene som er benyttet i alle landene kan lastes ned på ESPAD's offisielle nettside: <https://www.espad.org/>. Der finnes det også internasjonale rapporter fra hver undersøkelse (rapporten for 2024-dataene kommer i oktober 2025). Norge har gjennom årene inkludert flere spørsmål enn de som inngår i det internasjonale skjemaet, og 'sær-norske' spørsmål som presenteres i denne rapporten beskrives i resultatdelen.

Det er utarbeidet flere rapporter med resultater fra de tidligere norske ESPAD undersøkelsene. Noen av disse rapportene benytter vektete tall, andre ikke, og antall elever

¹ 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, 2019 og 2024

som er benyttet i analysene kan derfor variere noe. I tillegg har den internasjonale databasen hatt egne og til dels varierende rutiner for ekskludering av ekstremverdier, inkonsistente svar etc. Merk at vi i denne rapporten presenterer uvektede tall, slik at noen av tallene vil avvike fra tidligere publikasjoner/de internasjonale rapportene (i hovedsak avvik på kommanivå).

2.2 Rusundersøkelsen

Unge voksnes rusmiddelbruk belyses ved hjelp av data fra «Rusundersøkelsen», en undersøkelse som fra 2012 er gjennomført årlig i et representativt utvalg av befolkningen i alderen 16-79 år. Undersøkelsen gjennomføres av Statistisk Sentralbyrå (SSB) basert på tilfeldig uttrekk fra folkeregisteret. Statens institutt for rusmiddelforskning/FHI hadde ansvar for undersøkelsen i årene 2012-2023. Fra og med 2024 har Helsedirektoratet (Hdir), i forbindelse med omorganisering av den sentrale helseforvaltningen, overtatt ansvaret for undersøkelsen. Hdir og FHI samarbeider nå om videre utvikling og bruk av undersøkelsen.

Rusundersøkelsen ble i perioden 2012-23 gjennomført som telefonintervju blant personer i alderen 16-79 år, og spørsmålene om cannabis og andre illegale rusmidler besvares kun av aldersgruppen 16-64 år. Grunnet en feil ble ikke illegale rusmidler utover cannabis inkludert i 2012, og det benyttes derfor data fra årene 2013-2024 for illegale rusmidler. I 2024 ble innsamlingsmetoden endret til en kombinasjon av telefonintervju og web (se punkt 2.3), og bruttoutvalget ble også utvidet fra 3600 til 8000 personer. I denne rapporten er fokus på unge voksne i alderen 16-30 år (N=10915, 49 % kvinner, gjennomsnittsalder: 22,9 år). Se tabell 2.2 for beskrivelse av utvalget samt svarprosent. Spørreskjemaene og en nærmere beskrivelse av utvalg for de ulike årene finnes i dokumentasjonsrapportene utarbeidet av SSB:

<https://www.ssb.no/helse/undersokelsen-om-tobakk-og-rusmiddelbruk-i-norge>

Tabell 2.2 Beskrivelse av utvalget for demografiske variable, samt svarprosent (%) for Rusundersøkelsen, 2012-2024, uvektede tall.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	706	777	803	888	796	845	877	841	837	834	736	812	1163
Menn	378	383	414	446	411	407	457	459	422	426	382	431	572
Kvinner	328	394	389	442	385	438	420	382	415	408	354	381	591
16-17 år	102	126	137	141	131	129	139	112	109	108	87	117	149
18-20 år	149	181	182	187	180	185	154	175	157	149	162	149	208
21-25 år	236	250	264	287	235	260	292	277	279	272	219	276	400
26-30 år	219	220	220	273	250	271	292	277	292	305	268	270	406
Enslig	429	498	510	597	540	593	589	566	571	560	503	547	793
Gift/ Samboer	275	274	288	291	256	252	287	275	266	273	230	262	352
Student	256	327	332	353	334	354	365	340	319	319	242	268	330
Yrkesaktiv	404	412	419	477	406	438	467	459	449	461	444	495	760
Oslo							711	680	704	679	631	687	965
Resten av landet							166	161	133	155	105	125	198
Svarprosent ¹	53	57	59	61	56	60	60	59	60	59	53	58	62

¹Svarprosent for hele utvalget 16-79 år, det er ikke beregnet svarprosent spesifikt for aldersgruppen 16-30 år. Fra SSBs dokumentasjonsrapporter kan en imidlertid beregne at gjennomsnittlig svarprosent for hele perioden var 62 % for aldersgruppen 16-24 år.

2.3 Analyse

Resultatene presenteres hovedsakelig ved bruk av deskriptiv statistikk, dvs. vi presenterer prosentvis fordeling totalt (eller gjennomsnitt), og fordelt på kjønn, aldersgrupper osv. Der det er lavprevalente fenomener, har vi slått sammen flere år for å øke N.

ESPAD data

Som nevnt presenteres uvektede tall. Det er gjennomgående foretatt signifikanstester (tester som sier noe om de forskjellene som er funnet er et resultat av tilfeldigheter eller ikke) og da i hovedsak for forskjeller mellom årene 2019-2024, samt kjønnsforskjeller (kji-kvadrat test og t-test for andeler/gjennomsnitt). Vi har benyttet både SPSS versjon 30.0 og STATA versjon 18.0 for dette datasettet.

Rusundersøkelsen

Alle resultater er vektet for alder, kjønn, utdanning og landsdel (for detaljer se: <https://www.ssb.no/helse/undersokelsen-om-tobakk-og-rusmiddelbruk-i-norge>).

Vi brukte statistikkprogrammet Stata 18.0 og survey-funksjonene («svy») for å ta høyde for vektingen av utvalget. Dette ble gjort for alle tabeller og figurer bortsett fra tabellen over det faktiske utvalget (Tabell 2.2). Vektingen skal bidra til at data reflekterer sammensetningen av befolkningen i sin helhet. Det er gjennomgående foretatt signifikanstester for forskjeller i prosentandeler, i hovedsak mellom årene 2021-23 og 2024, og for forskjeller mellom ulike sosiodemografiske variable.

Presentasjon av resultater

For å få en mer leservennlig tekst har vi, grunnet det store antallet variabler/perioder som er testet, unnlatt å rapportere p-verdier fra hver test i teksten. Der det i teksten står at det har vært en statistisk signifikant økning/nedgang, betyr dette at det er en signifikant forskjell med p-verdi på minimum $p < 0.05$ (dvs. at sannsynligheten for at det ikke er en slik forskjell er mindre enn 5 prosent). De fleste testene der det er angitt statistisk signifikante økninger har imidlertid hatt p-verdier $< 0,01$ eller lavere.

Overgang til mixed-mode i 2024

I 2024 endret SSB sin innsamlingsmetode ved at en andel av deltakerne svarte på web og ikke på telefon som tidligere. Som beskrevet i SSB's dokumentasjonsrapport for 2024-undersøkelsen, er det dokumentert at en intervjuers tilstedeværelse påvirker variablene i en undersøkelse. Spørreskjema til Rusundersøkelsen består av spørsmål om alkoholbruk og illegale rusmidler, noe som kan oppleves som sensitivt, og som derfor kan føre til underrapportering ved telefonintervju. Det er rimelig å forvente noe mindre underrapportering i en web/selvadministrert undersøkelse. En kan altså ikke utelukke at dette kan ha påvirket svarene noe for 2024. Vi fant imidlertid ingen signifikant forskjell i andelene som oppgir bruk av ulovlige rusmidler i gruppen som ble intervjuet på telefon og gruppen som svarte på web (totalt, og innen de ulike aldersgruppene benyttet i rapporten). Tabell 2.3 viser at i aldersgruppen 16-20 år besvarte de fleste via telefonintervju, mens det var en noe større andel som deltok via webskjema i aldersgruppen 21-30 år. Totalt for hele utvalget 16-79 år svarte hhv. 51 og 49 % via web og telefon i 2024.

Tabell 2.3 Andel av 16-30 åringene som deltok via telefonintervju eller via webskjema, prosent, 2024 (N=10915).

Type kontakt	16-17 år	18-20 år	21-25 år	26-30 år	Totalt
Telefonintervju -CATI	94	73	39	35	52
Webintervju -CAWI	6	27	61	65	48

Spørreundersøkelser, enten man svarer på telefon eller web, har generelle svakheter, ved at de som svarer kan underrapportere egen bruk og ved at personer som bruker mye rusmidler er underrepresentert (Johnson, 2014). Tallene som presenteres fra ESPAD og Rusundersøkelsen er derfor sannsynligvis lavere enn de faktiske andelene i befolkningen. En annen feilkilde kan være at de som svarer av ulike grunner mer eller mindre bevisst gir feilaktige opplysninger. Når det gjelder bruk av illegale rusmidler, som cannabis, kan det også tenkes at noen kan være tilbakeholdne med å gi opplysninger om dette, spesielt i tilknytning til telefonintervjuene, men det kan også tenkes at ungdom oppgir bruk av ulike stoffer/rusmidler uten at det er sant. Selv om vi ikke kan være helt sikre på påliteligheten av svarene som blir gitt i slike undersøkelser, er det likevel grunn til å tro at de gir en god pekepinn på den relative utbredelsen av ulike rusmidler, og utviklingen i ungdoms og unge voksnes bruk av alkohol og illegale rusmidler. Resultatene som presenteres sammenfaller også i stor grad med andre sammenlignbare studier av ungdom og unge voksne gjennomført i tilnærmet samme periode, som Ungdata-undersøkelsen (Bakken, 2024) og SHoT-undersøkelsen (Sivertsen & Johansen, 2022).

3 Bruk av alkohol blant ungdom

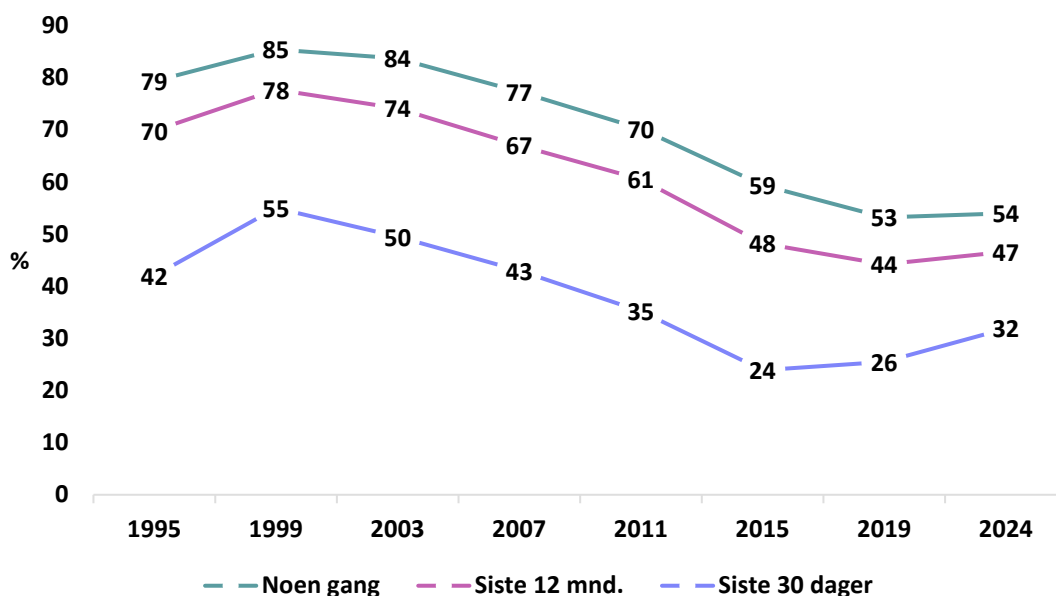
Sett fra et internasjonalt perspektiv har Norge en relativt restriktiv alkoholpolitikk med en nedre aldersgrense på 18 år for kjøp av øl og vin (alkoholinnhold opptil 22 volumprosent), og 20 år for brennevin (22 volumprosent og over). Introduksjonen til alkohol skjer imidlertid lenge før fylte 18 år for de aller fleste.

I dette kapittelet presenteres resultater for ulike spørsmål om bruk av alkohol fra ESPAD undersøkelsene. Det presenteres data tilbake til 1995 der disse er tilgjengelige, men hovedfokuset er på utviklingen etter årtusenskiftet, det vil si etter 2003 og frem til 2024. For å innrette forebyggende tiltak på en god måte, er nylige endringer av spesiell interesse. Følgelig undersøker vi i hovedsak om eventuelle endringer mellom 2019 og 2024 er statistisk signifikante.

3.1 Hvor stor andel av ungdom drikker alkohol?

Elevene ble bedt om å svare på hvor mange ganger de hadde drukket alkohol henholdsvis noen gang i livet, i løpet av de siste 12 månedene og i løpet av de siste 30 dagene (det ble ikke angitt noen minste mengde).

Som vist i figur 3.1 oppga det store flertallet av 15-16-åringer at de hadde drukket alkohol noen gang og i løpet av de siste 12 månedene rundt årtusenskiftet, mens 1 av 2 oppga også å ha drukket siste 30 dager. I perioden 2003-2015 var det en markant nedgang for alle tre indikatorene for alkoholbruk, andelene ble redusert med om lag 25 prosentpoeng. Etter 2015 flatet nedgangen i alkoholbruk ut mot 2019. Mellom 2019 og 2024 økte alkoholbruk siste 12 måneder og siste 30 dager statistisk signifikant, henholdsvis fra 44 til 47 % og fra 26 til 32 %.

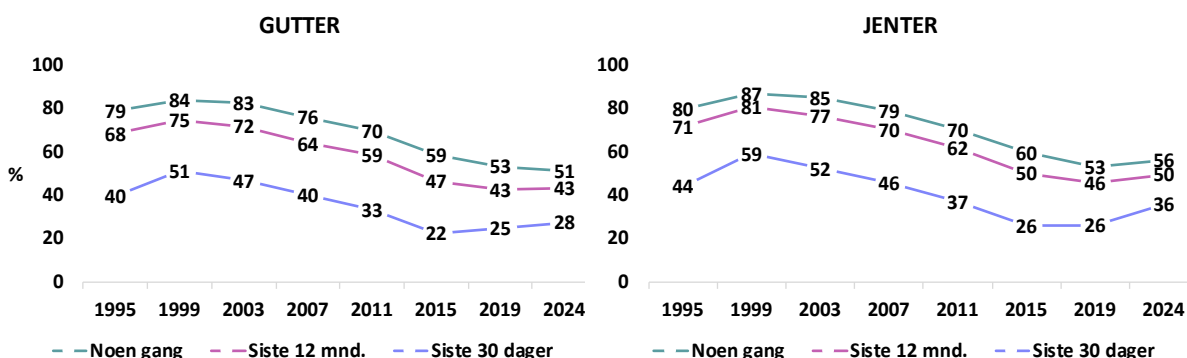

Figur 3.1. Andel 15-16-åringer som oppga å ha drukket alkohol noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

Figur 3.2 viser gjennomgående at en noe høyere andel jenter oppga bruk på alle tre indikatorene. I perioden 1999 til 2024 var det en signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga alkoholbruk noen gang, og med unntak av 2011 og 2015, hadde jenter signifikant

høyere andeler for bruk siste 12 måneder. I hele perioden rapporterte også en signifikant høyere andel jenter bruk siste 30 dager sammenlignet med gutter, med unntak av 2019.

Figur 3.2 viser også at økningen i andelen for bruk siste 12 måneder og siste 30 dager mellom 2019 og 2024 i hovedsak skyldes økt bruk blant jenter. Mens det for bruk siste 12 måneder ikke var noen økning fra 2019 til 2024 blant gutter (43 %), økte andelen statistisk signifikant fra 46 til 50 % for jenter. For bruk siste 30 dager økte andelen, men ikke signifikant, fra 25 til 28 % blant guttene fra 2019 til 2024, mens andelen for jenter økte statistisk signifikant fra 26 til 36 % i samme periode.

Figur 3.2 Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga å ha drukket alkohol noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

3.2 Hvor ofte drikker ungdom?

For å få et bilde av utviklingen i hvor ofte ungdom drikker, har vi ut fra spørsmålene om frekvens noen gang, siste 12 måneder og siste 30 dager beregnet et gjennomsnitt basert på middelverdiene på svarkategoriene: Aldri, 1-2 ganger, 3-5 ganger, 6-9 ganger, 10-19 ganger, 20-39 ganger, 40+ ganger (øverste kategori kodet 45 for 12 mnd. og for siste 30 dager er 20 ganger+ kodet 30).

Tabell 3.1 viser utviklingen i gjennomsnittlig antall ganger ungdommene hadde drukket alkohol noen gang, siste 12 mnd. eller siste 30 dager (gjennomsnitt for alle). For alle alkoholindikatorne har det vært en nedgang fra årtusenskiftet frem til 2015, og deretter en liten økning frem til 2024. Økningen fra 2019 til 2024 var statistisk signifikant for alkoholbruk siste 12 måneder (fra 3,6 til 4,4) og siste 30 dager (fra 1,0 til 1,4).

Som vist over var det flere jenter enn gutter som oppga at de hadde drukket alkohol i de fleste undersøkelsesårene. På spørsmål om antall ganger de hadde drukket er forskjellene mindre systematiske.

I 2019 hadde gutter en noe høyere gjennomsnittlig drikkefrekvens for siste 12 måneder og siste 30 dager sammenlignet med jenter. I 2024 hadde imidlertid jenter statistisk signifikant høyere gjennomsnittlig drikkefrekvens enn gutter for alkoholbruk noen gang (6,9 mot 5,9 ganger). Jenter hadde også noe høyere gjennomsnittlig drikkefrekvens for siste 12 måneder sammenlignet med gutter i 2024 (4,7 mot 4,1 ganger). Om vi kun ser på gjennomsnittlig drikkefrekvens siste 30 dager for dem som har oppgitt å ha drukket siste 30 dager (ikke vist), har imidlertid gutter gjennomgående signifikant høyere frekvenser.

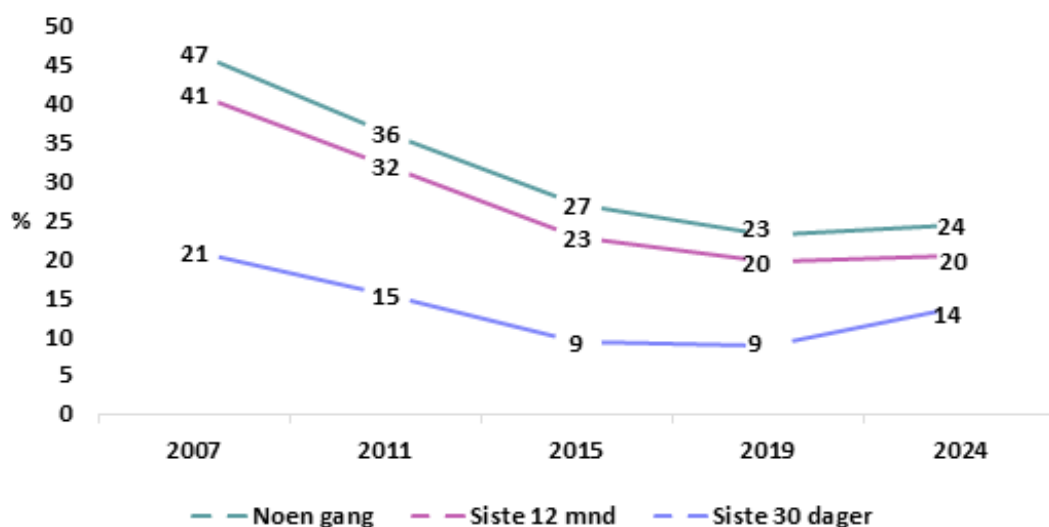
Tabell 3.1. Gjennomsnittlig antall ganger drukket noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Alkoholbruk noen gang								
Totalt	10,8	15,0	14,3	11,4	8,3	6,5	5,9	6,4
Gutter	11,1	15,2	14,4	11,3	8,5	6,9	6,3	5,9
Jenter	10,5	14,8	14,3	11,5	8,0	6,0	5,6	6,9
Alkoholbruk siste 12 mnd.								
Totalt	6,1	8,7	8,1	6,5	4,8	3,6	3,6	4,4
Gutter	6,4	8,9	8,2	6,3	4,6	3,8	3,8	4,1
Jenter	5,8	8,5	8,1	6,6	4,9	3,4	3,3	4,7
Alkoholbruk siste 30 dager								
Totalt	1,3	2,0	2,0	1,6	1,2	0,8	1,0	1,4
Gutter	1,4	2,0	2,1	1,6	1,3	0,9	1,2	1,4
Jenter	1,2	2,0	1,9	1,5	1,1	0,8	0,8	1,5

3.3 Beruselse og høykonsumsituasjoner

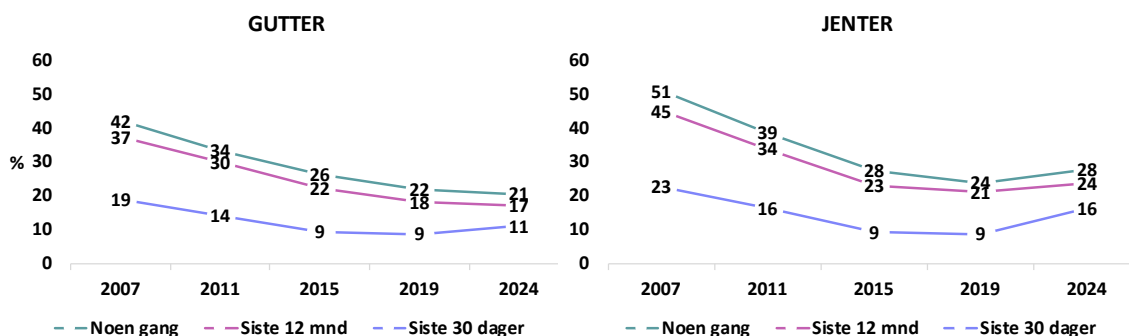
Å drikke seg beruset inngår som et sentralt element i mange nordmenns alkoholbruk, og dette gjelder særlig for unge (Brunborg et al., 2022; Horverak & Bye, 2007). Hva det vil si å være beruset er imidlertid ikke entydig og representerer ulike nivåer uten klare grenser. Hvorvidt en vil si at en er beruset vil derfor kunne variere fra person til person, og det kan også tenkes at gutter og jenter vurderer dette forskjellig.

Fra at man tidligere kun spurte om eleven hadde vært full/beruset, ble spørsmålet om beruselse i 2007 endret/forsterket til «vært tydelig full/beruset slik at du har sjanglet, har snøvlet når du snakket, har kastet opp eller ikke har husket hva som skjedde». Figur 3.3 viser at det i perioden 2007-15 var en markant nedgang i andelen 15-16-åringer som oppga å ha vært beruset på denne måten henholdsvis noen gang, i løpet av de siste 12 månedene og i løpet av de siste 30 dagene. Nedgangen har flatet ut fra 2015 til 2024, med unntak av beruselse siste 30 dager der det var en statistisk signifikant økning fra 9 % i 2019 til 14 % i 2024. Når det gjelder antall ganger de har vært beruset siste 30 dager, dreier dette seg i all hovedsak om 1-2 ganger i hele perioden.

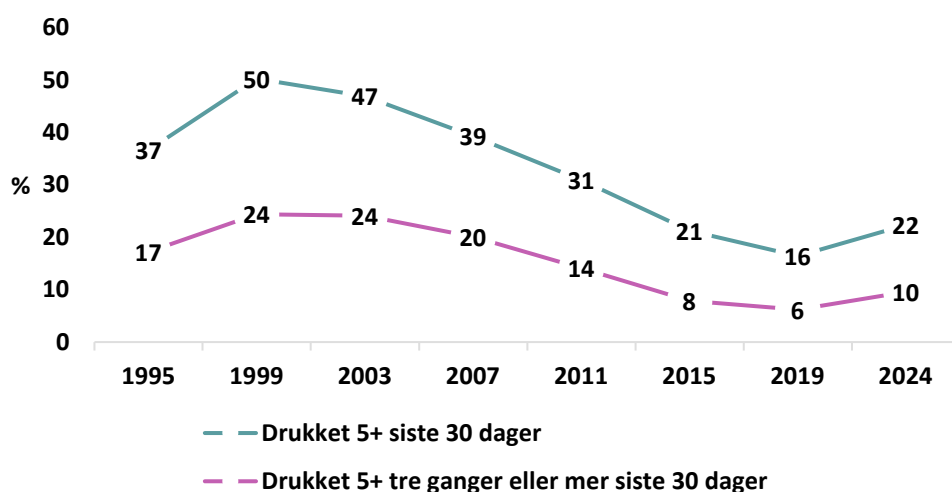
Figur 3.3. Andel 15-16-åringer som oppga å ha vært tydelig beruset noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 2007-2024

Figur 3.4 viser gjennomgående at en høyere andel jenter enn gutter oppga å ha vært tydelig beruset noen gang, siste 12 måneder og siste 30 dager, og med unntak av 2015 og 2019 har disse kjønnsforskjellene vært signifikante. I 2024 var det en signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga å ha vært tydelig beruset noen gang (28 vs. 21 %), siste 12 mnd. (24 vs. 17 %) og siste 30 dager (16 vs. 11 %). Andelen gutter som oppga å ha vært tydelig beruset synes å ha flatet ut i perioden 2019-24, med unntak for siste 30 dager der det var en moderat, men signifikant, økning. Mellom 2019 og 2024 har andelen for jenter økt for alle tre indikatorene (signifikant for noen gang og siste 30 dager), og med hele 7 prosentpoeng for det å være tydelig beruset siste 30 dager.

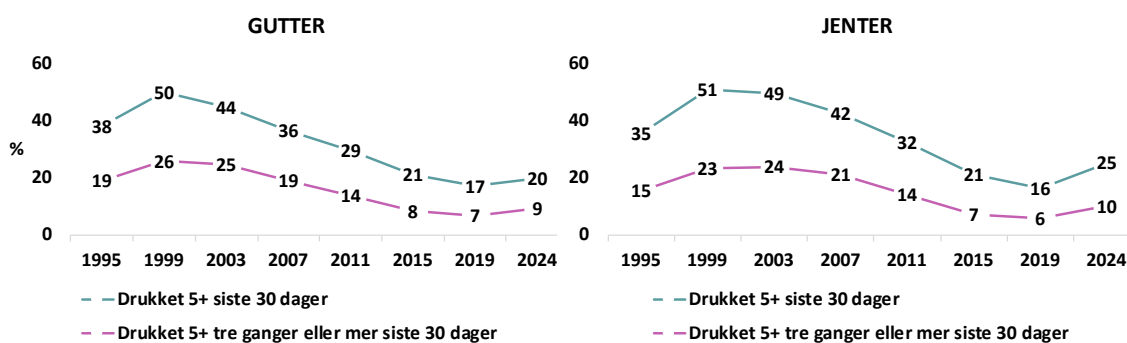
Figur 3.4. Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga å ha vært tydelig beruset noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 2007-2024.

I tillegg til spørsmål om hvorvidt 15-16-åringene hadde vært tydelig beruset i ulike tidsrom, ble det også stilt spørsmål om hvor mange ganger de hadde drukket *fem alkoholenheter eller mer (5+) ved samme drikkesituasjon* i løpet av de siste 30 dagene. En drink ble definert som en flaske øl, ett glass vin, et lite glass brennevin eller en utblandet drink. Som for de andre alkoholindikatorne, viser figur 3.5 en markant nedgang i andelen som oppga slike høykonsumsituasjoner i perioden 2003-2019, og andelen som oppga høykonsumsituasjoner siste 30 dager gikk ned fra 47 til 16 % i denne perioden. Fra 2019 til 2024 har det imidlertid vært en statistisk signifikant økning i høykonsumsituasjoner siste 30 dager, fra 16 % til 22 %. Det samme gjelder for andelen som oppga å ha drukket 5+ enheter *tre ganger eller oftere i løpet av de siste 30 dagene*, hvor andelen økte statistisk signifikant fra 6 til 10 % mellom 2019 og 2024.

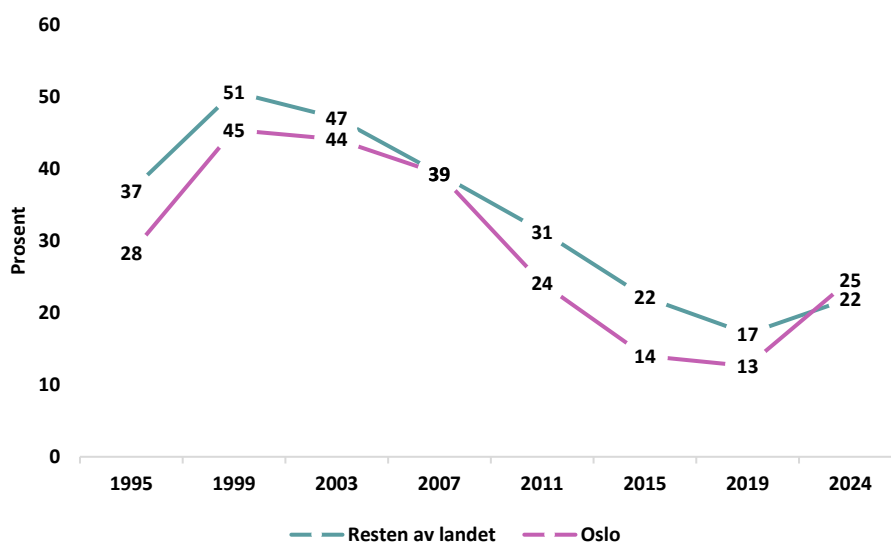
Figur 3.5. Andel 15-16-åring som oppga å ha drukket 5+ enheter ved samme drikkesituasjon minst én gang siste 30 dager og 5+ enheter tre ganger eller oftere i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

Figur 3.6 viser små forskjeller mellom gutter og jenter på disse indikatorene i perioden 2003 til 2019. I 2003 og 2007 var det imidlertid en statistisk signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga at de hadde drukket 5+ enheter *ved samme drikkesituasjon* i løpet av de *siste 30 dagene*, og det samme var tilfelle i 2024 (25 vs. 20 %). Det var ingen kjønnsforskjeller for det å ha drukket 5+ enheter *tre ganger eller oftere i løpet av de siste 30 dagene*. Det var en statistisk signifikant økning for gutter og jenter på begge indikatorene fra 2019 til 2024, med størst økning blant jenter. Andelen jenter som oppga å ha drukket 5+ enheter ved samme anledning siste 30 dager økte fra 16 til 25 % mellom 2019 og 2024. For gutter økte andelen fra 17 til 20 % i dette tidsrommet. Dette er i tråd med det vi fant for beruselse, og viser at økning i høykonsumsituasjoner synes å være drevet av en økning blant jenter.

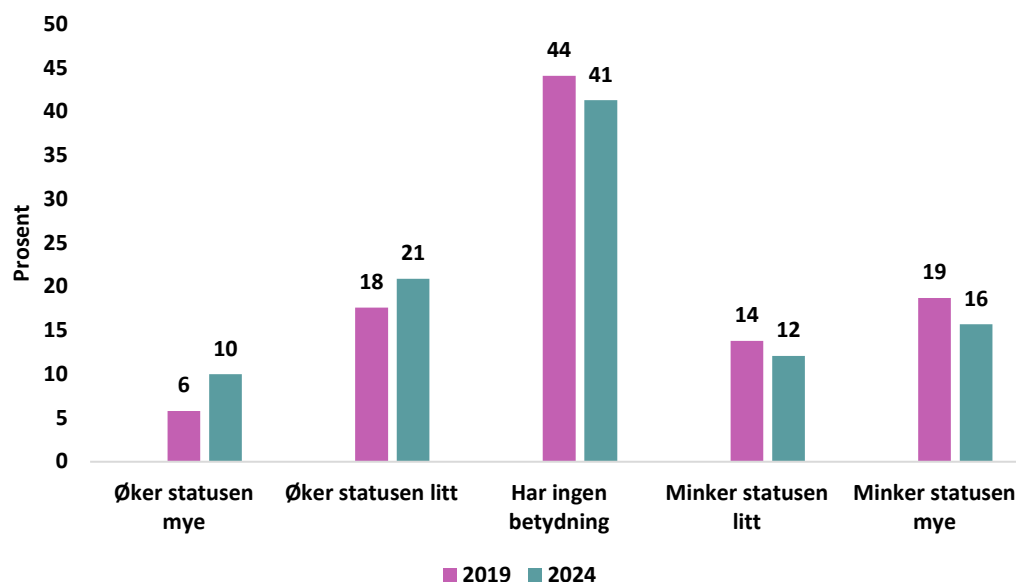
Figur 3.6. Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga at de ved samme anledning har drukket 5+ enheter minst én gang siste 30 dager og 5+ enheter tre ganger eller oftere i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

Figur 3.7 viser forskjell mellom ungdom i Oslo og resten av landet for det å ha drukket 5+ enheter ved samme anledning minst én gang siste 30 dager. Vi ser at det i perioden har vært noe lavere andeler for slike høykonsumsituasjoner blant ungdom i Oslo sammenlignet med resten av landet, frem til 2024. Økningen i høykonsumsituasjoner blant ungdom ser altså ut til i større grad å kunne tilskrives en økning blant ungdom i Oslo (økte fra 13 til 25 %) sammenlignet med resten av landet (økte fra 17 til 22 %).

Figur 3.7. Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga at de ved samme anledning har drukket 5+ enheter minst én gang siste 30 dager, Oslo vs. resten av landet, 1995-2024

I 2019 og 2024 ble det også spurt om hva som er viktig for å få høy status i venne/ungdomsmiljøet, der et av alternativene var «Å drikke seg full». I 2024 oppga 31 % at det å drikke seg full bidro til å øke statusen mye/litt, en økning fra 24 % i 2019. Videre oppga 28 % at det ville minke statusen mye/litt, og 41 % mente det ikke hadde betydning for status.

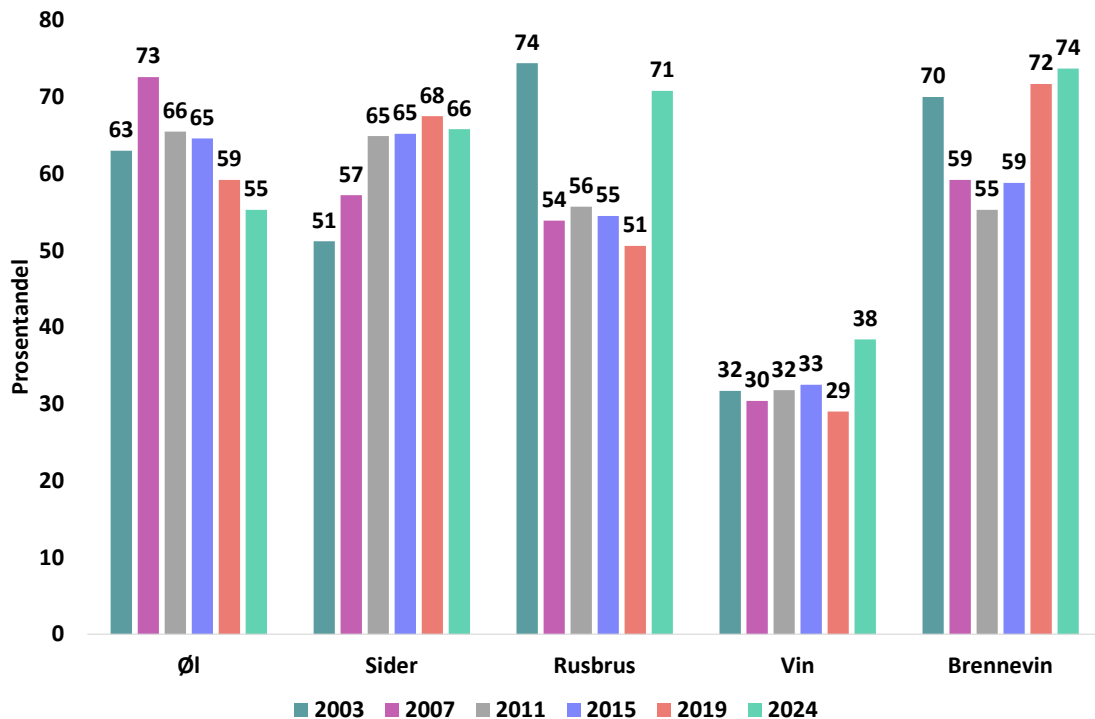

Figur 3.8. Andel 15-16-åringer som mener det å drikke seg full øker, minker eller ikke har betydning for status blant venner, 2019 og 2024.

3.4 Hva drikker ungdom?

I perioden 2003-2024 gir undersøkelsene informasjon om hvilken type alkohol 15-16-åringene har drukket i løpet av de siste *30 dagene*. I denne sammenhengen ble det bare spurt om frekvens for de ulike drikkessortene og ikke mengde. Følgelig vil både de som bare hadde smakt en slurk eller to og de som hadde drukket større mengder, være inkludert. Spørsmål om Rusbrus (brennevinsbasert) og alkoholholdig sider (vinbasert) ble først inkludert i hhv. 1999 og 2003, og figur 3.9 viser andelen 15-16-åringer som oppga at de hadde drukket de ulike drikkessortene minst én gang i løpet av de siste *30 dagene* for årene 2003-2024. Tallene viser andeler for ungdom som svarte at de hadde drukket alkohol i løpet av siste 30 dager.

I 2003 hadde Rusbrus (Breezer/Halmstad/Smirnoff Ice, etc.), som da var tillatt solgt i dagligvarebutikker og ikke lenger kun på vinmonopolet, en fremtredende plass (74 %), sammen med brennevin (70 %) og øl (63 %). Når det gjelder den relativt høye andelen som oppga å ha drukket Rusbrus og alkoholholdig sider i 2003, er det viktig å huske på den omfattende oppmerksomheten disse drikkessortene fikk i forbindelse med at det ble tillatt å selge dem i dagligvarebutikker. Det innebar også at de ble mer tilgjengelig for mindreårige. I perioden etter 2003 flatet andelen som oppga å ha drukket Rusbrus ut på rundt 50-55% før det var et hopp opp til 71 % i 2024. Når det gjelder Rusbrus og sider har vareutvalget i perioden økt betydelig i senere år, og man får nå produktene i mange forskjellige smaker.

Figur 3.9. Andel 15-16-åringene som oppga å ha drukket øl, alkoholholdig sider, rusbrus, vin og brennevin i løpet av siste 30 dager av de som oppga at de hadde drukket alkohol siste 30 dager, 2003-2024.

Mens øl og sider var dominerende i 2011 og 2015, er brennevin og sider de mest dominerende drikkesortene i 2019 og 2024, sammen med rusbrus i 2024. Andelen som oppgir bruk av vin siste 30 dager har også økt i 2024. Det ser altså ut til at det har vært en dreining i preferanser fra øl til brennevin siste del av perioden.

Øl og brennevin dominerer hos guttene, og har gjort det i hele perioden med unntak av 2003. I 2024 oppga 75 og 73 % av guttene som oppga at de hadde drukket at de hadde drukket henholdsvis øl og brennevin siste 30 dager, og 59 % oppga rusbrus. Blant jenter har sider og rusbrus dominert i perioden frem til 2015, og fra 2019 var andelen for brennevin like stor som for sider. I 2024 oppga 80 % av jentene at de hadde drukket rusbrus siste 30 dager, og henholdsvis 75 og 72 % oppga bruk av brennevin og sider.

3.5 Debutalder for alkoholbruk

Mellom 2003 og 2024 er det sammenlignbare data for hvor gamle ungdommene typisk er når de begynner å drikke alkohol. Tabell 3.2 viser hvordan debutalder har utviklet seg i perioden 2003-2024 blant dem som oppga å ha brukt alkohol noen gang. I denne perioden har vært en nedgang i andelen som oppga at de var 13 år eller yngre første gang de drakk minst ett glass alkohol. Nedgangen har naturlig nok sammenheng med nedgangen i andelen som oppga at de noen gang hadde drukket. Andelen som oppga at de debuterte ved 14 års alder har vært relativt stabil de siste 15 årene. En økende andel oppga at de ikke hadde drukket før de var 15-16 år (de fleste i denne gruppen oppga 15 år). I 2019 og 2024 oppga om lag to av fem ungdommer at de drakk for første gang i 15-16 års alder, dvs. da de gikk på 9. eller 10. trinn på ungdomskolen. Tendensen er den samme for gutter og jenter, men det er flere gutter som oppgir at de har drukket før 13 års alder.

Tabell 3.2. Alder for når 15-16-åringene drakk minst ett glass alkohol første gang, andel i prosent, 2003-2024.

	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Alle						
11 år eller yngre	21	20	16	13	9	8
12 år	19	12	11	9	6	6
13 år	25	19	19	17	13	15
14 år	23	28	26	29	29	29
15-16 år ¹	12	21	28	32	44	43
Gutter						
12 år eller yngre	48	38	35	28	20	17
13-14 år	40	41	41	44	41	41
15-16 år	13	21	24	28	40	42
Jenter						
12 år eller yngre	33	25	19	15	9	11
13-14 år	55	53	49	49	43	46
15-16 år	12	22	32	36	48	44

¹ Dette er i hovedsak de som har oppgitt at debutalderen var 15 år.

3.6 Opplevd tilgjengelighet av alkohol

I Norge er det 18 års aldersgrense for kjøp av alkohol opptil 22 volumprosent, og 20 år for alkohol over 22 volumprosent. Av tallene presentert over fremgår det imidlertid at forholdsvis mange unge under 18 år på ulike måter klarer å skaffe seg alkohol. Her undersøker vi opplevd tilgjengelighet av alkohol blant ungdom.

Tabell 3.3 viser at det i perioden 1995-2015 var en markant nedgang i andelen 15-16-åringene som oppga at de oppfattet det som svært/nokså lett å få tak i de ulike drikkesortene hvis de skulle ønske det. Nedgangen i perioden 2003-2015 var på om lag 20 prosentpoeng for alle drikkesortene. Eksempelvis var det i 2003 88 % som oppga at de mente det ville være svært/nokså lett å få tak i øl, mens den tilsvarende andelen var redusert til 68 % i 2015.

Videre viser tabell 3.3. at i perioden 2015-2024 er den nedadgående trenden i opplevd tilgjengelighet i ferd med å snu. Fra 2015 til 2024 økte andelen som oppfattet det som svært/nokså lett å få tak i øl fra 68 til 77 % og for brennevin fra 41 til 60 %.

Dersom man ser på hele perioden (1995-2024), har andelen som svarte «vet ikke» på spørsmålet om tilgjengelighet økt, noe som kan reflektere nedgangen i andelen som har drukket alkohol. Om man er i et miljø der ingen drikker alkohol, er antagelig det å få tak i alkohol ikke et tema man har satt seg inn i/opptatt av.

Tabell 3.3. Opplevd tilgjengelighet av ulike drikkesorter blant 15-16-åringer, andel i prosent, 1995-2024.

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Øl								
Svært/nokså lett	91	92	88	80	72	68	70	77
Svært/nokså vanskelig	6	6	6	11	15	18	14	10
Umulig	1	1	2	2	4	4	5	3
Vet ikke	3	2	4	6	9	10	11	10
Sider								
Svært/nokså lett			86	80	73	65	67	72
Svært/nokså vanskelig			7	11	14	19	15	10
Umulig			2	3	3	5	6	4
Vet ikke			6	7	10	11	12	14
Rusbrus								
Svært/nokså lett			87	79	66	60	59	72
Svært/nokså vanskelig			6	12	18	20	17	10
Umulig			2	3	5	7	7	3
Vet ikke			5	7	12	14	17	15
Vin								
Svært/nokså lett	80	82	70	61	56	55	56	61
Svært/nokså vanskelig	13	13	20	25	27	27	24	20
Umulig	1	1	3	4	5	7	6	3
Vet ikke	5	4	8	10	12	12	14	16
Brennevin								
Svært/nokså lett	73	73	61	51	43	41	52	60
Svært/nokså vanskelig	19	19	26	30	34	34	25	20
Umulig	2	2	5	7	9	11	9	4
Vet ikke	6	6	9	12	14	15	15	16

3.7 Forsyningskilder til alkohol

I 2019 og 2024 ble elevene som oppga at de hadde drukket alkohol noen gang spurt om hvordan de vanligvis fikk tak i alkohol (flere svar mulig). Tabell 3.4 viser at i 2024 svarte 50 % at de hadde fått eller kjøpt alkoholen av andre ungdommer, og 20 % oppga at de hadde tatt alkohol hjemmefra uten lov. Det var 16-17 % som oppga at de hadde skaffet alkohol fra søsken eller andre voksne og 12 % oppga at foreldrene hadde kjøpt/gitt alkohol til dem. Når det gjelder kjøp via Snapchat/TikTok eller lignende var det 11 % som oppga dette i 2024. Det var få som oppga at de selv kjøpte alkohol i butikk/vinmonopol eller på utested.

Tabell 3.4 viser at andelene er forholdsvis like for 2019 og 2024, med unntak av «søsken kjøper/gir meg» der det var en økning fra 13 til 17 % i perioden og «foreldrene mine kjøper/gir meg» som økte fra 9 til 12 %.

Tabell 3.4. Forsyningskilder til alkohol blant 15-16-åringer, andel i prosent (flere svar mulig), 2019-2024.

	2019	2024
Får/kjøper av andre ungdommer	54	50
Tar alkohol hjemmefra uten lov	23	20
Søsken kjøper/gir meg	13	17
Andre voksne kjøper/gir meg	16	16
Foreldrene mine kjøper/gir meg	9	12
Kjøper via Snapchat/TikTok e.l	-	11
Kjøper selv i butikk/vinmonopol	3	5
Kjøper på utested	2	3
Kjøper smuglervarer/hjemmebrent	3	3

3.8 Hvor og med hvem drikker ungdom?

For å få et bilde av i hvilke sammenhenger 15-16-åringer drikker alkohol, er det inkludert spørsmål om hvor ungdommen var sist de drakk (flere svar mulig). Tabell 3.5 viser at over halvparten oppga at de hadde drukket hjemme hos noen andre ved siste drikkeepisode i perioden 1995-2024. Om lag en av fem oppga at de var hjemme hos seg selv eller utendørs ved siste drikkeepisode, og et fåtall oppholdt seg på et utested med alkoholservering. Dersom man ser på hele perioden er det en tydelig nedadgående trend for andelen ungdom som oppga å ha drukket på «bar/pub/diskotek» i disse årene, fra 17 til 3 % mellom 1995 og 2024. Tallene for de øvrige drikkestedene er forholdsvis stabile i perioden, men unntak av utendørs som gikk ned fra årtusensskiftet og frem 2015 for deretter å øke igjen i 2019 og 2024.

Tabell 3.5. Drikkested ved siste drikkeepisode blant 15-16-åringene som har drukket (flere svar mulig), andel i prosent, 1995-2024.

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Hjemme hos noen andre	55	62	60	58	59	53	53	56
Hjemme	21	21	26	22	22	28	22	21
Utendørs, på gata, i parken, på stranda o.l.	19	25	18	16	10	10	13	20
Bar/Pub/Diskotek	17	17	10	7	6	5	4	3
På restaurant	2	2	2	2	2	3	2	2

Videre ble elevene spurt om hvem de var sammen med siste gang de drakk (flere svar mulig). Tabell 3.6 viser at i 2024 oppga fire av fem at de var sammen med andre ungdommer, mens om lag en av ti svarte at de var sammen med en eller begge foreldrene (se også punkt 3.11) eller andre over 18 år. Det var 6 % som oppga at de hadde drukket alene ved siste drikketilfelle. Det er ingen markante endringer mellom 2019 og 2024.

Tabell 3.6. Hvem 15-16-åringene var sammen med ved siste drikkeepisode (flere svar mulig), andel i prosent, 2019-2024.

	2019	2024
En eller flere andre ungdommer	74	80
Foreldrene mine (en/begge)	13	11
Andre over 18 år	10	9
Drakk alene	6	6

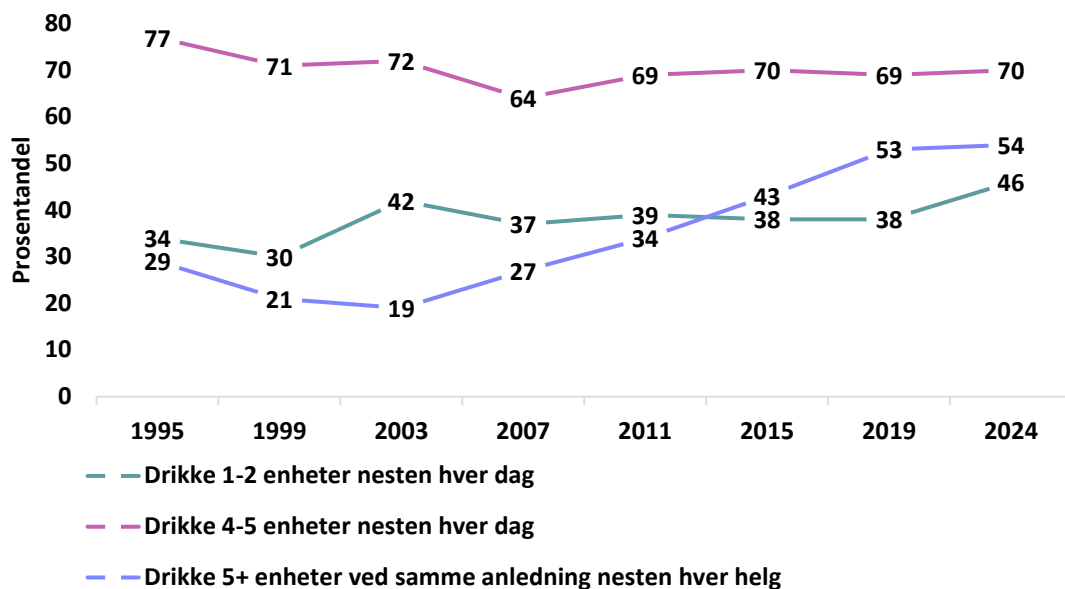
3.9 Vurdering av risiko forbundet med alkoholbruk

Ungdommene ble også bedt om å vurdere risiko for at man får fysiske eller andre skader ved ulike drikkemønstre. Figur 3.10 viser andelen ungdom som vurderte at det var høy risiko for skade forbundet med å drikke 1-2 enheter nesten hver dag, 4-5 alkoholenheter nesten hver dag, og 5+ enheter nesten hver helg, i årene 1995-2024.

Ungdom vurderte risikoen for skader ved å drikke 4-5 enheter nesten hver dag som størst. Om lag 70 % har i alle undersøkelsesårene oppgitt at de mener dette medfører stor risiko.

Andelene som forbandt det å drikke 1-2 enheter nesten hver dag med høy risiko for skader, har i perioden etter årtusenskiftet variert mellom 37-42 % frem til 2019. Mellom 2019 og 2024 økte andelen fra 38 til 46 %. Andelen som vurderte at det var høy risiko forbundet med å drikke 5+ enheter ved samme anledning nesten hver helg, var lavere enn for de to andre utsagnene frem til 2011. Andelen har økt gradvis og i årene 2015-2024 var andelen høyere enn for det å drikke 1-2 drinker nesten hver dag.

Her må det nevnes at spørsmålet i 2015 ble endret fra «Ta 5 drinker eller mer hver helg» til «Drikker fem eller flere enheter med alkohol ved samme anledning nesten hver helg». Det er rimelig å anta at mange vil vurdere det å drikke 5 + enheter ved samme anledning som mer risikofyllt enn å drikke 5+ enheter i løpet av hele helgen. Følgelig kan trolig en del av økningen fra 2015 til 2024 tilskrives endringen i spørsmålsformuleringen. Det var imidlertid også en betydelig økning i perioden 2007-2015, fra 27 til 43 %, og denne økningen skjedde før spørsmålsformuleringen ble endret.

Figur 3.10. Andel 15-16-åringer som vurderte at det var høy risiko forbundet med å drikke ulike mengder alkohol hver dag/helg, andel i prosent, 1995-2024.

Andelene som oppga at det var høy risiko forbundet med å drikke 1-2, eller 4-5 enheter hver dag var i hovedsak uavhengig av om ungdommene oppga å ha drukket eller ikke. Andelen som vurderte risikoen ved å drikke 5+ enheter nesten hver helg som høy har økt for både de som har, og ikke har drukket, men har i hele perioden vært høyere (ca 15 prosentpoeng) blant de som ikke har drukket, og i 2024 var andelene hhv. 62 og 47 %.

For spørsmålene om høy risiko knyttet til å drikke 1-2 eller 4-5 enheter nesten hver dag har andelene vært signifikant høyere for jenter sammenlignet med gutter i hele perioden (om

lag 10 prosentpoeng høyere). Når det gjelder vurderingen av høy risiko forbundet med å drikke 5+ enheter ved samme anledning nesten hver helg har andelen for dette vært omtrent lik for gutter og jenter i perioden 1995-2011, mens det var en høyere andel jenter enn gutter som hadde denne oppfatningen i perioden 2015-2019. I 2024 oppga hhv. 52 % gutter og 57 % jenter at det var høy risiko forbundet med å drikke 5+ enheter ved samme anledning nesten hver helg.

3.10 Konsekvenser av egen alkoholbruk

Elevene ble også spurt om ulike konsekvenser de hadde opplevd i forbindelse med eget alkoholbruk siste 12 måneder. Tabell 3.7 viser utviklingen i andelen jenter og gutter som oppga å ha opplevd ulike alkoholrelaterte konsekvenser fra 2007-2024.

Tabell 3.7 Andel 15-16-åringer som oppga å ha opplevd ulike konsekvenser i forbindelse med eget alkoholbruk, total og for gutter og jenter, prosent, 2007-2024.

	2007	2011	2015	2019	2024 ¹
Vært i slåsskamp (total)	22	15	9	10	14
Gutter	25	17	15	17	21
Jenter	20	13	3	5	7
Vært utsatt for ulykke eller skade (total)	20	14	13	14	20
Gutter	17	14	15	16	24
Jenter	22	13	11	12	16
Blitt ranet eller frastjålet ting (total)	5	4	5	7	9
Gutter	5	3	4	8	9
Jenter	6	4	5	6	9
Vært på sykehus/legevakt pga. var veldig full (total)	5	5	4	2	4
Gutter	6	4	5	6	4
Jenter	5	4	3	2	2
Hatt uønskede seksuelle opplevelser (total)				13	14
Gutter				9	10
Jenter				16	17
Vært så full at du har befunnet deg på et sted uten å huske hvordan du kom deg dit (total)				13	17
Gutter				15	17
Jenter				11	17

¹Det er testet for endring fra 2019 til 2004 samt kjønnsforskjeller for 2024. Uthevede tall betyr henholdsvis at endringen mellom 2019 og 2024, og kjønnsforskjellen i 2024, er statistisk signifikant på minst 5 % nivå ($p < 0,05$, Pearson's Kji- kvadrat test).

Tabell 3.7 viser at parallelt med den nedadgående trenden for alkoholbruk, var det i perioden 2007-2015 en nedgang i andelen som oppga at de hadde vært i slåsskamp eller som hadde vært utsatt for ulykke eller skade. I 2024 oppga 20 % at de hadde vært utsatt for ulykke eller skade i forbindelse med eget alkoholbruk, en statistisk signifikant økning fra 14 % i 2019. Andelen som oppga at de hadde vært i slåsskamp økte statistisk signifikant fra 10 til 14 % mellom 2019 og 2024. Det var 17 % av elevene som oppga at de hadde vært så fulle at de hadde befunnet seg på et sted uten å huske hvordan de kom seg dit, en statistisk signifikant økning fra 13 % i 2019. Andelen som oppga at de hadde blitt ranet eller frastjålet ting i forbindelse med eget alkoholbruk økte statistisk signifikant fra 7 til 9 % i perioden og andelen som oppga at de hadde vært på sykehus/legevakt på grunn av sterk beruselse økte

også statistisk signifikant, fra 2 til 4 %. Om lag 14 % oppga at de hadde opplevd uønskede seksuelle hendelser i forbindelse med at de hadde drukket i 2019 og 2024.

I hele perioden, med unntak av 2007 for ulykke/skader, var det en høyere andel gutter enn jenter som oppga at de hadde vært i slåsskamp eller vært utsatt for ulykke/skader i forbindelse med eget alkoholbruk, og kjønnsforskjellene er statistisk signifikante i 2024 (kun testet for dette året). Det var også en høyere andel gutter enn jenter som fra og med 2015 oppga at de hadde vært på sykehus/legevakt pga. sterk beruselse, og forskjellen var statistisk signifikant i 2024. Når det gjelder uønskede seksuelle opplevelser, var den en statistisk signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga at de hadde hatt slike opplevelser i 2024, henholdsvis 17 og 10 %.

3.11 Regler for alkoholbruk og drikking med foreldre

I den norske ESPAD-undersøkelsen ble det i perioden 2015-2024 spurt om hvilke regler man har hjemme for alkoholbruk. Tabell 3.8 viser at en stor andel, om lag fire av fem, oppga at foreldre/foresatte hadde en eller annen form for regel om bruk av alkohol i 2024. I 2024 oppga 43 % at de ifølge foreldre/foresatte ikke hadde lov til å drikke alkohol før de fylte 18 år, og 18 % oppga at de ifølge foreldre/foresatte aldri noen gang burde bruke alkohol. Det var 14 % som oppga at de hadde lov til å drikke litt, men ikke bli fulle, mens 4 % oppga at foreldrene hadde sagt at de kunne gjøre som de selv ville med hensyn til alkoholbruk.

Når det gjelder andelen som oppga at de ikke hadde snakket med foreldre/foresatte om regler eller ikke visste om de hadde regler for bruk av alkohol, så kan dette også være et uttrykk for at bruk av alkohol ikke er ansett som en problemstilling foreldre/foresatte eller ungdommen selv har måttet ta stilling til så langt. Det trenger derfor ikke bety at disse ungdommene opplever at de kan gjøre som de vil med hensyn til alkoholbruk.

Tabell 3.8. Andel 15-16-åringer som oppga ulike regler gitt av foreldre/foresatte om alkoholbruk, andel i prosent, 2015-2024.

	2015	2019	2024
At jeg ikke får lov til å drikke alkohol før jeg har fylt 18 år	49	57	43
At jeg aldri noen gang bør bruke alkohol	8	12	18
At jeg kan drikke litt, men ikke bli full	14	10	14
Vi har ikke snakket om det/vet ikke om vi har regler	20	10	12
At jeg kan gjøre som jeg vil	2	2	4
Annet	7	8	10

I de norske ESPAD-undersøkelsene fra årene 2015-2024 ble 15-16-åringene også spurt om foreldrene hadde drukket alkohol siste 12 måneder. For alle tre undersøkelsene oppga om lag fire av fem at mor og/eller far hadde drukket alkohol i dette tidsrommet.

Ungdommene ble også spurt om de hadde drukket alkohol sammen med en eller begge foreldrene sine siste 12 måneder. Tabell 3.9 viser at om lag tre av ti oppga at de hadde drukket med en/begge foreldre både i 2019 og 2024, og at dette i hovedsak dreide seg om 1-2 ganger. Videre ble de som oppga at de hadde drukket med foreldrene i 2024 spurt om: «Hva er det meste du har drukket sammen med foreldrene dine?» Fire av fem svarte at dette dreide seg om noen få slurker/en enhet.

Tabell 3.9. Andel 15-16-åringer som oppga at de hadde drukket sammen med en/begge foreldre siste 12 måneder en eller flere ganger, prosent, 2015-2024.

	2015	2019	2024
Ingen ganger	64	68	71
1-2 ganger	27	23	22
3-5 ganger	6	5	6
Mer enn 5 ganger	3	4	2

I 2019 og 2024 ble de som hadde drukket også spurt om: "Har det hendt at du har fått alkohol av foreldrene dine (eller at de har kjøpt alkohol til deg)?" I 2024 svarte 17 % at de hadde fått alkohol til å ha med på fest, en økning fra 9 % i 2019. Det var ingen kjønnsforskjell, men andelen var signifikant lavere for ungdom i Oslo (9 %) sammenlignet med resten av landet (18 %). Av de som hadde fått med alkohol på fest oppga 7 % at det dreide seg om 1 gang, 4 % 2 ganger og 6 % 3 ganger eller mer. Dette stemmer overens med det vi fant under 3.7 Forsyningskilder til alkohol, der 12 % oppga foreldrene som en kilde til hvordan de vanligvis fikk tak i alkohol.

3.12 Hovedfunn – bruk av alkohol blant ungdom

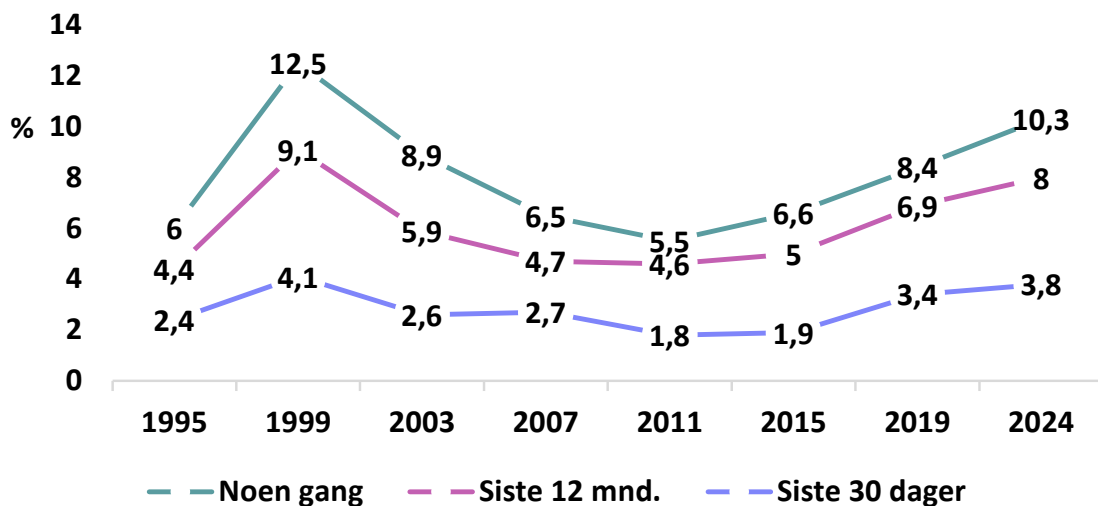
- Mellom 2019 og 2024, økte andelen ungdom som oppga alkoholbruk siste 12 måneder og siste 30 dager statistisk signifikant, med en tydeligere økende trend for jenter enn gutter.
- Andelen ungdom som oppga å drikke seg beruset eller å drikke fem eller flere enheter ved samme drikkesituasjon (høykonsumsituasjoner) økte statistisk signifikant mellom 2019 og 2024, og andelen som hadde et slikt drikkemønster var signifikant høyere for jenter enn gutter i 2024. En økende andel ungdommer oppga at de forbandt det å drikke seg full med høy status blant venner.
- Brennevin og øl er foretrukket drikkesort blant en stor andel unge gutter, mens for jenter dominerer rusbrus og sider sammen med brennevin. Mellom 2019 og 2024 økte andelen ungdom som opplevde at øl, og særlig brennevin, var lett tilgjengelig.
- Vanlige forsyningskilder for alkohol i 2024 var: kjøpt eller fått av andre ungdommer (50 %), tatt hjemmefra uten lov (20 %), skaffet fra søsken eller andre voksne (16-17 %), fått alkohol fra foreldrene (12 %) og kjøpt selv via sosiale medier som Snapchat/TikTok (11 %). Det var også 17 % som oppga at de hadde fått alkohol av foreldrene til å ha med på fest, en økning fra 9 % i 2019, og 10 % oppga at det dreide seg om 2 ganger eller mer.
- De vanligste drikkekontekstene for ungdom i alderen 15-16 år var hjemme hos andre eller utendørs.
- Mellom 2019 og 2024 økte andelen ungdom som opplevde ulike negative konsekvenser som følge av egen alkoholbruk statistisk signifikant: vært utsatt for ulykke eller skade i forbindelse med alkoholbruk (fra 14 til 20 %), vært i slåsskamp (10 til 14 %), og vært så fulle at de hadde befunnet seg på et sted uten å huske hvordan de kom seg dit (13 til 17 %). Det var 14 % som oppga at de hadde opplevd uønskede seksuelle hendelser i forbindelse med at de hadde drukket.
- Flertallet oppga at de hadde regler om å ikke drikke før de er 18 år/drikke alkohol noen gang, men 14 % oppga at de hadde tillatelse til å drikke litt, men ikke bli full.

4 Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant ungdom

I dette kapittelet presenteres resultater for ulike spørsmål om bruk av cannabis og andre illegale rusmidler fra ESPAD undersøkelsene. Det presenteres data tilbake til 1995 der disse er tilgjengelige, men hovedfokus er på utviklingen etter årtusenskiftet, det vil si etter 2003. Som i kapittel 3, har vi et særlig fokus på nylige endringer og undersøker derfor om det er statistisk signifikante forskjeller mellom 2019 og 2024.

4.1 Hvor mange har erfaring med bruk av cannabis?

Figur 4.1 viser at det etter årtusenskiftet var en markant nedgang i cannabisbruk, der andelen for både noen ganger, siste års og siste 30 dagers bruk ble omtrent halvert. I perioden 2007-2015 var utbredelsen av cannabisbruk forholdsvis stabil, med gjennomsnittlige andeler på 6,2 % for cannabisbruk noen gang og 4,8 % for bruk siste 12 måneder. Andelen for bruk siste 30 dager har variert mellom 2 og 3 % helt tilbake til 2003.

Figur 4.1. Andel 15-16-åringer som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

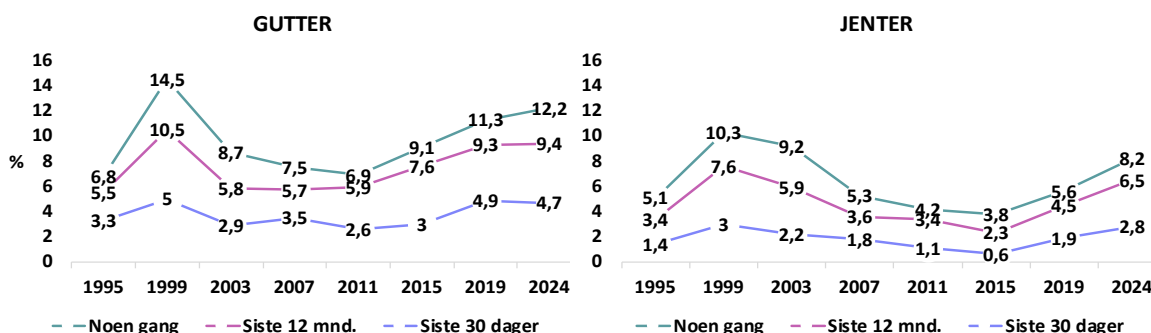
Resultatene viste en signifikant økning fra bunnpunktet i 2011 til 2019 for alle tre indikatorene for cannabisbruk, og økningen har fortsatt i 2024. Andelen ungdom som oppga å ha brukt cannabis noen gang økte statistisk signifikant fra 8,4 til 10,3 % i perioden 2019 til 2024. Det ble også funnet en økning i andelen som oppga bruk siste 12 måneder, fra 6,9 til 8 % mellom 2019 og 2024, og andelen som oppga cannabisbruk siste 30 dager økte fra 3,4 til 3,8 %. For cannabisbruk siste 12 måneder og siste 30 dager var økningen fra 2019 til 2024 imidlertid ikke statistisk signifikant.

4.2 Kjønnsforskjeller i bruk av cannabis?

Med unntak av 2003, har det for alle år vært en statistisk signifikant høyere andel gutter enn jenter som oppga å ha brukt cannabis *noen gang*, i løpet av de *siste 12 månedene* og i løpet av de *siste 30 dagene* (figur 4.2). I 2019 økte andelen for alle tre indikatorer for cannabisbruk både blant gutter og jenter, og for gutter har økningen i bruk vært gjeldende siden 2011.

Figur 4.2 viser at det i 2024 fremdeles var en statistisk signifikant høyere andel gutter enn jenter som oppga å ha brukt cannabis noen gang (12,2 vs. 8,2 %), siste 12 måneder (9,4 vs.

6,5 %) og siste 30 dager (4,7% vs. 2,8 %). Mellom 2019 og 2024 økte andelen som oppga cannabisbruk siste 12 måneder fra 9,3 % til 9,4 % blant gutter og fra 4,5 % til 6,5 % blant jenter. Relativt sett var det dermed en større økning blant jenter enn gutter for cannabisbruk siste 12 måneder (2,0 mot 0,1 prosentpoeng økning) i denne perioden.

Figur 4.2. Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, 1995-2024.

4.3 Alder ved første gangs cannabisbruk

Elever som oppga noen gangs bruk av cannabis, ble spurt om hvor gamle de var første gang de prøvde/brukte rusmidlet. I den forbindelse er det viktig å minne om at ESPAD-undersøkelsen er gjennomført blant 15-16-åringene. Følgelig vil gjennomsnittlig alder ved første gangs cannabisbruk være lavere i denne undersøkelsen enn i undersøkelser gjennomført i eldre utvalg eller i hele befolkningen (se punkt 6.1). Tabell 4.1 viser prosentandeler for oppgitt alder ved første gangs bruk av cannabis, og vi ser at rundt eller noe over halvparten debuterte med cannabis ved 15 års alder, dvs. når de gikk på 9. eller 10. trinn på ungdomskolen. Dette er et konsistent funn for hele perioden, med unntak av 2003. Andelen som debuterte ved 14 års alder har ligget nokså stabilt på rundt 30 % i perioden etter årtusenskiftet, mens andelen som oppga at de var 13 år eller yngre har ligget på om lag 20 %.

Tabell 4.1. Alder for når 15-16-åringene brukte cannabis første gang, blant de som har oppgitt noen gangs bruk, andel i prosent, 1995-2024.

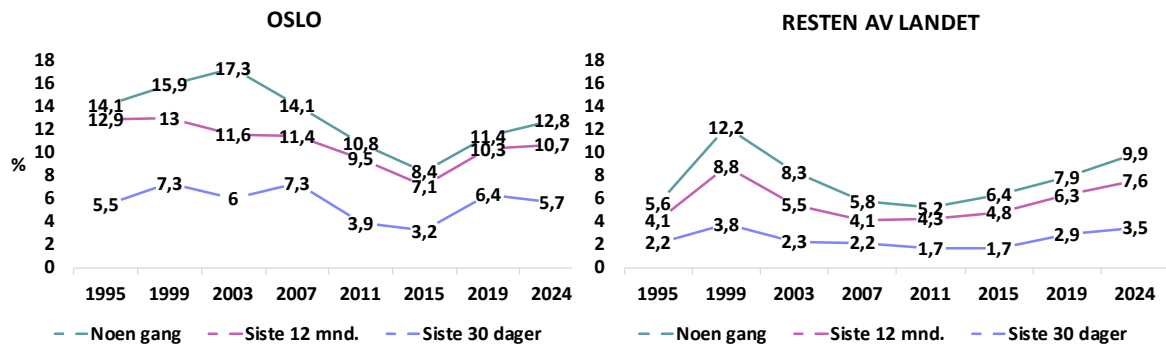
	1995 (n=223)	1999 (n=449)	2003 (n=320)	2007 (n=222)	2011 (n=158)	2015 (n=169)	2019 (n=349)	2024 (n=350)
12 år eller yngre	7	6	11	14	12	7	9	11
13 år	10	11	19	14	10	11	8	9
14 år	24	36	33	24	26	29	27	30
15-16 år ¹	59	48	37	48	52	54	57	50

¹ I all hovedsak 15 år.

4.4 Mer bruk av cannabis i Oslo?

Tidligere undersøkelser, både i befolkningen generelt og blant ungdom, har vist at cannabisbruk er mer utbredt i Oslo sammenlignet med resten av landet (Bakken, 2018; Bretteville-Jensen & Bramness, 2019; Vedøy & Skretting, 2009). I alle undersøkelsesårene av ESPAD, med unntak av 2015, har det vært en større andel 10. klassinger som har erfaringer med cannabis i Oslo sammenlignet med resten av landet.

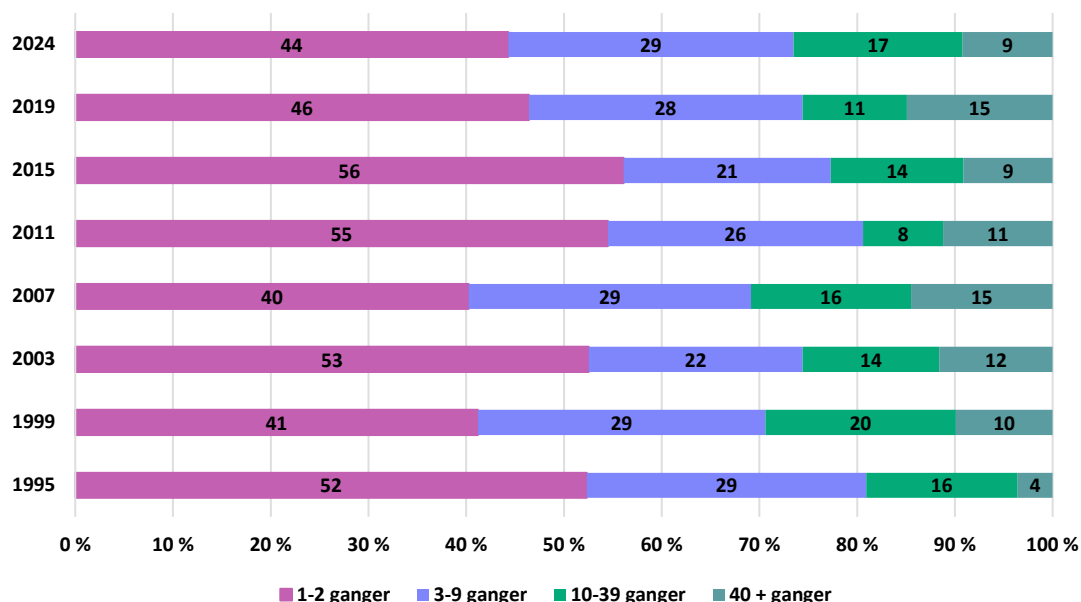
Figur 4.3 viser at avstanden mellom Oslo og andre deler av landet har blitt redusert i senere år. I 2024 er forskjellen fremdeles statistisk signifikant for bruk siste 12 måneder og siste 30 dager, men ikke for noen gangs bruk ($p=0,059$). Det var 12,8 % av Oslo-elevenne som oppga at de noen gang hadde brukt cannabis i 2024 mot 9,9 % for resten av landet. Tilsvarende andeler for bruk siste 12 måneder var henholdsvis 10,7 % for Oslo og 7,6 % for resten av landet, og for bruk siste 30 dager var andelen henholdsvis 5,7 og 3,5 %.

Figur 4.3. Andel gutter og jenter i alderen 15-16 år som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 30 dager, i Oslo og resten av landet, 1995-2024.

4.5 Hvor ofte brukes cannabis?

Figur 4.1 (over) viser at andelen som oppga noen gangs bruk av cannabis var høyere enn bruk siste 12 måneder og siste 30 dager. For mange er bruken begrenset til en engangsforeteelse eller eksperimentering noen få ganger. Dette illustreres i figur 4.4; for nær halvparten av ungdommene som oppga at de hadde brukt cannabis siste 12 måneder dreide dette seg om 1-2 ganger, mens rundt tre av ti oppga 3-9 ganger. Om lag en av fire oppga at de hadde brukt cannabis 10 ganger eller mer siste 12 måneder. Disse andelenene har holdt seg relativt stabile i perioden etter årtusenskiftet.

Figur 4.4. Antall ganger 15-16-åringene oppga å ha brukt cannabis blant de som oppga bruk siste 12 måneder, 1995-2024.

4.6 Hvilke typer cannabis brukes?

De som oppga cannabisbruk i løpet av siste 12 måneder, ble i 2019 og 2024 spurt om hvilke cannabisprodukter de hadde erfaring med (flere svar mulig). Tabell 4.2 viser at det i 2024 var mest vanlig å ha brukt hasj (88 %), etterfulgt av marihuana (61 %). Det var om lag 30 % som oppga at de hadde brukt cannabisolje eller ekstrakter. I tillegg oppga 33 % at de hadde spist produkter eller godterier som inneholdt det rusgivende virkestoffet i cannabis (THC), og om lag 20 % oppga at de hadde drukket brus, iste eller lignende som inneholdt THC. Det var en økning i andelen som oppga bruk av marihuana og cannabisolje- eller ekstrakter i 2024 sammenlignet med 2019.

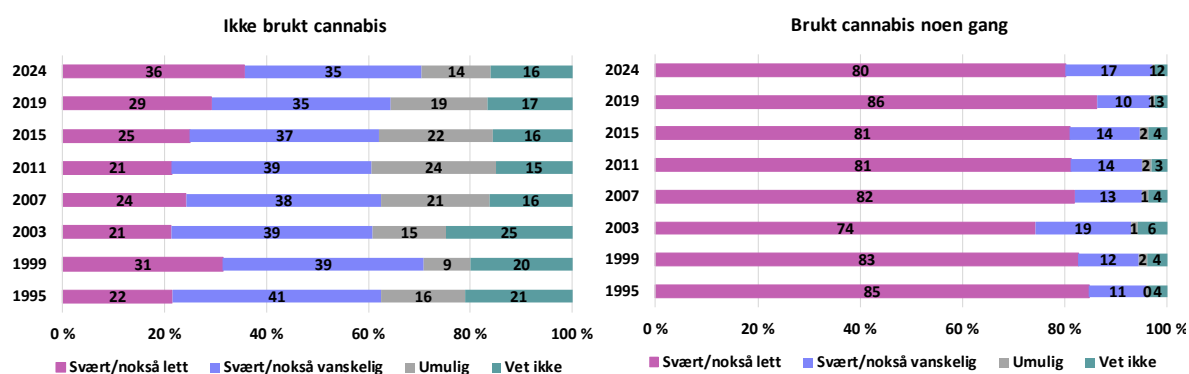
Tabell 4.2. Bruk av ulike cannabisprodukter (prosent) blant 15-16-åringer som oppga å ha brukt cannabis siste 12 måneder, 2019 og 2024.

Cannabisprodukter	2019	2024
Hasj	92	88
Marihuana	47	61
Cannabisolje- eller ekstrakter	17	29
Cannabisholdige produkter som kan spises	30	33
Cannabisholdige produkter som kan drikkes	18	20

4.7 Opplevd tilgjengelighet av cannabis

For å få et bilde av opplevd tilgjengelighet av illegale rusmidler blant 15-16-åringer, er det i ESPAD-undersøkelsene stilt spørsmål om "hvor vanskelig tror du det vil være for deg å få tak i hasj eller marihuana hvis du skulle ønske det?" Andelen som svarte at det vil være svært/nokså lett, har økt markant mellom 2011 til 2024, fra 25 til 40 %. Tilsvarende har andelen som svarte at det ville være umulig å få tak i cannabis gått ned fra henholdsvis 23 til 12 %. Videre var det om lag 15 % som i perioden 2007-2024 svarte «vet ikke» på dette spørsmålet.

Av de som hadde brukt cannabis var det 8 av 10 som oppga at det var svært/nokså lett å få tak i cannabis, og denne andelen har vært forholdsvis stabil de siste 20 årene (figur 4.5). Økningen i andelen som mener det er svært/nokså lett å få tak i cannabis skyldes i hovedsak en økning blant de som ikke har brukt cannabis. Mellom 2019 og 2024 økte andelen i denne gruppen fra 29 til 36 %.

Figur 4.5. Opplevd tilgjengelighet av cannabis blant 15-16-åringer, andeler i prosent blant de som har oppgitt noen gangs bruk eller ikke, 1995-2024.

4.8 Mulighet for å prøve cannabis

Hvorvidt man blir tilbudt cannabis sier også noe om tilgjengeligheten og utbredelsen av rusmidlet blant ungdom. Det ble i 2019 og 2024 stilt spørsmål om ungdommene noen gang hadde blitt tilbudt hasj eller marihuana (enten for å dele eller røyke), og henholdsvis 25 % og 27 % svarte ja på dette. Sammenholdt med tallene for bruk (figur 4.1), er det med andre ord langt flere som blir tilbudt cannabis enn som oppgir bruk av cannabis.

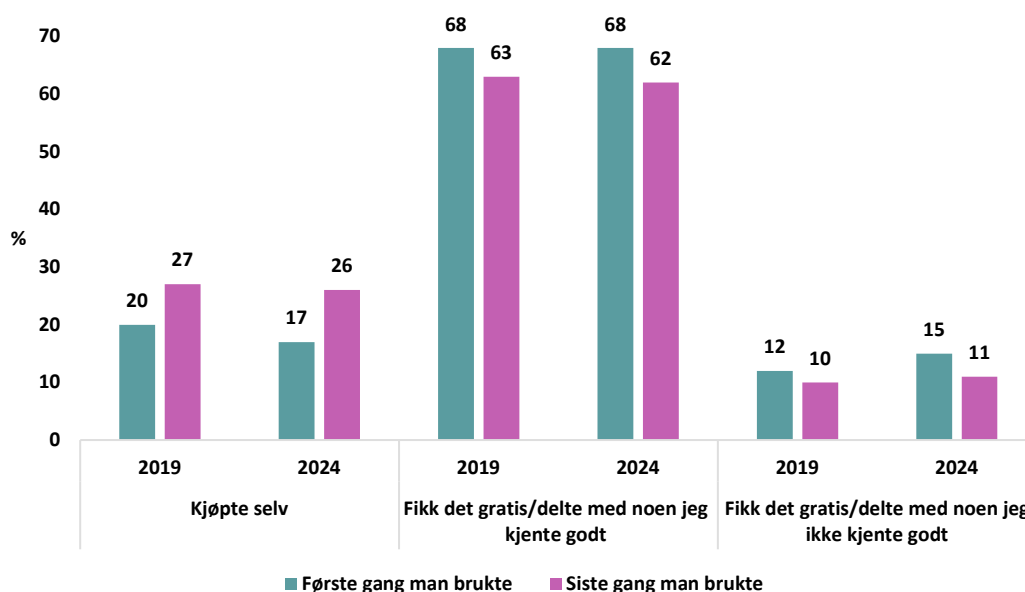
I undersøkelsene fra 2007 og fremover er det i tillegg spurt om man noen gang hadde hatt mulighet til å prøve hasj/marihuana *uten* at man gjorde det. I 2007 var det 25 % som svarte at de hadde hatt en slik mulighet, mens den tilsvarende andelen i 2011 og 2015 var redusert til om lag 20 %. Andelen økte igjen mellom 2019 og 2024, fra 25 til 31 % (dette dreide seg i hovedsak om 1-2 ganger). Om vi ser kun på de som aldri har brukt cannabis, oppga 25 % av disse at de hadde hatt mulighet til dette en eller flere ganger, men ikke gjort det (ikke vist).

Tabell 4.3. Andel som noen gang hatt mulighet til å prøve hasj/marihuana *uten* at de gjorde det, 15-16-åringer (prosent), 2007-2024.

	2007	2011	2015	2019	2024
Totalt	25	19	20	25	31

4.9 Forsyningskilder til cannabis

De som oppga at de noen gang hadde brukt cannabis, ble i 2019 og 2024 spurt om hvordan de hadde fått tak i stoffet første og siste gang de brukte det. Figur 4.6 viser at de fleste oppga at de fikk cannabis gratis, eller delte det med noen de kjente godt. Dette gjaldt både for første og siste gangs bruk, der om lag 3 av 5 oppga dette som kilde i både 2019 og 2024. Både i 2019 og 2024 oppga en noe høyere andel at de hadde kjøpt cannabis selv siste gang de brukte cannabis enn første gang de brukte cannabis. I 2024 var det 15 % som oppga at de hadde fått cannabis gratis eller delt med noen de ikke kjente så godt første gang de brukte.

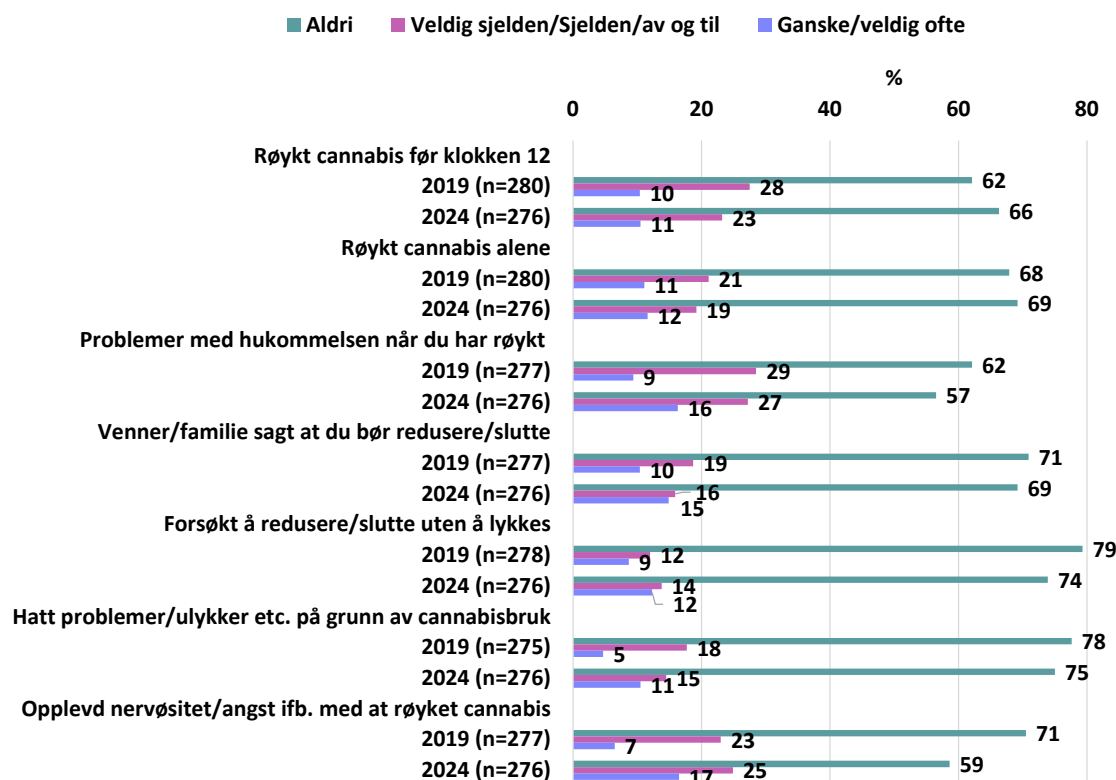

Figur 4.6. Hvordan 15-16-åringene fikk tak i cannabis første- og siste gang de brukte (prosent), 2019 og 2024.

4.10 Problematisk cannabisbruk

I 2019 og 2024 inkluderte ESPAD et screeningverktøy for problematisk bruk av cannabis: Cannabis Abuse Screening Test (CAST) (Annaheim & Legleye, 2017). Her undersøker man ikke frekvens for bruk, men problematisk bruk bredt definert ved 6 indikatorer med svarkategorier på en 5-punkts skala fra 0 "aldri" til 4 "veldig ofte" (figur 4.7). Norge har i tillegg med et spørsmål om følelsesmessige problemer som følge av cannabisbruk (*"Har du opplevd følelsesmessige problemer (som nervøsitet eller angst) i forbindelse med at du har røykt cannabis/hasj?"*).

Figur 4.7 viser at andelen som i 2024 svarte ganske/veldig ofte på de ulike spørsmålene varierer mellom 11 og 17 %. På spørsmålet om de hadde opplevd følelsesmessige problemer i forbindelse med cannabisbruk svarte 17 % ganske/veldig ofte på dette i 2024, en økning fra 7 % i 2019. Andelen som oppga at de ganske/veldig ofte hadde hatt problemer med hukommelsen i forbindelse med cannabisbruk økte fra 9 til 16 % mellom 2019 og 2024. For spørsmålet «Hatt problemer på grunn av din cannabisbruk (krangel, slagsmål, ulykke, dårlige skoleresultater etc.)» var det 5 % som svarte ganske/veldig ofte i 2019 og 11 % i 2024. Med tanke på at dette er en undersøkelse blant 15-16-åringer er det også verdt å merke seg at 12 % (2024) svarte at de hadde røykt cannabis alene siste 12 måneder.

Figur 4.7. Andel som oppga ulike problemer som følge av cannabisbruk (CAST) blant 15-16-åringer som har brukt cannabis siste 12 måneder, prosent, 2019 og 2024.

Ved å summere svarkategoriene for de 6 spørsmålene i CAST (aldri=0, veldig ofte=4) får man en poengsum/indeks som kan variere fra 0 til 24. Denne indeksen brukes for inndeling i 3 ulike grupper av avhengighetsrisiko (tabell 4.4). Blant de som oppga bruk siste 12 måneder, hadde tre av fem både i 2019 og 2024 «Ingen avhengighetsrisiko». Selv om det var få personer som svarte at de hadde brukt cannabis siste 12 måneder, er det verdt å merke seg at rundt en av fem av disse blir klassifisert i gruppen «Høy avhengighetsrisiko», både i 2019 og 2024.

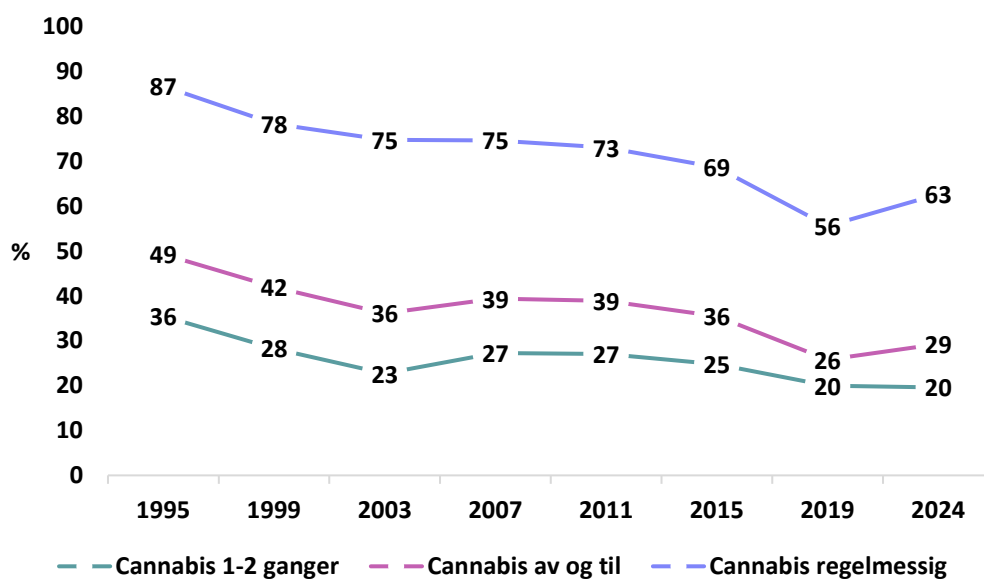
Tabell 4.4. Andel som kategoriseres innen ulike risikogrupper basert på CAST, blant de som har brukt cannabis siste 12 mnd., prosent, 2019 og 2024.

	2019 (n=281)	2024 (n=276)
Ingen avhengighetsrisiko (skåre 0-2)	59	58
Lav avhengighetsrisiko (skåre 3-6)	22	18
Høy avhengighetsrisiko (skåre 7-24)	19	24

4.11 Oppfatning av risiko ved cannabisbruk

Elevene ble bedt om å vurdere risiko for skade ved ulike bruksmønstre av cannabis ved spørsmålet: «Hvor stor risiko tror du det er for at man pådrar seg skader (fysisk eller på andre måter) hvis man: i) prøver hasj eller marihuana en eller to ganger, ii) røyker hasj eller marihuana av og til, eller iii) røyker hasj eller marihuana regelmessig²».

De fleste mente at risikoen for skader øker jo oftere man bruker cannabis. I 2024 var det 20 % som svarte at de antok at det var høy risiko for skader hvis man prøver cannabis én eller to ganger, 29 % mente risikoen for skade var høy hvis man røyker cannabis av og til, mens 63 % mente risikoen for skader var høy ved regelmessig bruk (figur 4.8). Videre viser figur 4.8 at det i perioden 1995-2019 var det en betydelig nedgang i andelen som oppga at de trodde det var høy risiko for skade forbundet med de ulike bruksmønstrene for cannabis, med størst reduksjon for risikoen knyttet til regelmessig bruk. Fra å ligge nokså stabilt rundt 70 % etter årtusenskiftet og frem til 2015, gikk andelen signifikant ned fra 69 % i 2015 til 56 % i 2019 men økte så til 63 % i 2024.

Figur 4.8. Andel 15-16-åringer som mener det er høy risiko forbundet med bruk av cannabis 1-2 ganger, av og til eller regelmessig, 1995-2024.

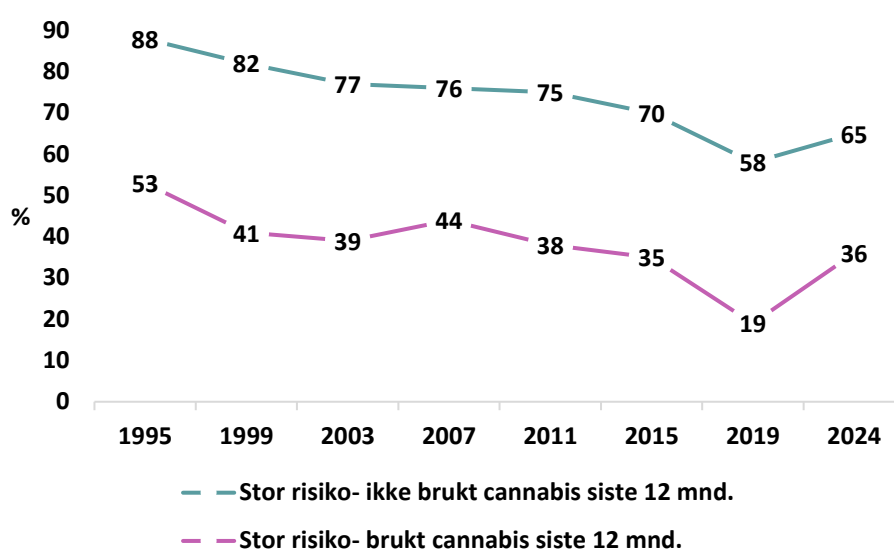
Mens det ikke var noen kjønnsforskjeller for det å vurdere det som høy risiko å bruke cannabis én eller to ganger, eller av og til, var det i hele perioden en signifikant høyere andel

² Hva den enkelte forbinder med regelmessig bruk kan selvsagt variere, men denne formuleringen er valgt da den tilsvarer det som benyttes i det internasjonale ESPAD-spørreskjemaet. (Smoke cannabis regularly).

jenter (om lag 10 prosentpoeng høyere) enn gutter, som vurderte at det var høy risiko forbundet med regelmessig bruk av cannabis.

Risikovurderingen synes å henge sammen med egne erfaringer med cannabis. Figur 4.9 viser utviklingen i andelen elever som oppga at de mente at det var høy risiko forbundet med regelmessig bruk fordelt på dem som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder og de som ikke oppga slik bruk.

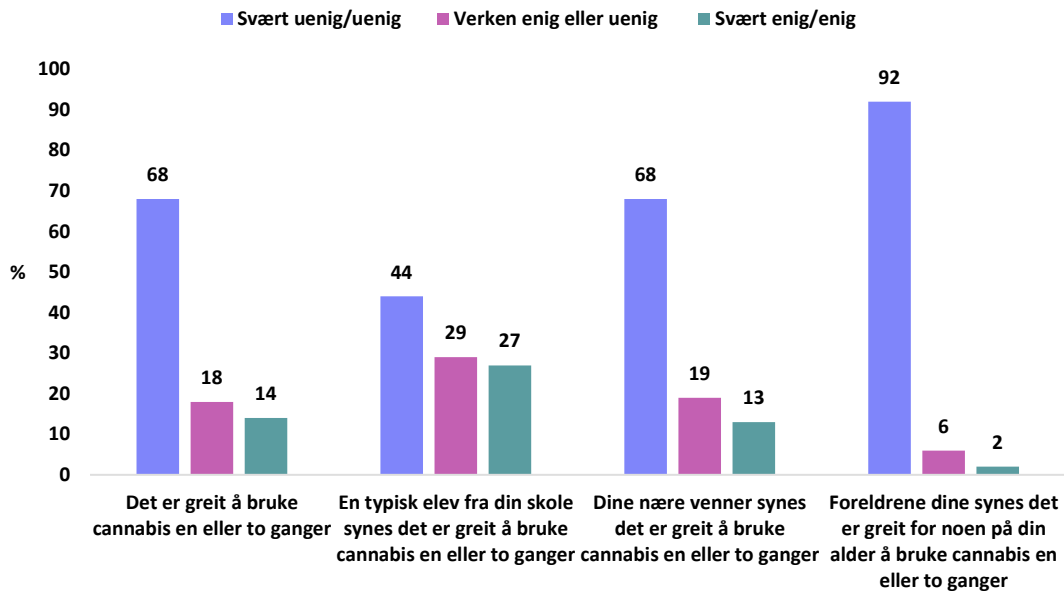
Andelen som svarte at det var høy risiko forbundet med regelmessig cannabisbruk var betydelig lavere for dem som selv hadde brukt cannabis de siste 12 månedene; 36 % mot 65 % for ikke-brukere i 2024. Selv om det har vært en nedgang i andelen som forbinder regelmessig cannabisbruk med høy risiko, gjenspeiles ikke dette i en tilsvarende økning i selvrapportert bruk av cannabis (figur 4.1).

Figur 4.9. Andel 15-16-åringer som mener det er høy risiko forbundet med regelmessig bruk av cannabis, blant de som har- og ikke har brukt cannabis siste 12 måneder, 1995-2024.

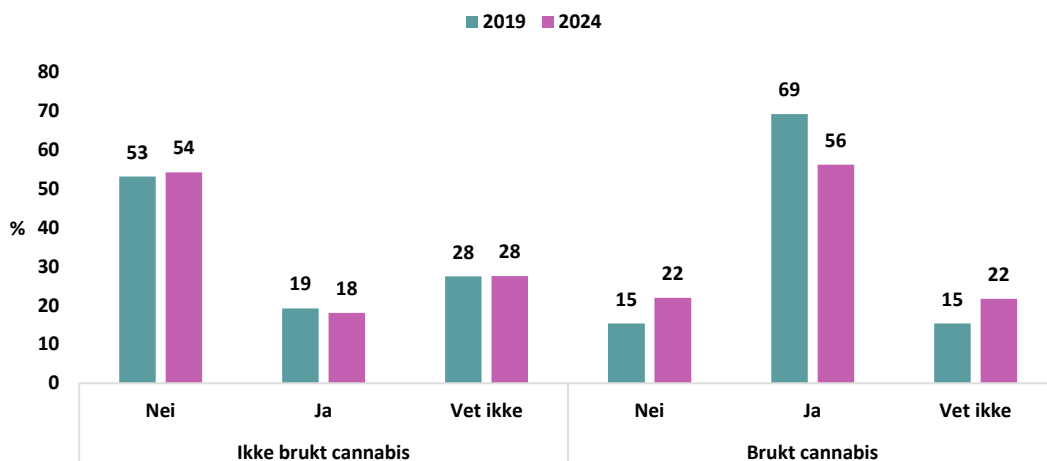
4.12 Holdninger til bruk og legalisering av cannabis

Elevene ble i 2019 og 2024 bedt om å ta stilling til en rekke påstander knyttet til det å bruke cannabis en til to ganger. Resultatene fra 2024 var tilnærmet identiske som for 2019. Følgelig er kun resultater fra 2024 vist i figur 4.10. Ni av ti oppga at de var svært uenige/uenige i påstanden om at foreldrene ville akseptere at 15-16-åringer brukte cannabis en eller to ganger. Videre svarte 68 % at heller ikke de syntes det var greit å bruke cannabis, og de opplevde at nære venner hadde samme restriktive holdning som dem selv. De opplevde imidlertid at en typisk elev fra samme skole hadde noe større aksept for å bruke cannabis en eller to ganger.

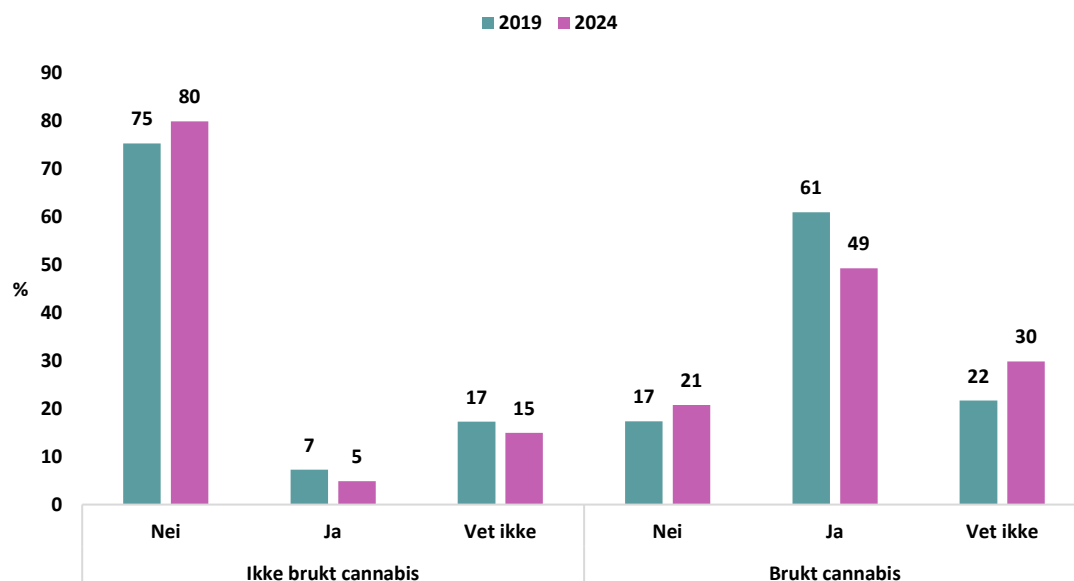
Figur 4.10. Andel 15-16-åringer som er enige eller uenige mht. ulike påstander om bruk av cannabis en til to ganger, 2024.

På spørsmål om legalisering av cannabis var svarene omtrent på samme nivå i 2024 som i 2019, og fem av ti svarte at de ikke syntes det burde bli lovlig å bruke cannabis for personer over 18 år, mens tre av ti svarte «vet ikke». Figur 4.11 viser at det i hovedsak var ungdommer som noen gang hadde brukt cannabis som svarte at de syntes det burde bli lovlig, men andelen gikk ned fra 69 % i 2019 til 56 % i 2024.

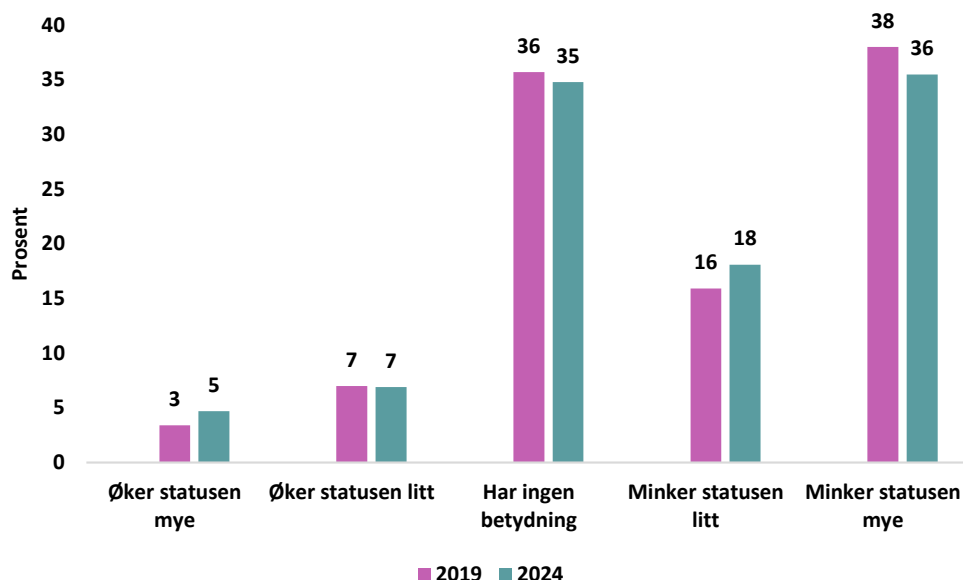
Figur 4.11. Andel 15-16-åringer som mener det bør blir lovlig med bruk av cannabis for personer over 18 år, blant de som har eller ikke har brukt cannabis, 2019 og 2024.

På spørsmål om de selv ville brukt cannabis om det ble lovlig, svarte syv av ti nei, mens to av ti svarte «vet ikke», og det var ingen endring i andelen fra 2019 til 2024. Figur 4.12 viser at i 2024 oppga 5 % av dem som ikke hadde brukt cannabis at de ville gjort det om det ble lovlig, mens 15 % svarte «vet ikke». For dem som hadde brukt cannabis, var det i 2024 49 % som svarte at de ville brukt cannabis om det ble lovlig (en nedgang fra 61 % i 2019) og 30 % svarte «vet ikke».

Figur 4.12. Andel 15-16-åringer som oppga at de ville brukt cannabis om det ble lovlig, blant de som har eller ikke har brukt cannabis, 2019 og 2024.

Det ble i 2019 og 2024 også spurt om hva som er viktig for å få høy status i vennemiljøet, der et av alternativene var og «Å røyke hasj» (figur 4.13). For cannabisbruk ser vi at dette arter seg nokså likt for 2019 og 2024. Flertallet (54 %) mener at det å røyke hasj *minker statusen* mye/litt, nær 40 % mener det ikke har noen betydning mens om lag 10 % mener det øker statusen mye/litt.

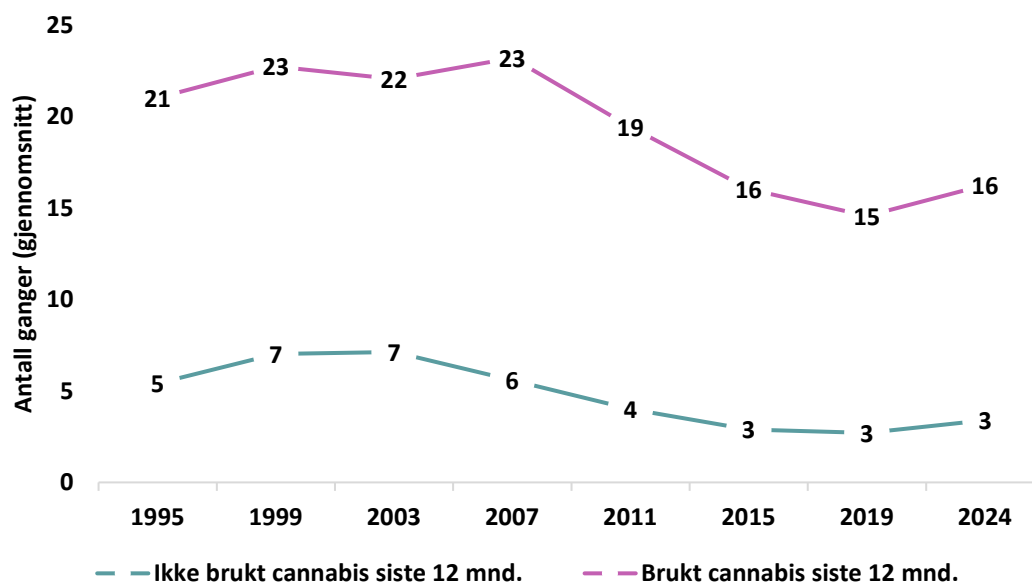
Figur 4.13 Andel 15-16-åringer som mener det å røyke hasj øker, minker eller ikke har betydning for status blant venner, 2019 og 2024.

4.13 Alkoholbruk blant de som oppga cannabisbruk

Fra ESPAD undersøkelsene finner vi at 10.-klassingene som har brukt cannabis, skiller seg betydelig fra ikke-brukere når det gjelder alkoholbruk. Blant dem som oppga cannabisbruk siste 12 måneder i 2024, rapporterte 9 av 10 at de også hadde drukket alkohol siste år, mens det samme gjaldt 4 av 10 blant dem som ikke hadde brukt cannabis.

I 2019 og 2024 ble elevene spurt om man hadde brukt cannabis samtidig med at de hadde drukket alkohol. Av de som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder, svarte over halvparten at de hadde brukt alkohol og cannabis samtidig, 57 % i 2019 og 55 % i 2024.

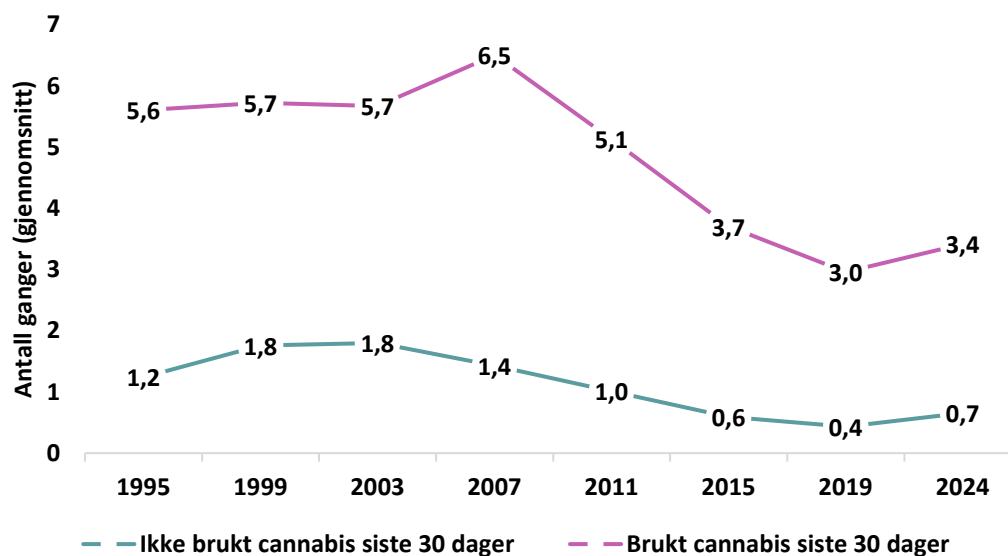
Figur 4.14 viser at de som oppga å ha brukt cannabis i løpet av de siste 12 månedene, hadde en betydelig høyere drikkefrekvens (gjennomsnittlig antall ganger de hadde drukket alkohol siste 12 måneder) enn de som ikke hadde brukt cannabis, og at dette gjaldt for alle undersøkelsesårene.

Figur 4.14 Gjennomsnittlig antall ganger drukket alkohol i løpet av de siste 12 måneder blant 15-16-åringer som har brukt, eller ikke brukt cannabis i løpet av de siste 12 måneder, 1995-2024.

Av dem som i 2024 hadde brukt cannabis i løpet av de siste 30 dagene, oppga 80 % at de hadde drukket minst 5 alkoholenheter én eller flere ganger ved samme drikkesituasjon, mens dette kun gjaldt for 20 % blant dem som ikke hadde brukt cannabis i samme tidsperiode. Figur 4.15 viser at de som oppga å ha brukt cannabis i løpet av de siste 30 dagene i alle undersøkelsesårene, hadde klart flere situasjoner der de hadde drukket mye (5 alkoholenheter eller mer ved samme anledning), enn de som oppga at de ikke hadde brukt cannabis i samme tidsperiode.

Blant 15-16-åringer som oppga bruk av cannabis, rapporterer over halvparten at de har brukt dette samtidig med at de drikker alkohol, de har en høyere drikkefrekvens og de drikker også langt oftere mye alkohol sammenlignet med dem som ikke har brukt cannabis.

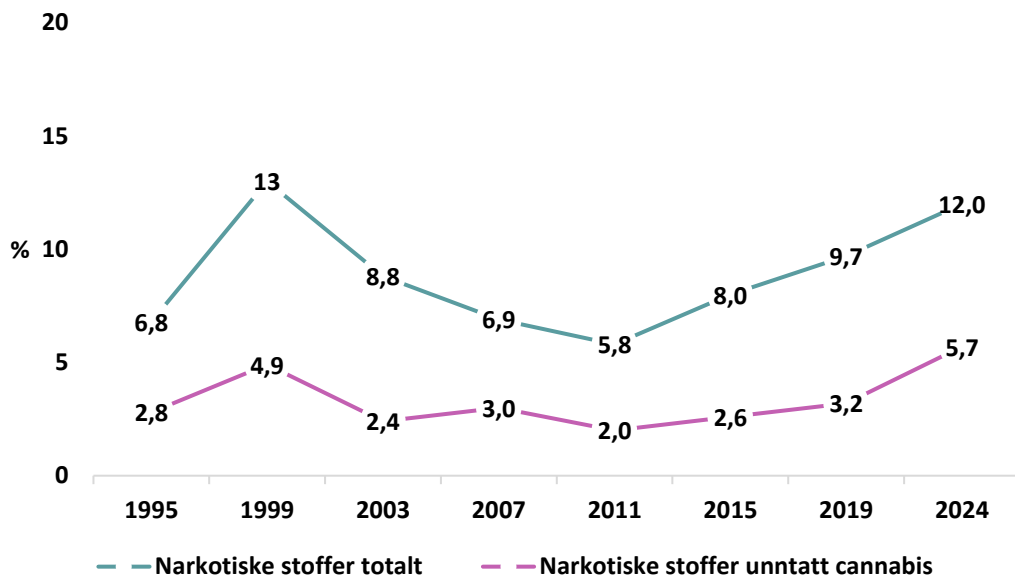
Figur 4.15 Gjennomsnittlig antall drikketilfeller med minst 5 alkoholenheter siste 30 dager blant 15-16-åringer som har brukt, eller ikke brukt, cannabis siste 30 dager, 1995-2024.

4.14 Bruk av andre illegale rusmidler

Undersøkelser om bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis, viser at bruk av amfetamin, ecstasy/MDMA, kokain, LSD, fleinsopp, GHB og heroin er svært lite utbredt blant ungdom (ESPADGroup, 2020). Siden andelene som oppgir slik bruk er relativt små, knytter det seg større usikkerhet til disse tallene enn hva som er tilfelle med opplysninger om rusmidler som er mer utbredt.

Figur 4.16 viser andelen 15-16-åringer som noen gang har brukt minst ett illegalt rusmiddel, inkludert- eller ikke inkludert cannabis. Av figuren fremgår det at andelen som oppga bruk av illegale rusmidler, inkludert cannabis, om lag den samme som andelen for noen gangs bruk av cannabis (figur 4.1). Det tyder på at tilnærmet alle som noen gang har brukt et illegalt rusmiddel³ har brukt cannabis. Andelen for noen gangs bruk av minst ett *annet illegalt rusmiddel* enn cannabis har variert rundt 3 % etter årtusenskiftet, men har økt til nær 6 % i 2024 (statistisk signifikant økning både fra 2019 til 2024, og for gjennomsnittet 2007-2019 mot 2024). Andelen som oppga bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis har i hele perioden vært høyere blant gutter enn blant jenter, og i 2024 var andelene 7 % for gutter og 4 % for jenter.

³ Illegale rusmidler som er inkludert: amfetamin, ecstasy/MDMA, kokain, LSD, GHB og heroin.

Figur 4.16. Andel 15-16-åringer som oppga at de noen gang hadde brukt ulike illegale rusmidler, 1995-2024.

Tabell 4.5 viser at det etter årtusenskiftet har vært rundt eller noe over én prosent som har oppgitt bruk av hver av de illegale rusmidlene amfetamin, ecstasy/MDMA, kokain, LSD, fleinsopp, GHB og heroin *noen gang*. Andelen har imidlertid økt fra 2019 til 2024 for alle stoffene.

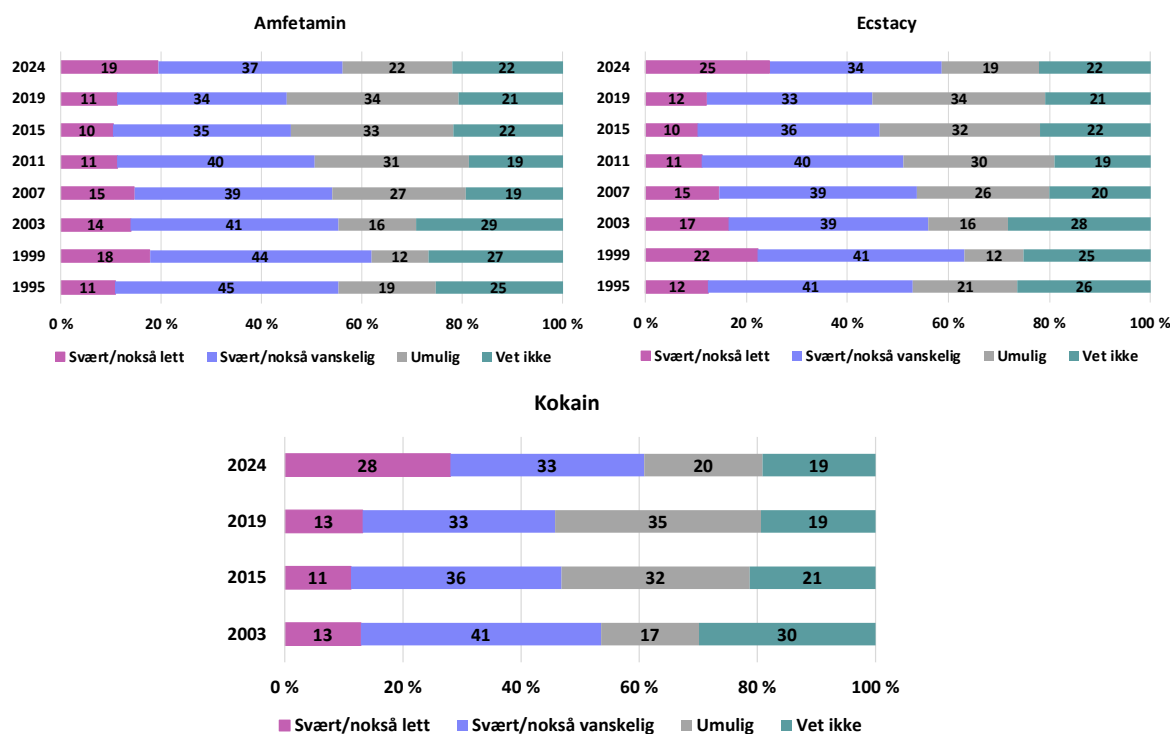
Tabell 4.5. Andel 15-16-åringer som oppga at de noen gang hadde brukt ulike illegale rusmidler, prosent, 1995-2024.

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Amfetamin	1,1	2,6	1,7	2	1,3	1,2	1,6	2,3
Ecstasy/MDMA	2,0	2,5	1,4	1,8	1,3	1,2	1,6	3,3
Kokain	0,9	1,3	1	1,9	1,2	1,1	1,4	2,9
LSD	0,9	1,5	0,9	1,5	1,1	1,2	1,6	2,2
Fleinsopp	-	1,0	1,2	1,8	1,0	1,2	1,5	2,1
GHB	-	-	0,9	1,3	0,5	0,6	1,0	1,4
Heroin	1,2	1,2	0,8	1,4	0,7	0,7	0,9	1,4

Merknad: Det ble ikke spurt om bruk av fleinsopp (1995) og GHB (1995 og 1999).

4.15 Opplevd tilgjengelighet av andre illegale rusmidler

Elevene ble også spurt om hvor vanskelig de trodde det ville være for dem å få tak i amfetamin, ecstasy/MDMA og kokain om de skulle ønske det. Figur 4.16 viser at opplevd tilgjengelighet har økt mellom 2019 og 2024 for alle tre rusmidlene. Andelen som mente det ville være svært/nokså lett å få tak i amfetamin økte fra 11 % til 19 %, og for ecstasy/MDMA økte andelen fra 12 % til 25 %. Til slutt økte andelen som opplevde at det var svært/nokså lett å få tak i kokain fra 13 % til 28 % i perioden. Mens andelene som mente det ville være svært/nokså vanskelig å få tak i disse rusmidlene har vært uendret i perioden, har andelen som mente det ville være umulig gått ned.

Figur 4.16. Opplevd tilgjengelighet av amfetamin, ecstasy/MDMA og kokain blant 15-16-åring, prosent, 1995-2024. Merk: for kokain ble dette målt i 2003 og så igjen i årene 2015-2024.

4.16 Nye psykoaktive stoffer

I 2015 ble det for første gang spurt om bruk av nye psykoaktive stoffer (NPS), som er en samlebetegnelse på en rekke rusmidler som har liknende virkning som mer kjente illegale stoffer som cannabis og ecstasy/MDMA. Disse stoffene betegnes også som «legal highs» eller «research chemicals», og den mest kjente stoffgruppen er såkalte syntetiske cannabinoider. NPS finnes i ulike former; som urteblandinger, pulver, krystaller eller piller (se Bretteville-Jensen og Bilgrei (2015) for mer informasjon om nye psykoaktive stoffer).

I 2015 var det 1,8 % av 15-16-åringene som oppga at de noen gang hadde brukt slike stoffer, og i 2024 hadde andelen økt til 3,1 % (tabell 4.6). I de fleste tilfellene dreide dette seg om bruk et fåtall ganger. Andelen for bruk siste 12 måneder har variert rundt 2 % i perioden 2015-24. Det var i hovedsak de som også oppga at de hadde brukt cannabis noen gang/siste 12 måneder som oppga bruk av nye syntetiske stoffer. På spørsmål om hva slags form stoffet hadde, oppga flertallet at de hadde brukt pulver, krystaller eller piller med ruseffekt.

Tabell 4.6. Andel 15-16-åring som oppga at de hadde brukt nye syntetiske stoffer noen gang og siste 12 mnd., 2015-2024.

	2015	2019	2024
Noen gangs bruk av nye syntetiske stoffer	1,8	2,9	3,1
Bruk av nye syntetiske stoffer siste 12 mnd.	1,7	2,2	2,2

4.17 Løsemidler og lystgass

Sniffing av løsemidler blir ofte sett i sammenheng med bruk av illegale rusmidler, selv om slik bruk ikke er straffbar og dermed heller ikke er underlagt narkotikalovgivning. Sniffing kan forekomme i noen ungdomsmiljøer, noe som til dels henger sammen med at løsemidler/drivgasser er lett å skaffe til veie, både ved at de finnes i de fleste husholdninger og at de enkelt kan kjøpes.

Tabell 4.7 viser at andelen 15-16-åringer som oppga at de hadde sniffet løsemidler noen gang og siste 12 måneder. Andelen som oppga at de hadde gjort dette noen gang er redusert fra 7,6 til 2,2 % i perioden 2007 til 2024, mens andelen for bruk siste 12 måneder ble redusert fra 4,4 til 1,6 % i samme periode. De fleste oppga også at de bare hadde sniffet løsemidler noen få ganger.

Tabell 4.7. Andel 15-16-åringer som oppga at de har sniffet løsemidler *noen gang* og *siste 12 måneder*, 1995-2014

	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	2024
Noen gang	7,2	5,9	4,6	7,6	5,6	5,8	4,6	2,2
Siste 12 måneder	3,7	3,1	2,7	4,4	3,0	2,8	2,0	1,6

Det har vært en rekke nyhetsoppslag i senere år om at det er en økende trend i bruk av lystgass blant unge (Faltin, 2023; Zulic & Lien, 2023). Fra og med 2024 ble det for første gang spurt om ungdom hadde brukt lystgass for å ruse seg i ESPAD: «Hvis du noen gang har brukt lystgass (Nitrous Oxid) for å ruse deg, hvor mange ganger har du gjort dette?».

Tabell 4.8 viser at i underkant av 2 % av ungdommene oppga å noen gang ha brukt lystgass for å ruse seg i 2024. Det var i overkant av 1 % som oppga å ha brukt lystgass på denne måten i løpet av de siste 12 månedene og i underkant av 1 % som oppga å ha brukt lystgass siste 30 dager.

Tabell 4.8. Andel som oppga bruk av lystgass (Nitrous Oxid) for å ruse seg *noen gang*, *siste 12 måneder* og *siste 30 dager*, 2024 (n=3373).

	Ikke brukt	1-2 ganger	3+ ganger
Noen gang	98,1	1	0,8
Siste 12 mnd.	98,7	0,7	0,6
Siste 30 dager	98,5	0,3	0,6

Den lave forekomsten kan bety at bruk av lystgass er mer utbredt i andre aldersgrupper enn 15-16-åringer. Det kan imidlertid også være at spørsmålsformuleringen, dvs. at det er spurt spesifikt om bruk for å ruse seg, og ikke bare om man har brukt, har hatt innvirkning på hvor mange som har svart at de har brukt lystgass. Til slutt kan det også tenkes at trenden som ble omtalt i mediene ikke var en trend, men et forbigående fenomen (Bramness et al., 2023).

Det var svært få som oppga bruk av lystgass for å ruse seg, men av disse oppga de fleste at de hadde kjøpt dette av venn/bekjent, fra butikk i utlandet eller butikk på internett.

4.18 Hovedfunn - bruk av illegale rusmidler blant ungdom

- Mellom 2019 og 2024 økte andelen ungdom som oppga bruk av cannabis noen gang og siste 12 måneder, og den oppadgående trenden startet etter 2011. En høyere andel gutter enn jenter oppga cannabisbruk i alle årene, og cannabisbruk var mer utbredt blant ungdom i Oslo enn ungdom i resten av landet.
- Andelen ungdom som opplevde cannabis som lett tilgjengelig har økt betydelig det siste tiåret, og økningen var betydelig mellom 2019 og 2024.
- Etter årtusenskiftet var det en betydelig nedgang i andelen ungdom som forbrant regelmessig bruk av cannabis med høy grad av risiko for skader.
- Blant ungdom som oppga bruk av cannabis i 2024, var det mest vanlig å ha brukt hasj (88 %) og marihuana (61 %), etterfulgt av spiselige produkter eller godterier som inneholdt THC (33 %), cannabisolje (30 %), og brus, iste eller lignende som inneholdt THC (20 %).
- Mellom 2019 og 2024 økte andelen ungdom som oppga at de hadde opplevd negative konsekvenser som følge av egen cannabisbruk: følelsesmessige problemer (fra 7 til 17 %), problemer med hukommelsen (9 til 16 %), og kramper, slagsmål, ulykker eller dårlige skoleresultater (5 til 11 %).
- I 2024 oppga 12 % av ungdommene at de hadde røykt cannabis alene.
- Om lag 20 % av ungdommene som oppga cannabisbruk hadde høy avhengighetsrisiko målt med CAST i 2019 og 2024.
- Ungdom som bruker cannabis, har betydelig høyere drikkefrekvens og de oppgir å ha en betydelig høyere frekvens av høykonsumsituasjoner av alkohol sammenlignet med ikke-brukere av cannabis.
- Over halvparten av ungdommene som oppga bruk av cannabis, oppga at de hadde brukt alkohol og cannabis samtidig i 2019 og 2024.
- Til tross for at det ble funnet en økning i cannabisbruk og relaterte konsekvenser blant ungdom, har en majoritet av ungdom fremdeles restriktive holdninger til bruk og til legalisering av cannabis og cannabisbruk er ikke forbundet med høy status i vennegjengen.
- Andelen ungdom som oppga at de noen gang hadde brukt andre illegale rusmidler som kokain, ecstasy/MDMA og amfetaminer har økt gradvis fra årtusenskiftet og frem mot 2024, og opplevd tilgjengelighet av disse rusmidlene har økt betydelig.

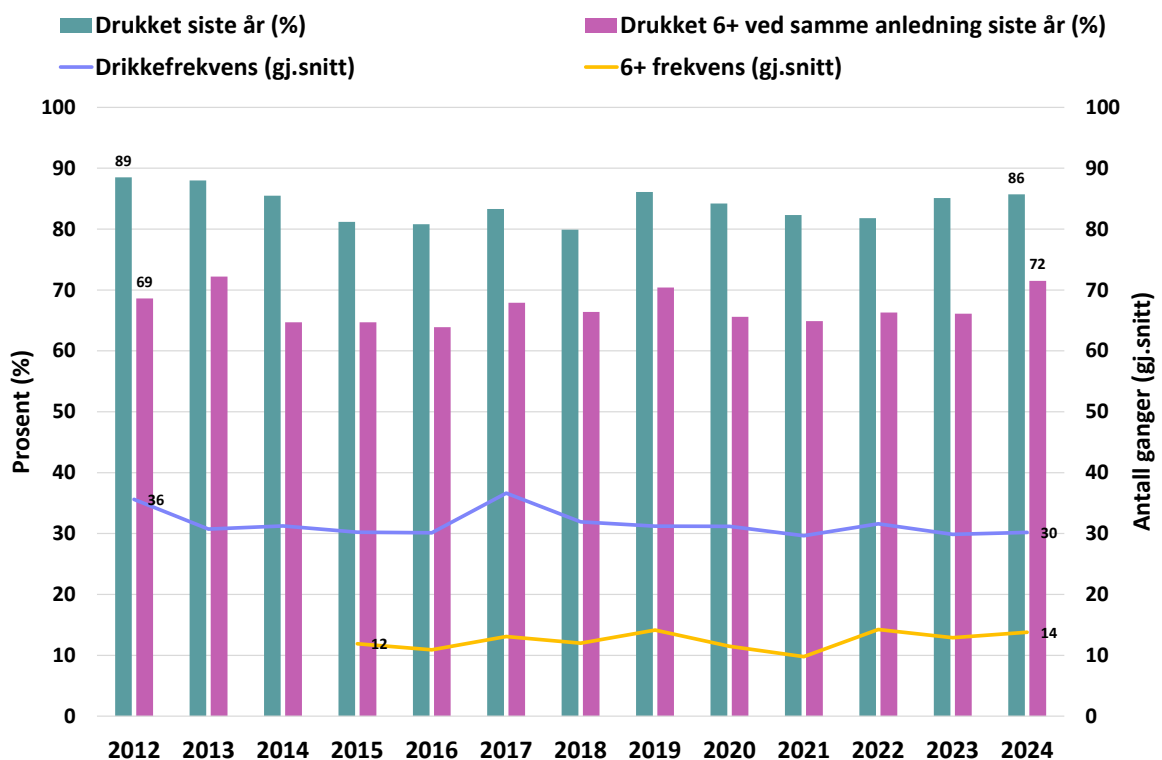
5 Bruk av alkohol blant unge voksne

I dette kapittelet presenteres resultater for ulike spørsmål om bruk av alkohol fra Rusundersøkelsen. Det presenteres data fra perioden 2012-2024. Endringer for hele perioden beskrives, mens vi i hovedsak tester om endringer mellom 2021-23 og 2024 er statistisk signifikante.

5.1 Andel unge voksne som drikker alkohol, og hvor ofte

Figur 5.1 viser at andelen for 16-30-åringer som oppga å ha drukket alkohol siste 12 måneder gikk ned fra om lag 90 % i 2012 til om lag 80 % i 2015, og at den holdt seg nokså stabilt på dette nivået frem til en økning til om lag 86 % i 2023/24. I alle undersøkelsesårene oppga 60-70 % at de hadde drukket 6 eller flere (6+) enheter ved samme anledning i løpet av siste 12 måneder, og i 2024 var andelen 72 %. En alkoholenhet tilsvarer en flaske (33 cl) øl eller sider/rusbrus, ett glass vin (12,5 cl) eller en drink brennevin (4 cl).

Figur 5.1 viser også drikkefrekvens blant unge voksne og vi ser at den har vært nokså stabil rundt et gjennomsnitt på 30 ganger i året i hele perioden. Fra 2015 har vi også opplysninger om hvor ofte de oppga å ha drukket 6+ alkoholenheter ved samme anledning. Også dette gjennomsnittet har vært relativt stabilt i årene 2015-2019, etterfulgt av en nedgang i pandemiårene 2020-21 og deretter en økning til samme nivå som før pandemien i årene 2022-2024.

Figur 5.1 Andel 16-30-åringer som oppga å ha drukket alkohol, drukket 6+ alkoholenheter ved samme anledning og gjennomsnittsfrekvens for alkoholbruk og 6+ alkoholenheter, siste 12 mnd., 2012-2024.

Tabell 5.2 viser andelen som har drukket siste 12 måneder i de ulike aldersgruppene. For aldersgruppene over 17 år, har andelen variert noe rundt +/- 85 % i perioden. For den yngste gruppen (16-17 år) ser vi at det var en reduksjon fra om lag 70 % i 2012-2014 til noe over 50 % i årene 2015-2018. Deretter har det økt opp til om lag 67 % resten av perioden.

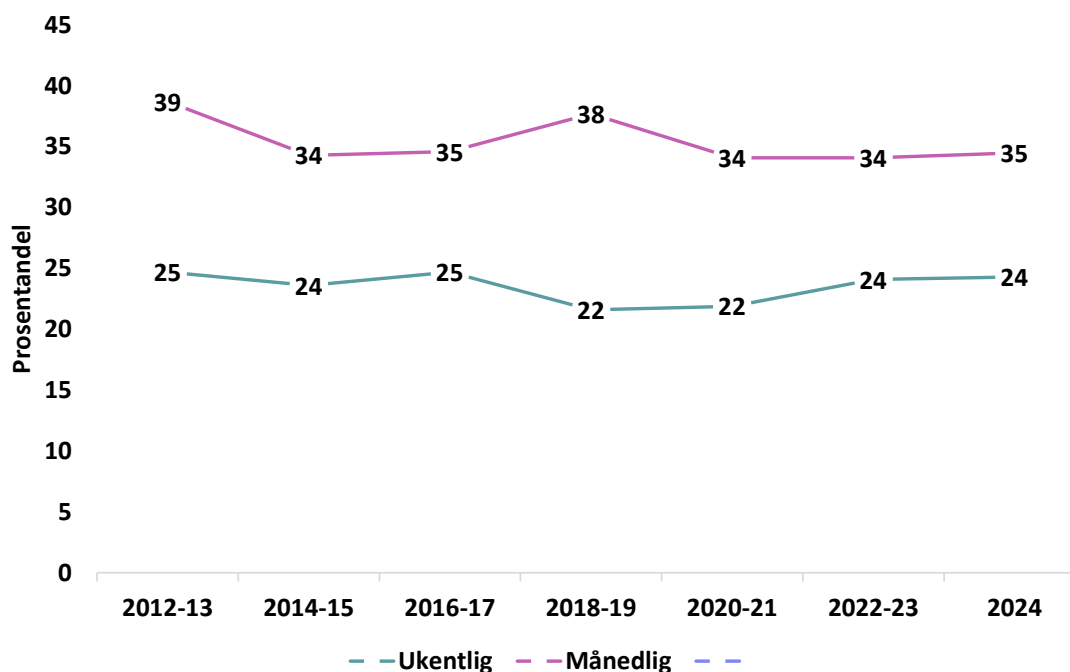
Nedgangen blant 16-17-åringene mot 2015 samsvarer med nedgangen for ungdom i samme periode, men vi ser at mens 47 % av 15-16-åringene oppga bruk av alkohol siste 12 måneder i 2024 (figur 3.1) var tilsvarende andel for 16-17-åringene 67 % og enda høyere blant 18-20-åringene samme år (85 %).

I hele perioden 2012-24 oppga også om lag 80 % av 16-30 åringene at de hadde drukket alkohol siste 4 uker, og dette var nokså likt for alle aldersgrupper, med unntak av 16-17-åringene som lå på +/- 70 % (ikke vist).

Tabell 5.2. Andel som har drukket alkohol siste 12 måneder i forskjellige aldersgrupper, prosent, 2012-2024.

Alder (år)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
16-17	68	65	70	53	55	51	52	65	67	61	66	76	67
18-20	94	92	88	86	88	88	87	89	91	88	82	88	85
21-25	92	92	87	88	87	89	87	90	88	88	83	86	90
26-30	91	91	89	83	82	88	83	89	83	82	85	86	90
Totalt	88	88	85	81	81	83	80	86	84	82	82	85	86

Figur 5.2 viser andelen 16-30-åringene som oppga å ha drukket ukentlig eller månedlig siste 12 måneder, og at trenden for dette har vært nokså stabil. Andelen som oppga å ha drukket månedlig har variert rundt 35 % i perioden, mens andelen som oppga å ha drukket ukentlig har variert rundt 24 %.

Figur 5.2 Andel 16-30-åringene som har drukket alkohol ukentlig eller månedlig, siste 12 måneder, 2012-2024.

Tabell 5.2 viser andelen personer som oppga å drikke ukentlig og månedlig, fordelt på sosiodemografiske variabler. I perioden er det ikke noen kjønnsforskjeller for det å ha drukket månedlig, men det var gjennomgående en statistisk signifikant høyere andel menn enn kvinner som oppga å ha drukket ukentlig.

Den yngste aldersgruppen (16-17 år) utgjorde den minste andelen både for månedlig og ukentlig drikking, men disse andelene har økt noe i perioden. I 2024 oppga 12 % av 16-17-åringene at de hadde drukket ukentlig mot 5 % i 2012-14. For de andre aldergruppene har andelene vært nokså stabile i perioden, med unntak av en reduksjon i andelen månedlig drikking for aldergruppen 18-20. Andelen for ukentlig drikking var høyest for de to eldste aldersgruppene.

Forskjellene mellom enslige og gifte/samboere er små i perioden. Ukentlig alkoholbruk var mer utbredt blant yrkesaktive i denne aldersgruppen i årene 2012-2023, men i 2024 er andelene studenter og yrkesaktive som oppgir ukentlig alkoholbruk på samme nivå. Det var ingen forskjell mellom studenter og yrkesaktive for månedlig alkoholbruk.

En betydelig høyere andel unge voksne i Oslo drikker ukentlig enn unge voksne i resten av landet (39 % mot 22 % i 2024). Unge voksne i resten av landet har altså en lavere drikkefrekvens enn unge voksne i Oslo, noe man også ser av indikatoren månedlig alkoholbruk, der andelen gjennomgående er noe høyere for unge voksne i resten av landet sammenlignet med de som bor i Oslo (35 % mot 31 % i 2024).

Tabell 5.2. Andel 16-30-åringer som har drukket alkohol ukentlig eller månedlig, etter sosiodemografiske variabler, 2012-2024.

	Månedlig					Ukentlig				
	2012-14	2015-17	2018-20	2021-23	2024	2012-14	2015-17	2018-20	2021-23	2024
Totalt	38	34	37	34	34	25	24	22	23	24
Menn	38	35	39	34	34	30	29	25	28	29
Kvinner	38	33	35	34	35	19	19	19	18	20
16-17 år	30	23	24	31	32	5	8	9	10	12
18-20 år	49	44	46	38	39	23	21	21	22	20
21-25 år	38	35	39	33	35	29	29	24	25	28
26-30 år	33	33	35	33	33	29	27	25	27	29
Enslig	39	34	37	33	35	26	24	22	23	25
Gift/Sambo	36	34	37	36	34	23	24	22	24	24
Student	38	33	36	33	31	21	20	20	21	24
Yrkesaktiv	38	36	38	35	37	27	28	25	26	25
Oslo ¹			34	29	31			33	38	39
Resten av landet			38	35	35			20	21	22

¹ Fylke er inkludert først fra 2018. ² Uthevede tall; signifikant forskjell p<0,05.

Tabell 5.3 viser utviklingen for det å drikke 2-4 ganger i måneden eller 2-3 ganger i uken eller oftere, fordelt på ulike sosiodemografiske variabler. En høyere andel menn enn kvinner oppga å drikke 2-4 ganger per måned og 2-3 ganger i uken eller oftere og dette gjaldt i hele perioden. I 2024 var imidlertid ikke kjønnsforskjellen lenger statistisk signifikant.

Å drikke 2-4 ganger i måneden var mest utbredt blant de over 18 år. Andelen 16-17-åringene som oppga et slikt drikkemønster har imidlertid økt fra 23 % i starten av perioden til 34 % i 2024. Det å drikke 2-3 ganger i uken eller oftere var mest utbredt blant de mellom 21-30 år i hele perioden.

Andelen enslige som oppga å drikke 2-4 ganger i måneden har vært noe høyere enn andelen blant gifte/samboere (42 % mot 36 % i 2024, ikke statistisk signifikant forskjell). For drikking 2-3 ganger i uken eller oftere var andelen for disse gruppene forholdsvis like.

Sammenlignet med studenter, hadde yrkesaktive i perioden frem til 2024 statistisk signifikant høyere andeler for det å drikke 2-3 ganger i uken eller oftere.

Mens det var liten, eller ingen forskjeller, mellom unge voksne i Oslo og resten av landet for det å drikke 2-4 ganger var det statistisk signifikant flere bosatt i Oslo som oppga at de hadde drukket 2-3 ganger i uken eller oftere i hele perioden.

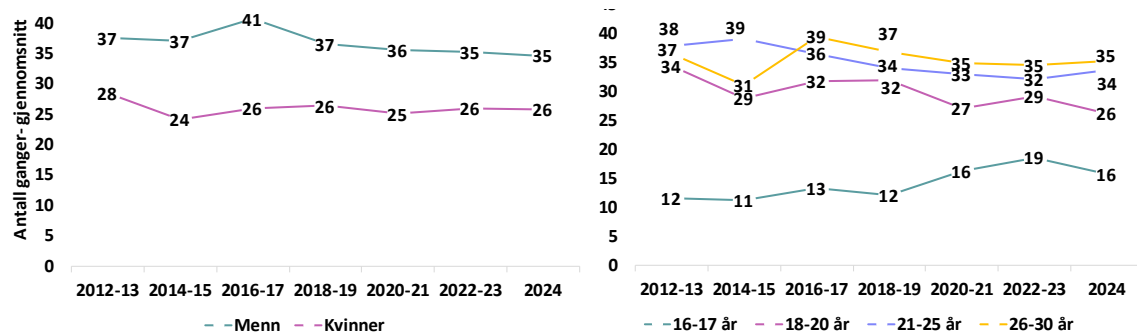
Tabell 5.3. Andel 16-30-åringene som drikker alkohol 2-4 ganger i måneden og 2-3 ganger i uken eller oftere, etter sosiodemografiske variable, 2012-2024.

	2-4 ganger i måneden					2-3 ganger i uken eller oftere				
	2012-14	2015-17	2018-20	2021-23	2024	2012-14	2015-17	2018-20	2021-23	2024
Totalt	42	38	38	38	40	8	10	9	9	8
Menn	47	41	42	40	41	10	14	11	12	11
Kvinner	36	35	34	36	40	7	6	7	6	6
16-17 år	23	21	24	29	34	¹	-	-	-	-
18-20 år	49	45	47	40	45	8	8	7	7	5
21-25 år	47	41	39	39	42	10	13	11	10	10
26-30 år	40	38	38	40	38	11	12	11	12	12
Enslig	44	39	39	37	42	8	10	9	9	8
Gift/Sambo	38	36	37	40	36	9	10	10	11	9
Student	39	36	37	37	41	6	8	7	7	6
Yrkesaktiv	45	42	40	40	41	9	12	11	11	9
Oslo			39	46	42			17	15	18
Resten av landet			38	37	40			8	8	6

¹ Da antall 16-17 åringer som har drukket 2-3 ganger i uken eller oftere er under 10 personer i de respektive årene, presenteres ikke tallene i prosent. ² Uthevede tall; signifikant forskjell $p < 0,05$.

Figur 5.3 viser gjennomsnittlig antall ganger 16-30 åringerne oppga å ha drukket siste 12 måneder, fordelt på kjønn og alder. Menn oppga gjennomgående en signifikant høyere drikkefrekvens enn kvinner, og kjønnsforskjellen har vært på tilnærmet samme nivå i hele perioden. I 2024 var gjennomsnittlig drikkefrekvens for menn 35 mot 26 for kvinner.

De to eldste aldergruppene hadde høyest gjennomsnittlig drikkefrekvens i hele perioden, og drikkefrekvensen for aldersgruppen 18-20 år har gått noe ned i perioden. For den yngste aldersgruppen (16-17 år) var det en økning fra et gjennomsnitt på om lag 12 ganger i perioden 2012-19 til 16 ganger i 2024.

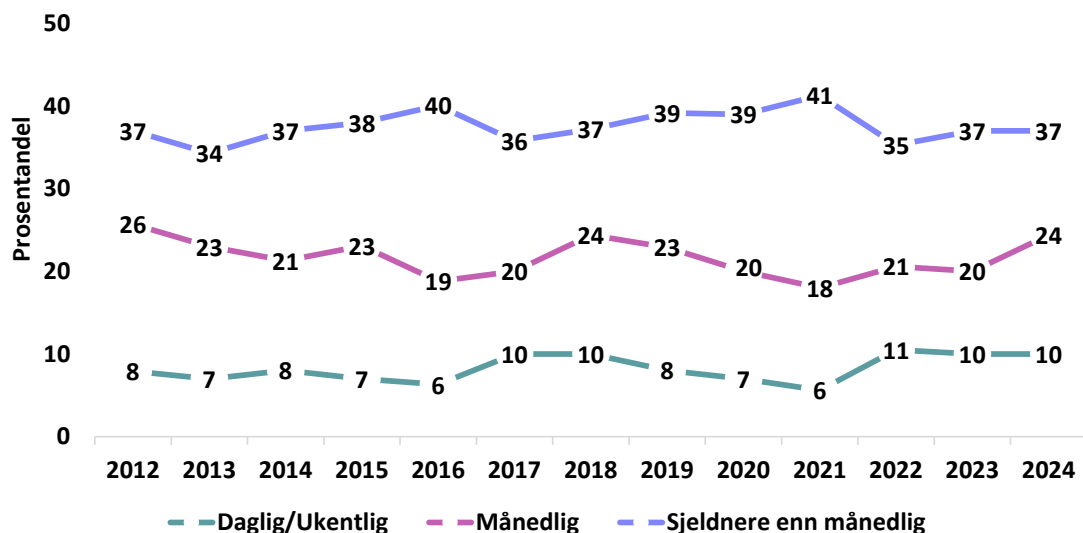

Figur 5.3. Gjennomsnittsfrekvens for alkoholbruk siste 12 mnd., kjønn og alder, 2012-2024.

5.2 Høykonsumsituasjoner

Figur 5.4 viser andelen i alderen 16-30 år som oppga å drikke 6+ alkoholenheter ved samme anledning (høykonsumsituasjoner). For de som oppga at dette gjaldt sjeldnere enn månedlig har trenden vært nokså stabil på rundt 37 % i perioden. For de som rapporterte å ha drukket 6+ enheter månedlig, har andelen variert noe mer. Det var en nedadgående trend i perioden 2012-16, deretter økte det i 2018 før det igjen var en nedadgående trend til 18 % i 2021 for så å øke til 24 % i 2024.

For de som oppga å ha drukket 6+ enheter ved samme anledning daglig/ukentlig, har også andelen variert i perioden. Andelen var på om lag 7 % i perioden 2012-2016, deretter økte den noe i 2017-18 før den igjen gikk ned i 2021. I 2022 økte andelen til 11 % og har flatet ut på dette nivået ut perioden 2022-2024. Økningen i andelen for daglig/ukentlig fra 2021 til 2024 kan tilskrives en økning i andelen som oppga at de hadde drukket 6+ alkoholenheter ved samme anledning 1 gang i uken.

Figur 5.4. Andel 16-30-åringar som har drukket 6+ alkoholenheter ved samme anledning siste 12 mnd., 2012-2024

Tabell 5.4 viser andelen personer som oppga å ha drukket 6+ enheter ved samme anledning månedlig eller oftere, fordelt på sosiodemografiske variabler. Det fremgår av tabell 5.4 at en statistisk signifikant høyere andel menn har gjennomgående rapportert episodisk høyt alkoholkonsum, både månedlig og ukentlig, enn kvinner. Et unntak er ukentlig høykonsum der det i 2024 ikke lenger er kjønnsforskjell. For kvinner og menn viser andelen for månedlige høykonsumsituasjoner en nedgående trend fra 2012 frem til 2021-23, men en økning fra 23 til 30 % for menn og fra 16 til 18 % for kvinner i 2024. For ukentlige høykonsumsituasjoner har andelen for både menn og kvinner vært forholdsvis stabile i perioden, men for kvinner har det vært en signifikant økning fra 4 % i perioden 2021-23 til 8 % i 2024.

Den yngste aldersgruppen (16-17 år) hadde den laveste andelen for månedlige høykonsumsituasjoner, og det var omtrent ingen i denne aldersgruppen som oppga at dette forekom ukentlig. Det var høyest forekomst av både månedlige og ukentlige høykonsumsituasjoner i aldersgruppene 18-25 år, og mens andelen for ukentlig høykonsum var stabile i perioden har andelen som oppga månedlige høykonsumsituasjoner i aldersgruppene 18-30 år økt fra 2021-23 til 2024.

Andelen som oppga månedlige og ukentlig høykonsumsituasjoner har vært statistisk signifikant høyere blant enslige enn gifte/samboere i hele perioden.

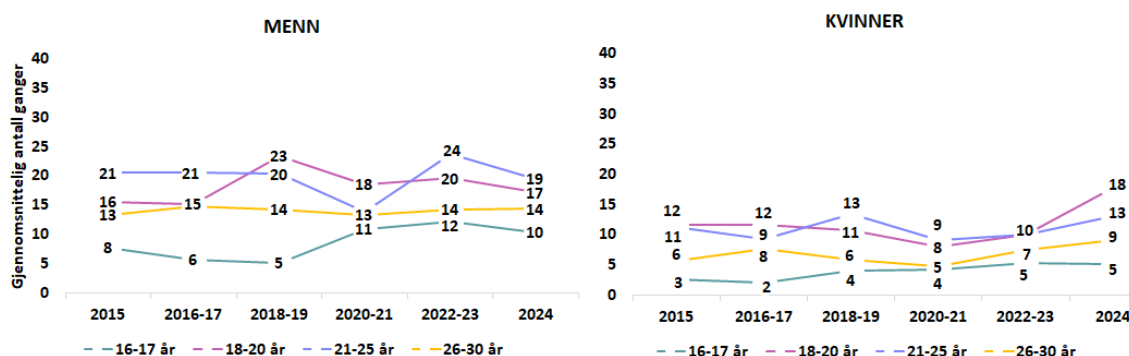
Forskjeller i andelen studenter og yrkesaktive som oppga månedlige og ukentlige høykonsumsituasjoner er små. Det var heller ikke tydelige forskjeller i andelen som oppga månedlige og ukentlige høykonsumsituasjoner blant unge voksne i Oslo sammenlignet med unge voksne i resten av landet.

Tabell 5.4. Andel 16-30-åringer som har drukket 6+ alkoholenheter ved samme drikkesituasjon månedlig og ukentlig, siste 12 mnd., etter sosiodemografiske variable, 2012-2024.

	Månedlig					Ukentlig				
	2012-14	2015-17	2018-20	2021-23	2024	2012-14	2015-17	2018-20	2021-23	2024
Totalt	25	21	22	20	24	8	8	7	9	10
Menn	31	26	27	23	30	11	11	10	12	12
Kvinner	20	16	17	16	18	4	4	4	4	8
16-17 år	15	11	14	16	15	. ¹	-	-	-	-
18-20 år	31	30	29	23	31	11	8	11	11	11
21-25 år	29	24	26	20	29	11	11	9	12	11
26-30 år	22	18	18	18	22	5	6	5	6	5
Enslig	28	24	24	21	26	10	9	8	10	12
Gift/Sambo	21	17	17	16	20	4	4	5	5	5
Student	24	21	23	18	20	7	6	7	9	13
Yrkesaktiv	27	22	22	21	27	8	8	7	9	9
Oslo			25	20	27			10	13	10
Resten av landet			21	19	24			7	8	10

¹ Da antall 16-17 åringer som har drukket 6+ enheter ukentlig er under 10 personer i de respektive årene, presenteres ikke tallene i prosent. ² Uthevede tall; signifikant forskjell $p < 0,05$, Pearson's Kji-kvadrat test.

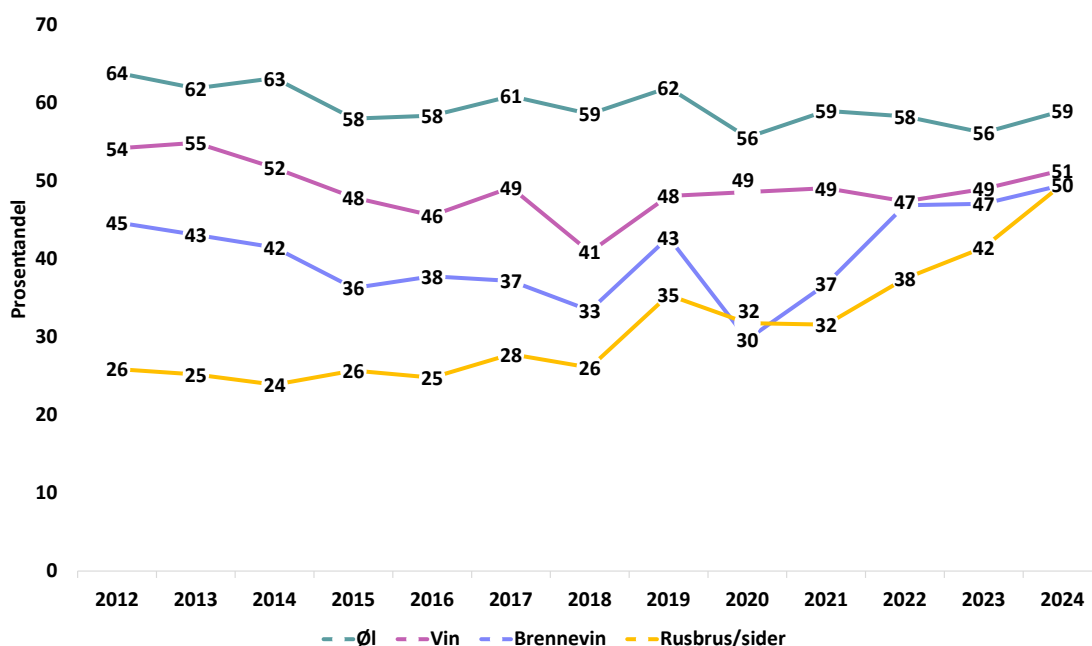
Figur 5.5 viser gjennomsnittlig antall ganger 16-30-åringene oppga å drikke 6+ alkoholenheter ved samme anledning siste 12 måneder, for menn og kvinner i ulike aldersgrupper. Det er i hovedsak stabile trender i de ulike gruppene. Sammenlignet med 2015-2019, er gjennomsnittsfrekvensen av høykonsumsituasjoner noe høyere for menn i den yngste aldersgruppen (16-17 år) i perioden 2020-24. Menn i alle aldersgrupper oppga gjennomgående høyere frekvens av høykonsumsituasjoner enn kvinner, med unntak for aldersgruppen 18-20 år i 2024. Kvinner i aldersgruppen 18-20 år har i perioden 2015-23 hatt en gjennomsnittlig frekvens for høykonsumsituasjoner på mellom 10-12 ganger, og vi ser at dette økte til 18 ganger i 2024.

Figur 5.5. Gjennomsnittsfrekvens for å ha drukket 6+ alkoholenheter ved samme anledning siste 12 mnd., kjønn og alder, 2015-2024.

5.3 Alkoholbruk siste 4 uker

For å beregne mengden alkohol den enkelte har drukket, er det i Rusundersøkelsen inkludert spørsmål om hvorvidt man har drukket øl, vin, brennevin og/eller rusbrus/sider i løpet av de siste 4 ukene, hvor ofte man har gjort dette, samt spørsmål om gjennomsnittlig mengde per uke for hver av drikkessortene.

Figur 5.6. Andel 16-30-åringene som oppga å ha drukket de ulike alkoholsortene i løpet av de siste fire ukene, 2012-2024.

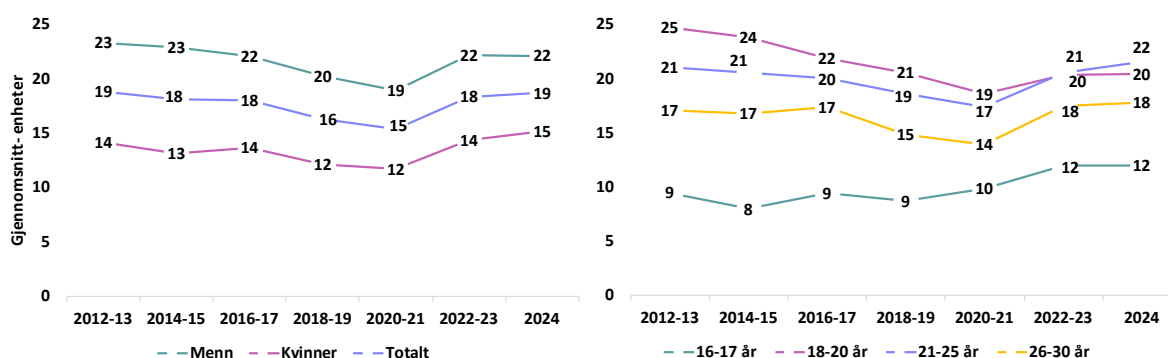
Figur 5.6 viser andelene for de ulike typene av alkohol unge voksne oppga å ha drukket siste 4 uker. Andelene som oppga å ha drukket øl og vin har vært nokså stabile i perioden, henholdsvis rundt 60 % og 50 %. Andelen som oppga å ha drukket brennevin siste 4 uker hadde en nedadgående trend mot 2020, men har så økt etter dette. I 2024 oppga 50 % at de hadde drukket brennevin siste 4 uker. Andelen som oppga å ha drukket rusbrus/sider varierte i perioden 2012-18 rundt 25 % og har etter dette økt jevnt, fra 30 % i 2020 til 50 % i 2024. De fleste oppga å ha drukket flere typer alkohol. I 2024 oppga noe over 40 % at de hadde drukket 3 eller 4 typer alkohol, og i overkant av 20 % oppga å ha drukket 2 typer.

Basert på selvrapportert mengde av de ulike drikkesortene siste 4 uker, kan man regne ut et gjennomsnittskonsum i cl ren alkohol, eller beregne konsumet i antall alkoholenheter (en alkoholenhet tilsvarer en liten flaske med øl eller sider/rusbrus (33 cl), ett glass vin (12,5 cl) eller en drink brennevin (4 cl)).

Figur 5.7 viser selvrapportert alkoholbruk siste 4 uker, omregnet til alkoholenheter, for kvinner og menn og ulike aldersgrupper. I perioden 2012-2018 var gjennomsnittlig antall alkoholenheter for alle (total) nokså stabilt rundt 18, for så å reduseres til 15 i 2020-21, dvs. perioden under koronapandemien. I de påfølgende årene økte det igjen, og har i perioden 2022-24 vært på om lag samme på nivå som før pandemien.

Menn oppga gjennomgående å ha et høyere gjennomsnittskonsum enn kvinner. Gjennomsnittlig antall enheter for menn og kvinner i løpet av siste 4 uker var henholdsvis 22 og 15 alkoholenheter i 2024 (tilsvarer hhv. om lag 4 og 3 flasker vin).

Aldersgruppene 18-20 og 21-25 år oppga det høyeste gjennomsnittskonsumet av alkohol, og i 2024 var gjennomsnittlig antall enheter henholdsvis 20 og 22 i løpet av siste 4 uker for disse gruppene. For de tre eldste aldersgruppene var det en nedadgående trend frem mot pandemiårene, og deretter en økning og utflating på samme nivå som før pandemien. Det laveste gjennomsnittskonsumet siste 4 uker rapporteres av den yngste aldersgruppen (16-17 åringene). I motsetning til eldre aldersgrupper var det ingen reduksjon mot pandemiårene i den yngste aldersgruppen, men heller tendenser til en økende trend. I perioden 2012-2019 var selvrapportert gjennomsnittlig antall enheter siste 4 uker i denne aldersgruppen på rundt 9 alkoholenheter, og i perioden 2022-24 økte det til 12 alkoholenheter (tilsvarende 2 flasker vin eller 8 halvlitere med øl).

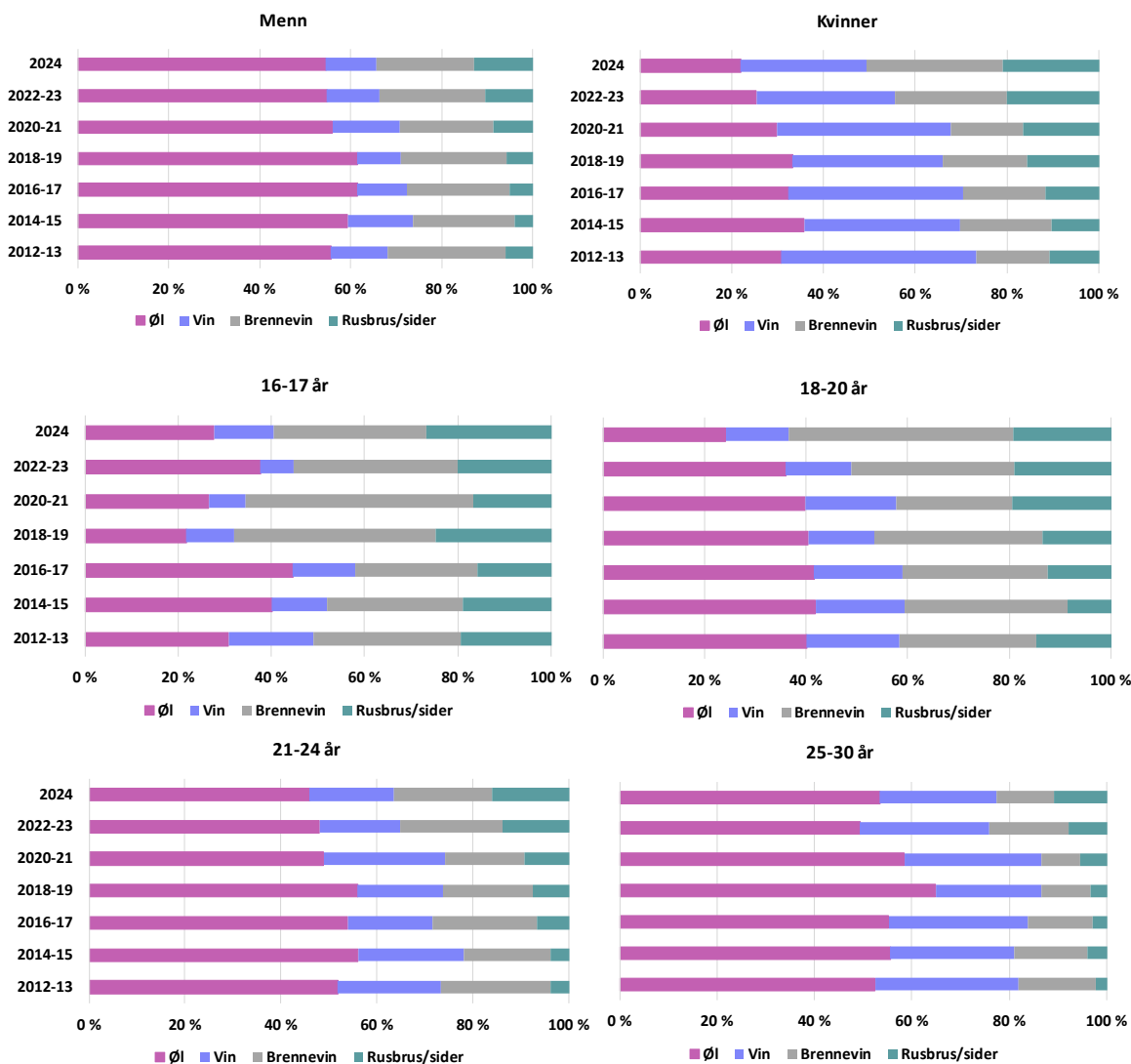

Figur 5.7. Selvrapportert alkoholforbruk i løpet av de siste fire ukene blant 16-30-åringene; gjennomsnittlig antall alkoholenheter, kjønn og alder, 2012-2024.

Figur 5.8 viser hvordan total alkoholemngde, dvs. det selvrappporterte gjennomsnittlige alkoholkonsumet siste 4 uker, fordeler seg på de ulike drikkesortene, for menn og kvinner samt de ulike aldersgruppene.

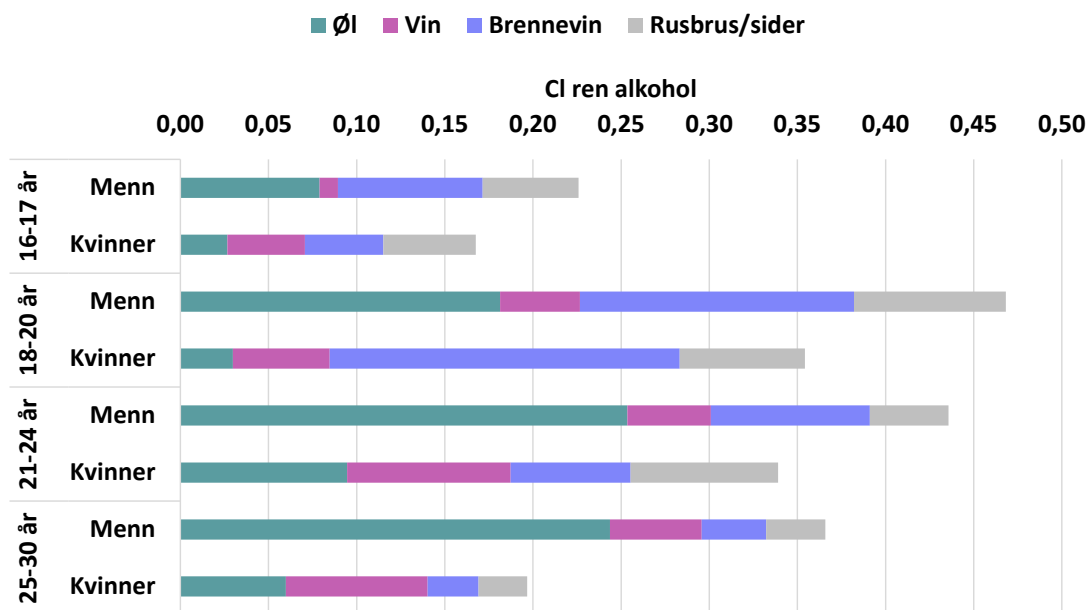
Øl utgjør den største andelen av selvrappportert konsum for menn i hele perioden, etterfulgt av brennevin. Selvrappportert konsum av rusbrus/sider har økt for menn i perioden. Kvinner rapporterte frem til 2020-21 i hovedsak konsum av vin, etterfulgt av øl. Kvinner har gjennomgående rapportert høyere konsum av rusbrus/sider enn menn, og dette konsumet har også økt for kvinner i perioden. I tillegg har konsumet av brennevin økt blant kvinner i perioden 2022-24, på bekostning av vin- og øl-konsum.

I den yngste aldersgruppen domineres konsumet av brennevin, deretter øl og rusbrus/sider. For 18-20 åringene dominerer øl sammen med brennevin, etterfulgt av vin og rusbrus/sider. De eldste aldersgruppene rapporterer i hele perioden i all hovedsak konsum av øl, etterfulgt av vin og brennevin. Rusbrus/sider utgjør også mer av totalen i disse gruppene de siste 5 årene.

Figur 5.8. Alkoholbruk siste 4 uker fordelt på drikkesort blant 16-30-åringene, kjønn og aldersgrupper, 2012-2024.

Figur 5.8 viste at selvrapportert konsum av de ulike drikkesortene varierte for menn og kvinner, og i de ulike aldersgruppene. I figur 5.9 viser vi derfor hvordan selvrapportert alkoholkonsum siste 4 uker (målt i cl ren alkohol) varierer mellom menn og kvinner i samme aldersgrupper for året 2024. Menn, uavhengig av aldersgruppe, oppga et høyere selvrapportert konsum siste 4 uker enn kvinner i samme aldersgruppe, og markant mer i den eldste aldersgruppen. Kvinner i den yngste og eldste aldersgruppen hadde lavest konsum. Øl og brennevin dominerer blant menn i alle aldersgrupper, mens vin, brennevin og rusbrus/sider er nokså likt fordelt blant kvinnene. Ett unntak er kvinner i alderen 18-20 år, der vi ser at brennevin utgjorde det meste av selvrapportert konsum siste 4 uker.

Figur 5.9. Alkoholbruk siste 4 uker fordelt på drikkesort blant 16-30-åringene, kvinner og menn i ulike aldersgrupper, cl ren alkohol, 2024.

Tabell 5.5 viser beregnet alkoholemengde i centiliter ren alkohol per drikkesort og totalt siste 4 uker, etter sosiodemografiske grupper for 2024. Som tidligere illustrert i figur 5.7 og 5.8, oppga menn å drikke statistisk signifikant mer alkohol enn kvinner i løpet av siste 4 uker (38,6 mot 26,9 cl ren alkohol), og menn oppga å drikke betydelig mer øl enn kvinner (21,1 mot 5,9 cl) mens kvinner oppga å drikke mer vin enn menn (7,4 mot 4,3 cl).

Alkoholkonsumet var klart høyest i aldersgruppen 18-25 år, og både øl- og vinkonsumet økte med økende alder. Aldersgruppen 18-20 år skiller seg ut med det klart høyeste konsumet av brennevin siste 4 uker (17,9 cl). Enslige oppga å drikke statistisk signifikant mer alkohol enn gifte/samboere (36,5 mot 25,1 cl). Forskjellene mellom studenter og yrkesaktive samt unge voksne bosatt i Oslo vs. resten av landet var forholdsvis små, selv om det var noe høyere forbruk blant studenter og unge voksne bosatt i Oslo.

Tabell 5.5. Beregnet alkoholemengde (centiliter ren alkohol) per drikkesort og totalt siste 4 uker blant 16-30-åringene, etter sosiodemografiske grupper, 2024.

	Øl siste 4 uker (cl)	Vin siste 4 uker (cl)	Brennevin siste 4 uker (cl)	Rusbrus/sider siste 4 uker (cl)	Total mengde alkohol siste 4 uker (cl)
Totalt	13,5	5,8	8,1	5,3	32,8
Menn	21,1	4,3	8,3	5,0	38,6
Kvinner	5,9	7,4	8,0	5,7	26,9
16-17 år	5,5	2,6	6,5	5,3	20,0
18-20 år	9,8	5,0	17,9	7,8	40,6
21-25 år	18,0	6,8	8,0	6,3	39,1
26-30 år	14,9	6,7	3,3	3,0	27,8
Enslig	13,8	5,8	10,5	6,5	36,5
Gift/samboer	13,3	6,3	2,7	2,7	25,1
Student	11,9	5,5	12,6	6,0	35,9
Yrkesaktiv	15,3	6,4	6,6	5,2	33,4
Oslo	17,4	9,6	3,4	2,8	33,1
Resten av landet	12,7	5,1	9,1	5,8	32,7

¹ Uthevede tall; signifikant forskjell($p < 0,05$), ANOVA/F-test.

5.4 Alkoholbruk - ukedag og helg

De som hadde drukket månedlig eller oftere siste år, ble fra 2018 spurt om bruk av alkohol på hhv. uke- og helgedager med spørsmålene: «*Tenk på ukedagene mandag til og med torsdag. På hvor mange av disse dagene drikker du vanligvis alkohol?*» og «*Tenk på helgedagene fredag til søndag; På hvor mange av disse tre dagene drikker du vanligvis alkohol?*». Tabell 5.6 viser at omtrent alle i aldersgruppen 16-30 år oppga at de hadde drukket i helgen (99 % i 2024), og at om lag en av fem oppga at de i tillegg hadde drukket på hverdager. Andelene for de som oppga å vanligvis kun drikke på helgedager, og for de som oppga å vanligvis drikke både i helgen og på en eller flere hverdager, var nokså stabile i perioden 2018-2024. Om lag 80 % oppga at de vanligvis hadde drukket kun på en helgedag og rundt 20 % oppga å drikke både på ukedag og helgedag. For de som oppga å ha drukket på helgedager oppga rundt 70% at de hadde drukket på en av tre helgedager, og 30 % oppga at de hadde drukket på mer enn en helgedag.

Tabell 5.6. Andel 16-30-åringene som vanligvis har drukket på ukedager og/eller helgedager av de som drikker månedlig eller oftere, 2018-2024.

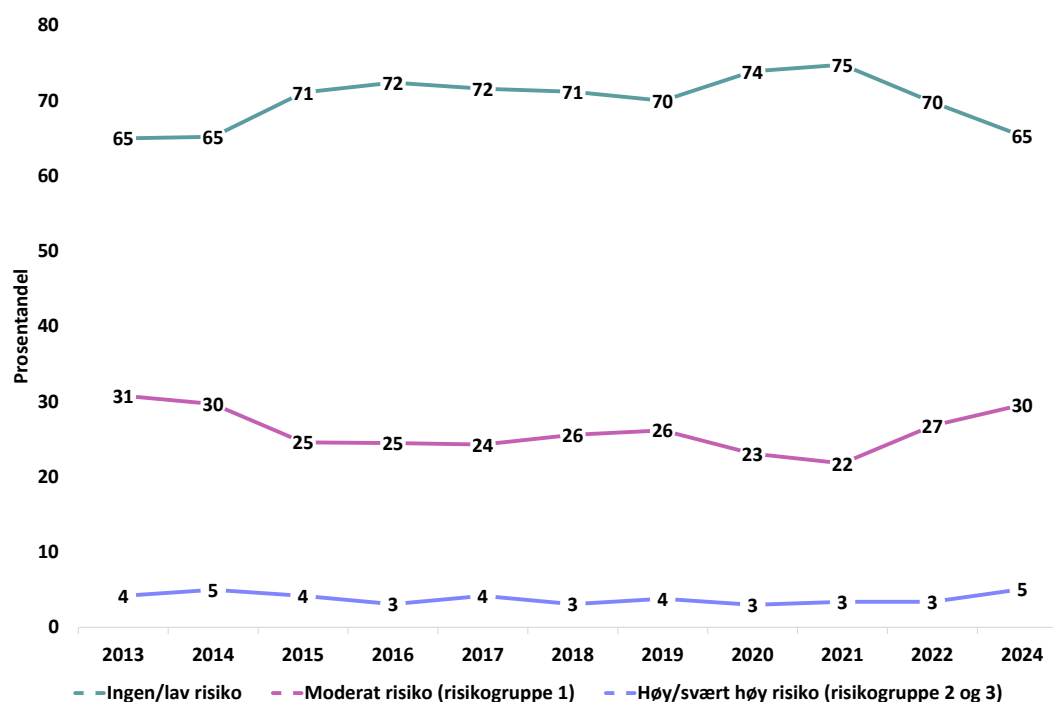
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Helgedag	79	79	81	80	81	80	82
Ukedag og helg	20	20	19	19	19	19	17

5.5 Risikofylt alkoholbruk – AUDIT

Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) er et screeningsverktøy som benyttes til å kartlegge risikofylt alkoholbruk (alkoholbruk med potensial for negative konsekvenser og/eller som på sikt kan være avhengighetsskapende). AUDIT ble utviklet av Verdens Helseorganisasjon (WHO) og består av 10 spørsmål om alkoholforbruk, avhengighet og konsekvenser av alkoholbruk, og gir en skåre fra 0 til 40. Skåren gir en indikasjon på om man har et alkoholforbruk som anses som risikofylt eller problematisk, og kan brukes som en indikasjon på hvilke tiltak som bør iverksettes av helsepersonell (Babor et al., 2001):

- Skåre 0-7 = lav/ingen risiko; anbefalt intervensjon = generell informasjon
- Skåre 8-15 = moderat risiko; anbefalt intervensjon = enkel rådgivning
- Skåre 16-19 = høy risiko; anbefalt intervensjon = rådgivning og oppfølging
- Skåre 20-40 = trolig avhengighet; anbefalt intervensjon = diagnostisk vurdering

I figur 5.10 presenteres andelen 16-30-åringer som har lav/ingen risiko (0-7), og de som tilhører risikogruppe 1 (skåre 8-15), og risikogruppe 2 og 3 (skåre 16-40 samlet).

Figur 5.10. Andel 16-30-åringer som kategoriseres i de ulike risikogruppene (AUDIT-10) for alkoholbruk, 2013-2024. Merknad: AUDIT-10 var ikke inkludert i Rusundersøkelsen i 2023.

Av figur 5.10 ser vi at det for aldersgruppen 16-30 år er mest vanlig å ha et alkoholbruk som indikerer lav risiko, andelen i denne gruppen har variert mellom 65 % og 75 %. Andelen med lav risiko var høyest i pandemiårene (2020 og 2021) og har deretter gått noe ned frem mot 2024. Andelen i risikogruppe 1 har hatt motsatt utvikling, med en nedgang i pandemiårene til 22 % og en økning frem mot 2024 til 30 % og til samme nivå som for 2013-14. Andelen i risikogruppe 2 og 3 har vært forholdsvis stabil i årene 2013-2024, med en variasjon mellom 3-5 %.

I Tabell 5.7 presenteres andelen i ulike risikogrupper for ulike sosiodemografiske grupper i 2024. En statistisk signifikant høyere andel menn enn kvinner er i risikogruppe 1, henholdsvis 34 mot 25 %. Videre er det en statistisk signifikant høyere andel i aldersgruppene 18-20 og 21-25 år som er i risikogruppe 1 sammenlignet med den yngste (16-17 år) og eldste (26-30 år) aldersgruppen, henholdsvis 36 % mot 21/24 %. Tabellen viser også at det i alderssegmentet 18-25 år er en statistisk signifikant høyere andel som er i risikogruppe 2 og 3 sammenlignet med den yngste og eldste aldersgruppen; henholdsvis 6/8 % mot 2/3 %. En statistisk signifikant høyere andel enslige enn gifte/samboere er i risikogruppe 1 (33 vs. 21 %) og risikogruppe 2 og 3 (6 vs. 2 %). Forskjellene mellom studenter og yrkesaktive i alderen 16-30 år er små, det samme gjelder forskjellene mellom unge voksne i Oslo og resten av landet.

Tabell 5.7. Andel 16-30-åringar som kategoriseres innen de ulike risikogruppene, etter sosio-demografiske variable, 2024 (N=1200)¹.

	Skåre 0-7	Skåre 8 – 15 Risikogruppe 1	Skåre 16-40 Risikogruppe 2 og 3
Totalt (n=1200)	65	30	5
Menn (n=572)	61	34	5
Kvinner (n=573)	70	25	5
16-17 år (n=159)	77	21	2
18-20 år (n=234)	58	36	6
21-25 år (n=354)	57	36	8
26-30 år (n=398)	73	24	3
Enslig	60	33	6
Gift/samboer	77	21	2
Student	63	31	6
Yrkesaktiv	65	30	5
Oslo	62	32	6
Resten av landet	66	29	5

¹Uthevede tall; signifikant forskjell ($p < 0,05$), ANOVA/F-test.

5.6 Hovedfunn - bruk av alkohol blant unge voksne

- Andelen unge voksne som oppga å drikke alkohol i årene 2012-2024 var forholdsvis stabil, og det var ingen kjønnsforskjeller. I 2024 var det 86 % av unge voksne i alderen 16-30 år som oppga at de hadde drukket alkohol i løpet av de siste 12 månedene, og 80 % hadde drukket siste 4 uker.
- En høyere andel menn enn kvinner oppga å ha drukket ukentlig, og i alle årene var andelen høyest blant unge voksne i alderen 21-30. Ukentlig alkoholbruk var også mer utbredt blant unge voksne i Oslo sammenlignet vs. resten av landet.
- Mellom 2021-23 og 2024 ble det funnet en økning i andelen unge voksne som oppga å ha drukket seks eller flere alkoholenheter ved samme drikkesituasjon månedlig, fra 18 til 24 %.
- Høykonsumsituasjoner har i alle årene vært mest utbredt blant menn, enslige og aldersgruppen 18-25 år. Andelen kvinner som oppga å ha ukentlige høykonsumsituasjoner økte imidlertid fra 4 til 8 % i perioden 2021-2023 til 2024, mens den var uendret for menn.
- Menn, uavhengig av aldersgruppe, oppga et høyere selvrapportert konsum siste 4 uker enn kvinner i samme aldersgruppe. Øl og brennevin utgjorde den største andelen av selvrapportert konsum for menn i hele perioden. For kvinner har det i perioden vært en dreining fra et konsum dominert av vin og øl mot et økt konsum av brennevin og rusbrus/sider.
- I 2024 var det 30 % i alderen 16-30 år som hadde et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT, en økning fra 22/23% i pandemiårene. Et risikofylt alkoholbruk var mer utbredt blant menn enn kvinner, single enn ektefeller/samboere, og unge voksne i aldersgruppen 18-25 sammenlignet med yngre og eldre.
- De aller fleste oppga at de vanligvis drikker på en eller flere helgedager, og blant disse oppga om lag 20% at de også vanligvis drikker på en eller flere ukedager.

6. Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant unge voksne

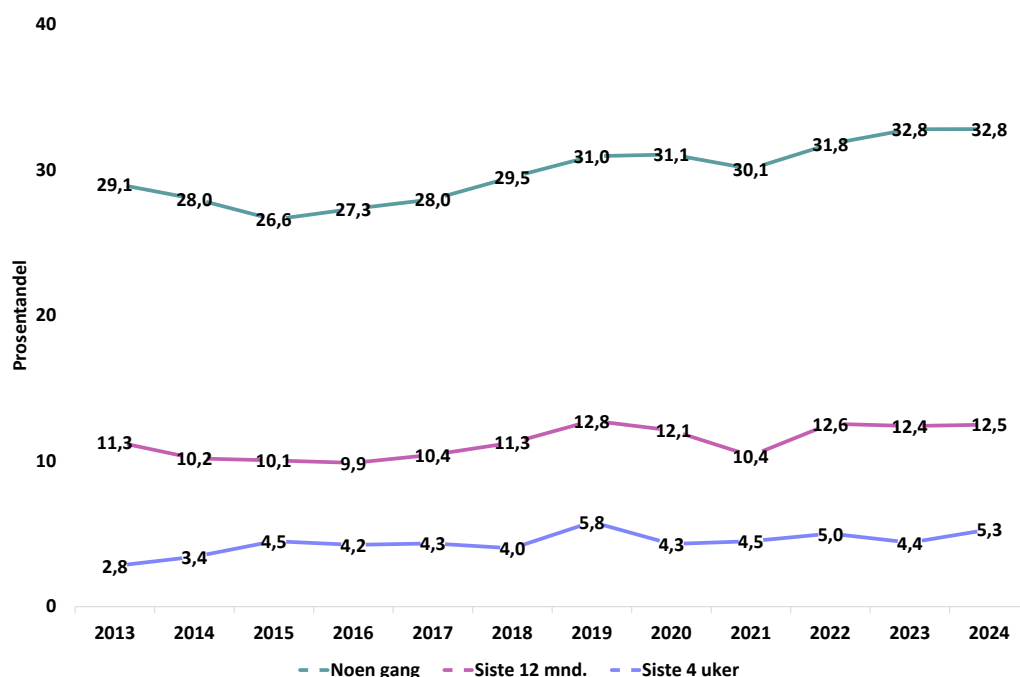
I dette kapittelet presenteres resultater for ulike spørsmål om bruk av cannabis og andre illegale rusmidler fra Rusundersøkelsen. Det presenteres data fra perioden 2013-2024.

6.1 Hvor mange har brukt cannabis?

Figur 6.1 viser at 32,8 % av 16-30 åringene rapporterte bruk av cannabis noen gang i 2024, 12,5 % oppga bruk av cannabis siste 12 måneder og 5,3 % oppga bruk av cannabis siste 4 uker.

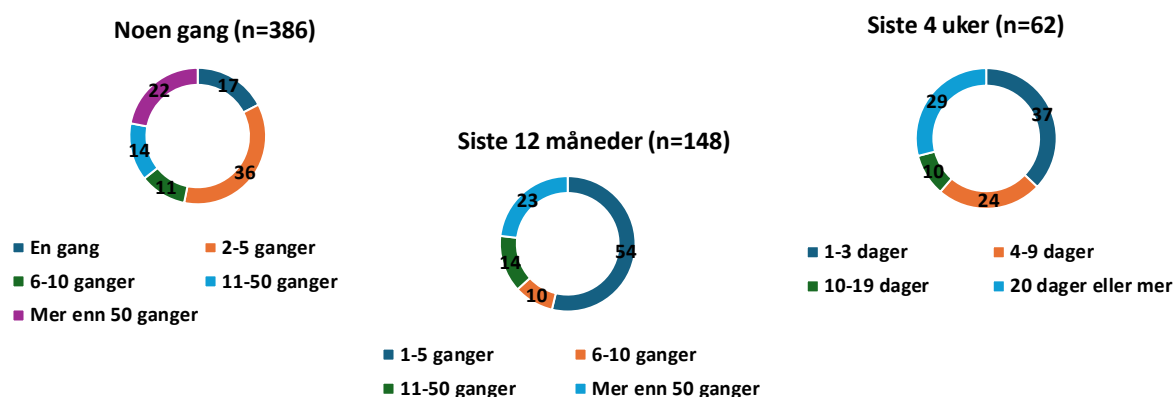
Andelen unge voksne som oppga cannabisbruk siste 12 måneder var relativt stabil på rundt 10 % i perioden 2014-17, deretter økte den opp til 12,8 i 2019 før den under pandemien gikk ned til 10,4 %. Nedgangen som ble påvist under pandemien var midlertidig, og andelen som oppga bruk siste 12 måneder har de tre siste årene vært stabil, og er tilbake på før-pandeminivå, på om lag 12,5 %. Om vi sammenligner cannabisbruken de tre siste årene (2022-2024) med de foregående årene (2013-2021), finner vi en statistisk signifikant økning for bruk noen gang og bruk siste 12 måneder.

For cannabisbruk siste 4 uker, har andelen for bruk blant unge voksne variert rundt 4-5 % de siste 5 årene. Når man kun ser på aldergruppen 16-30 år slik vi gjør i denne rapporten, har gjennomsnittlig debutalder ligget i overkant av 18 år i hele perioden. Som nevnt i punkt 4.3, vil gjennomsnittlig alder ved første gangs cannabisbruk være lavere når vi kun ser et på et utvalg av unge voksne fra Rusundersøkelsen. Blant 16-64 åringer i Rusundersøkelsen er gjennomsnittlig debutalder for bruk av cannabis beregnet til 19,6 år (Bretteville-Jensen & Lund, 2024).

Figur 6.1 Andel 16-30-åringer som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 4 uker, 2013-2024.

Figur 6.2 viser antall ganger 16-30-åringene har oppgitt at de har brukt cannabis noen gang, siste 12 måneder og siste 4 uker i 2024.

Figur 6.2. Frekvens for cannabisbruk noen gang, siste 12 måneder og siste 4 uker blant 16-30-åringene, av de som har brukt cannabis noen gang, siste 12 mnd. og siste 4 uker, 2024.

Som det fremgår av figur 6.2 oppga de fleste at de hadde brukt cannabis noen få ganger og av de som oppga at de hadde brukt cannabis noen gang, svarte 53 % at dette gjaldt 1-5 ganger. De som oppga bruk (noen gang) 11 ganger eller mer (36 %) ble i tillegg spurt om de noen gang hadde brukt cannabis regelmessig/minst en gang i uken i minst et halvt år, og noe over halvparten av disse svarte ja på dette.

Blant de som oppga cannabisbruk siste 12 måneder, oppga 54 % at de hadde brukt cannabis 1-5 ganger, 24 % 6-50 ganger og 23 % mer enn 50 ganger i 2024. For de som oppga cannabisbruk siste 4 uker, oppga 61 % at dette gjaldt 1-9 dager, og 29 % oppga at de hadde brukt cannabis 20 dager eller mer. Frekvensene for cannabisbruk har holdt seg nokså stabile gjennom hele perioden, men andelen for de som oppga 20 dager eller mer siste 4 uker har økt noe når vi ser på 2024 sammenlignet med tidligere år. Her er antallet imidlertid lavt, slik at det er for tidlig å si om dette er starten på en trend.

I undersøkelsene fra 2018 og fremover ble det også lagt til et spørsmål om hvorvidt man har hatt mulighet til å prøve/bruke cannabis uten å gjøre det. Spørsmålet er noe annerledes enn for ungdom (se punkt 4.8) og dreier seg om siste 12 måneder og ikke noen gang: Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt tilbudt cannabis, men ikke brukt det? Tabell 6.1 viser at det i 2018 var 29 % som svarte at de hadde hatt en slik mulighet, deretter gikk den noe i pandemiårene og var igjen 29 % i 2024. Om vi ser kun på de som aldri hadde brukt cannabis, oppga 17 % av disse at de hadde fått tilbud om bruk av cannabis en eller flere ganger de siste 12 måneder, men takket nei (ikke vist).

Tabell 6.1. Andel i alderen 16-30 år som i løpet av de siste 12 månedene blitt tilbudt cannabis, men ikke brukt det, prosent, 2015-2024.

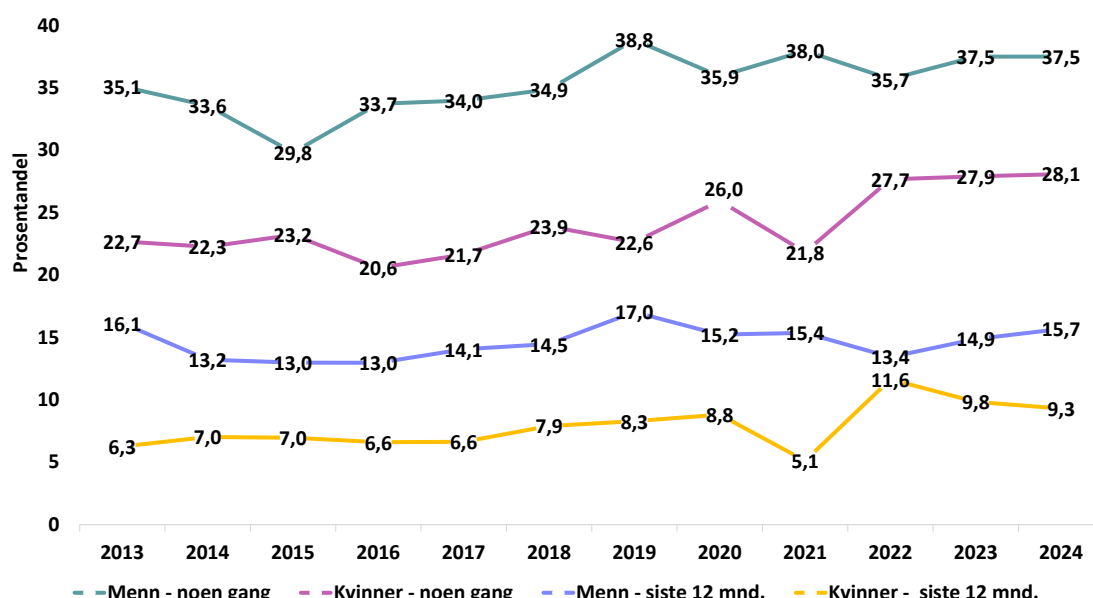
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	29	31	26	23	27	28	29

6.2 Kjønnss- og aldersforskjeller i bruk av cannabis

Figur 6.3 viser utviklingen av kjønnsforskjeller over tid for cannabisbruk noen gang og siste 12 måneder.

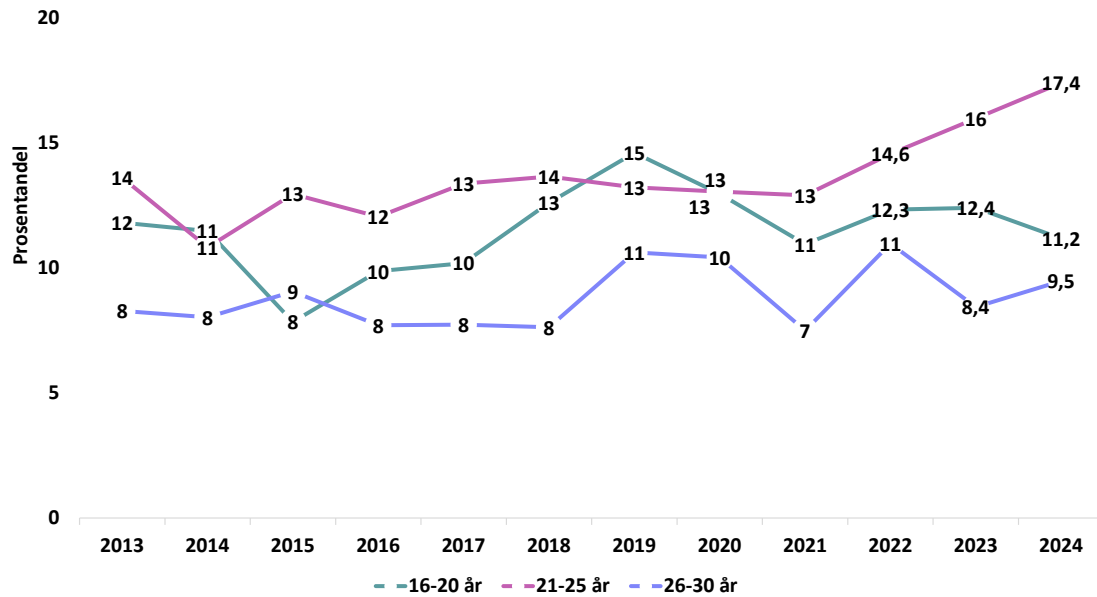
Som det fremgår av figur 6.3 ligger andelen for menn i aldersgruppen 16-30 år godt over kvinners for begge indikatorene (ikke signifikant forskjell for bruk siste 12 mnd. i 2022). I 2024 rapporterte over en tredjedel av menn i alderen 16-30 år å ha brukt cannabis noen gang, mens den tilsvarende andelen blant kvinner var i overkant av en fjerdedel. For noen gangs bruk har menn i denne aldersgruppen hatt andeler på om lag 10 prosentpoeng over kvinners i hele perioden. For bruk siste 12 måneder i 2024 var andelen for menn 15,7 % mens den var 9,3 % for kvinner. For menn har andelen for bruk siste 12 måneder, med noen få unntak, ligget om lag 6 prosentpoeng over kvinners i hele perioden.

Sammenligner man tallene for 2022-2024 med tallene for 2013-2021 var det en statistisk signifikant økning i cannabisbruk noen gang og siste 12 måneder, for kvinner, men ikke for menn.

Figur 6.3 Andel menn og kvinner i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt cannabis noen gang og i løpet av siste 12 mnd., 2013-2024.

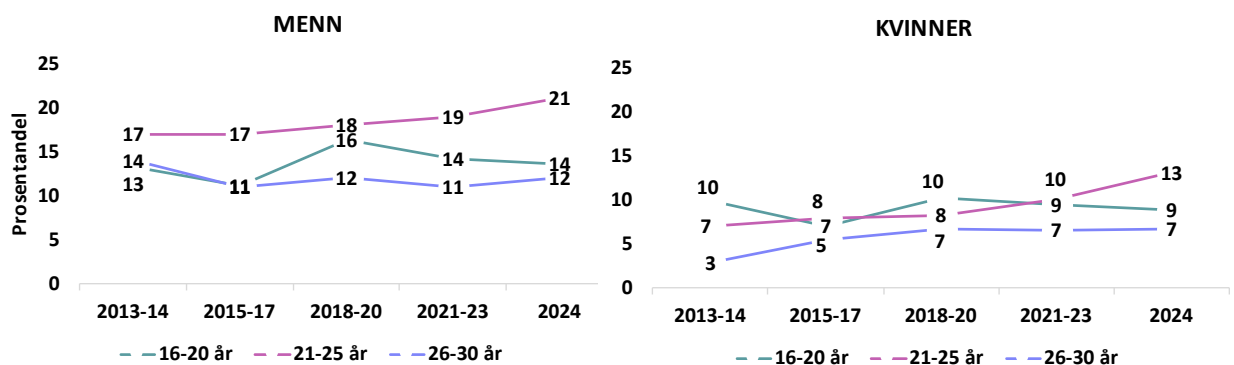
Figur 6.4 viser utviklingen i cannabisbruk siste 12 måneder for de ulike aldersgruppene. Aldersgruppen 21-25 år har i hele perioden, med unntak av 2014 og 2019, hatt de høyeste andelen for cannabisbruk siste 12 måneder. Andelen som oppga bruk siste 12 måneder var for denne aldersgruppen nokså stabil på rundt 13-14 % frem til 2021 og økte deretter til 17,4 % i 2024. Sammenligner man tallene for 2022-2024 med tallene for 2013-2021, var det en statistisk signifikant økning i cannabisbruk blant 21-25 åringene. For den yngste aldersgruppen (16-20 år) økte cannabisbruk før pandemien, før den deretter gikk noe ned igjen, og andelen har de siste 4 årene ligget på rundt 11-12 %.

Figur 6.4. Andel 16-30-åringer som oppga å ha brukt cannabis i løpet av siste 12 mnd., ulike aldersgrupper, 2013-2024.

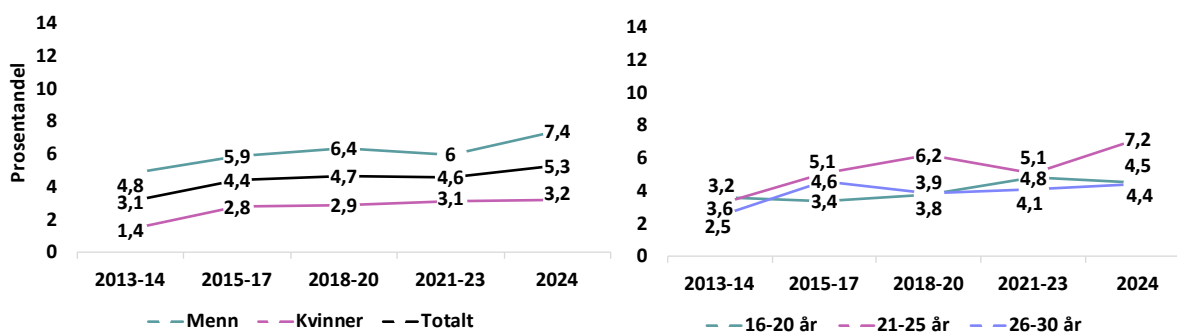
I figur 6.5 sammenlignes cannabisbruk siste 12 måneder for menn og kvinner i samme aldersgrupper, og bildet nyanseres ytterligere. Menn i alle aldersgrupper har gjennomgående høyere andeler for bruk enn kvinner. Videre ser vi at cannabisbruk siste 12 måneder har økt for både menn og kvinner i aldersgruppen 21-25 år.

For menn i alderen 21-25 år økte andelen bruk med 4 prosentpoeng fra 2013-14 til 2024, fra 17 til 21 %, mens andelen for kvinner økte med 6 prosentpoeng, en økning fra 7 til 13 %. Mens cannabisbruk siste 12 måneder har vært nokså stabilt for menn i aldersgruppen 26-30 år, har det i perioden 2013-2024 økt fra 3 til 7 % for kvinner i denne aldersgruppen. For aldersgruppen 16-20 år er trenden mindre tydelig, og dette gjelder både for kvinner og menn.

Figur 6.5. Andelen 16-30-åringer som oppga å ha brukt cannabis siste 12 måneder, menn og kvinner i ulike aldersgrupper, 2013-2024.

Figur 6.6 viser andelen som oppga å ha brukt cannabis siste 4 uker for menn og kvinner og ulike aldersgrupper. Andelen menn som oppga å ha brukt cannabis siste 4 uker er gjennomgående høyere enn for kvinner i hele perioden (statistisk signifikant) og vi ser at andelen blant menn også har økt noe fra 2015-23 til 2024. Den yngste (16-17 år) og den eldste (26-30 år) aldersgruppen har ligget nokså stabilt rundt 4-5 % det meste av perioden, og under nivået til aldersgruppen 21-25 år. For bruk siste 4 uker var det en økning, men ikke signifikant, blant unge voksne i alderen 21-25 år i perioden 2015-23 (gjennomsnitt 5,5 %) til 7,2 % i 2024.

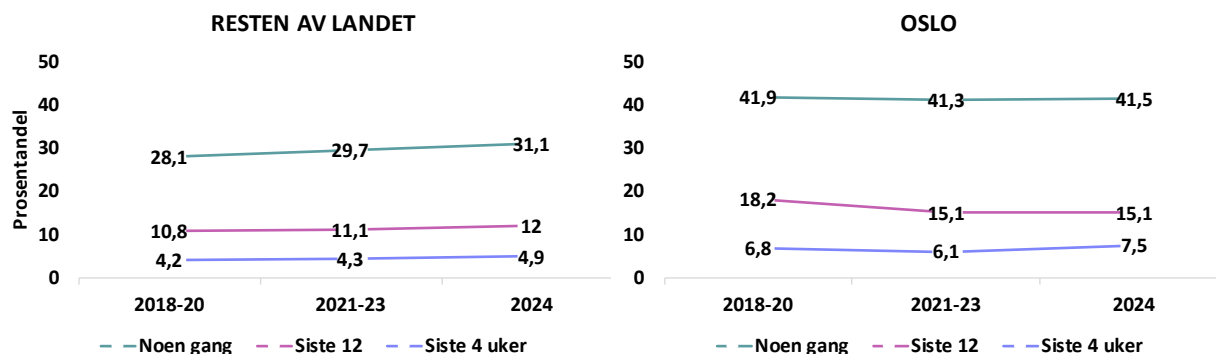

Figur 6.6. Andelen 16-30-åringer som oppga å ha brukt cannabis siste 4 uker, menn og kvinner i ulike aldersgrupper, 2013-2024.

6.3 Mer cannabisbruk i Oslo?

Figur 6.7 viser andelen 16-30-åringer som har brukt cannabis noen gang, siste 12 måneder og siste 4 uker, fordelt på Oslo og resten av landet. Unge voksne bosatt i Oslo har i hele perioden statistisk signifikant høyere andeler for cannabisbruk noen gang i perioden 2018-2024. Vi ser at også andelen for bruk siste 12 måneder, og for bruk siste 4 uker, er høyere blant unge voksne i Oslo sammenlignet med unge voksne resten av landet, men forskjellen er kun statistisk signifikant for bruk siste 12 måneder i 2018-20.

For unge voksne bosatt i Oslo har andelen for noen gangs bruk variert rundt 40 % i perioden, mens tilsvarende andel har variert rundt 30 % i resten av landet. For bruk siste 12 måneder har andelen for unge voksne i Oslo vært om lag 15 % mens andelen i resten av landet har variert rundt 11-12 % i perioden 2021-2024.

Figur 6.7. Andel i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 4 uker, Oslo og resten av landet, 2018-2024.

Tabell 6.2 viser andel i aldersgruppen 16-30 år som oppga cannabisbruk noen gang, siste 12 måneder og siste 4 uker fordelt på sosiodemografiske kjennetegn for årene 2023-2024 (samlet grunnet lav prevalens). Andelen som oppga cannabisbruk noen gang, siste 12 måneder og siste 4 uker var statistisk signifikant høyere for menn enn kvinner. Andelen unge voksne mellom 21-25 år som oppga cannabisbruk noen gang og siste 12 måneder var statistisk signifikant høyere enn andelen i de andre aldersgruppene. Cannabisbruk siste 12 måneder og siste 4 uker var mer utbredt blant single enn blant gifte/samboere, og forskjellene var statistisk signifikante.

Studenter hadde en noe høyere forekomst av bruk siste 12 måneder og siste 4 uker enn yrkesaktive i denne aldersgruppen, men cannabisbruk noen gang var mer utbredt blant

yrkesaktive. Til slutt var bruken mer utbredt i Oslo enn i resten av landet for alle indikatorer, men forskjellen var bare statistisk signifikant for noen gangs bruk.

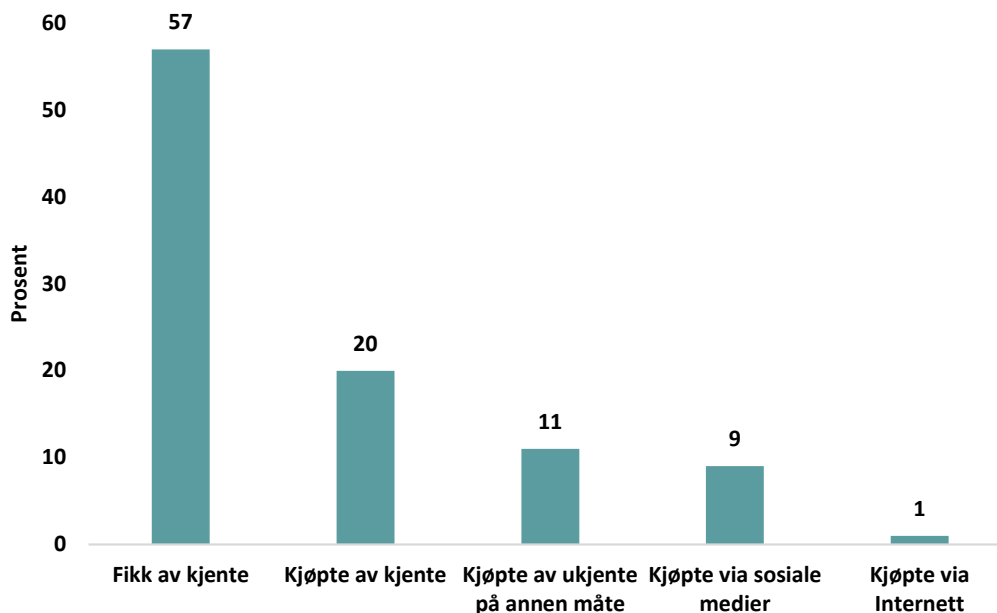
Tabell 6.2. Andel¹ i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av siste 12 mnd. og i løpet av siste 4 uker, etter sosiodemografiske variable, 2023-24 (n=1697).

	Cannabisbruk noen gang	Cannabisbruk siste 12 mnd.	Cannabisbruk siste 4 uker.
Totalt	32,8	12,4	5,0
Menn	37,5	15,4	7,0
Kvinner	28,0	9,4	3,0
16-20 år	19,8	11,5	4,6
21-25 år	40,3	17,0	6,3
26-30 år	38,4	9,2	4,2
Enslig	31,7	14,2	6,2
Gift/samboer	35,3	8,2	2,4
Student	24,6	12,5	6,0
Yrkesaktiv	36,2	11,8	4,1
Oslo	42,0	14,9	6,5
Resten av landet	31,0	12,0	4,8

¹ Uthevede tall; signifikant forskjell $p < 0,001$.

6.4 Forsyningskilder til og typer av cannabis

De som oppga cannabisbruk siste 12 måneder ble spurt om hvordan de hadde skaffet seg cannabis *siste gang* de brukte dette. I hele perioden var det bekjente som ble oppgitt som den viktigste forsyningskilden. I 2024 rapporterte rundt 60 % at de fikk cannabis av kjente ved siste gangs bruk, mens om lag 20 % oppga at de hadde kjøpt av kjente. Videre oppga om lag 10 % at de hadde kjøpt av ukjente, mens 9 % oppga å ha kjøpt cannabis via sosiale medier (ingen økning fra 2023 da dette ble spurt om for første gang).

Figur 6.8. Forsyningskilder ved siste gangs bruk av cannabis (i løpet av siste 12 mnd.), 2024 (n=147).

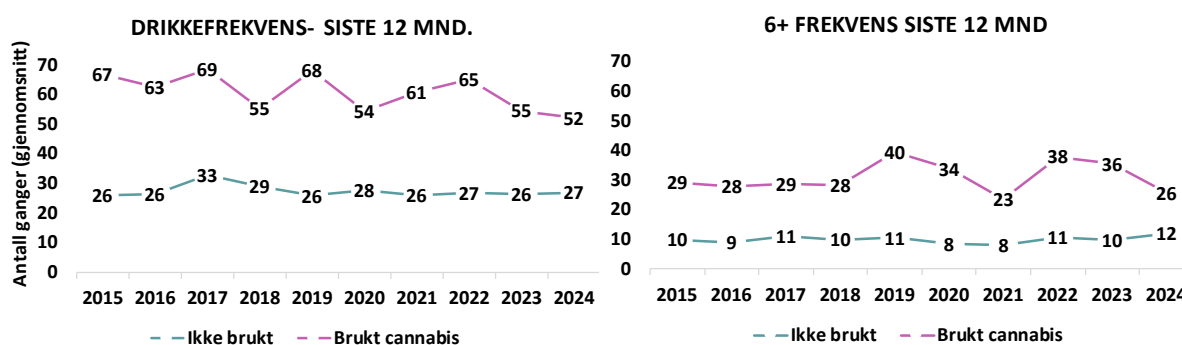
På spørsmål om hvilke typer cannabis man hadde prøvd i løpet av de siste 12 måneder, oppga flertallet av unge voksne i 2024 at de hadde brukt hasj (78 %) og/eller marihuana (63 %). Det var 28 % som oppga at de hadde brukt spiselige produkter (spørsmål inkludert

fra 2023), og dette var noe høyere enn i 2023. Nivået for de fleste produktene var stabile i perioden, uavhengig av kjønn og aldersgruppe.

6.5 Alkoholbruk blant de som oppga cannabisbruk

Resultatene fra ESPAD-undersøkelsene viste at de fleste 15-16-åringer som hadde brukt cannabis også hadde drukket alkohol, de oppga å drikke oftere, og de oppga at de oftere drakk mye per drikkesituasjon. Det samme gjaldt for unge voksne, omtrent alle 16-30-åringer som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder oppga at de også hadde drukket alkohol siste 12 måneder, andelen varierte rundt 97 % i hele perioden.

I figur 6.9 presenteres gjennomsnittlig antall drikkesituasjoner, og drikkesituasjoner med 6+ alkoholenheter, for 16-30-åringer som oppga å ha brukt eller ikke brukt cannabis i løpet av de siste 12 månedene. Figuren viser at unge voksne som oppga å ha brukt cannabis siste 12 måneder hadde en statistisk signifikant høyere drikkefrekvens, og høyere frekvens av høykonsumssituasjoner, sammenlignet med de som ikke hadde brukt cannabis. De som oppga å ha brukt cannabis ble i tillegg spurt om de hadde drukket alkohol og brukt cannabis samtidig. I hele perioden 2012-2024 oppga om lag 40 % samtidig bruk av alkohol og cannabis siste gang de hadde brukt cannabis.

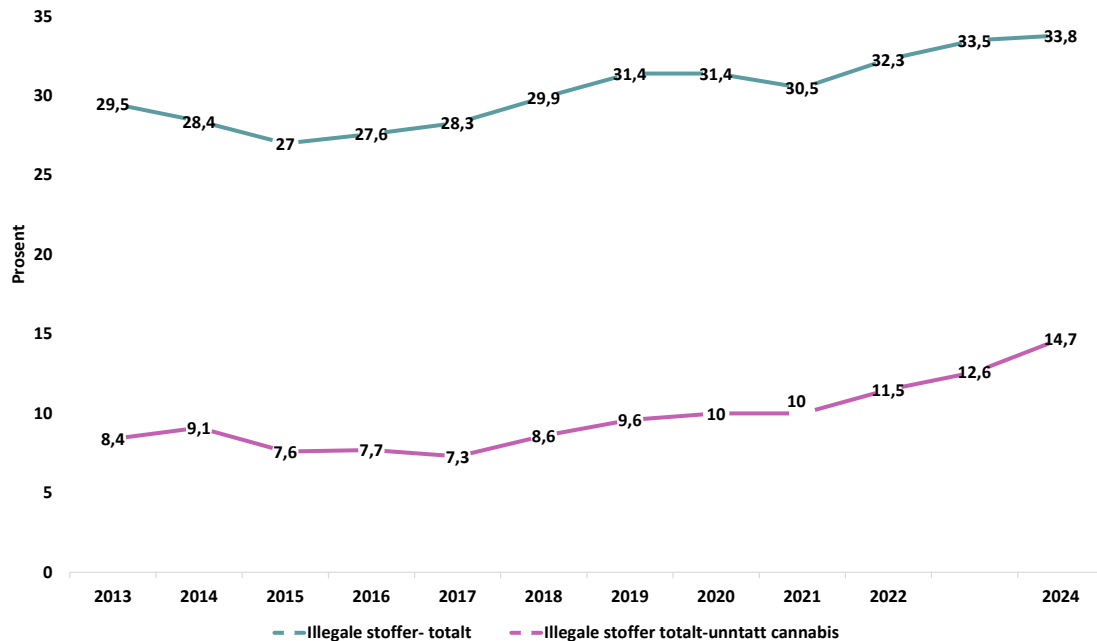
Figur 6.9. Gjennomsnittlig antall drikkesituasjoner, og drikkesituasjoner med 6+ alkoholenheter, i løpet av de siste 12 måneder blant 16-30-åringer som har brukt eller ikke brukt cannabis i løpet av siste 12 måneder, 2015- 2024.

6.6 Bruk av andre illegale rusmidler

For å måle bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis ble respondentene spurt: «Har du noen gang prøvd narkotiske stoffer som kokain, ecstasy/MDMA, amfetaminer, relavin, heroin, GHB/GBL, LSD, nye rusmidler eller sopp?». De som svarte ja på dette fikk oppfølgingsspørsmål om hvilke stoffer dette var, og om bruksmønster noen gang og siste 12 måneder for de de stoffene de oppga.

Figur 6.10 viser andelen for noen gangs bruk totalt av alle illegale stoffer totalt, og totalt unntatt cannabis. Når det gjelder andelen for bruk totalt, er dette i all hovedsak de samme som oppgir noen gangs bruk av cannabis (se figur 6.1), dvs. at av de 33,8 % som har oppgitt at de noen gang har brukt illegale stoffer totalt, har om lag 20 % oppgitt at de kun har brukt cannabis mens 13 % har oppgitt noen gangs bruk av både cannabis og andre illegale stoffer.

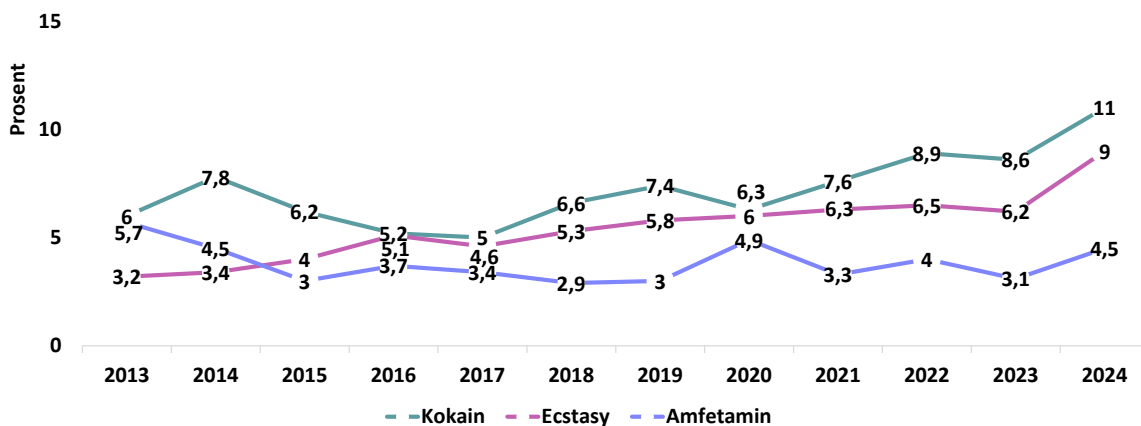
Det er med andre ord svært få som oppgir at de noen gang har brukt andre illegale stoffer som ikke også har oppgitt noen gangs bruk av cannabis.

Figur 6.10. Andel i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt andre illegale stoffer noen gang, totalt og totalt uten cannabis, 2013-2024.

Det fremgår av figur 6.10 at andelen for noen gangs bruk totalt av alle illegale stoffer unntatt cannabis ble redusert fra 8,4 % i 2013 til et bunnpunkt på 7,3% i 2017. Deretter lå denne andelen på om lag 10 % i perioden 2018 til 2021, og økte så til 14,7 % i perioden 2021 til 2024 (statistisk signifikant økning).

Kokain, amfetaminer og ecstasy/MDMA er de mest utbredte stoffene etter cannabis i aldersgruppen 16-30 år og figur 6.11 viser andelen for noen gangs bruk av disse stoffene i årene 2013-2024. Andelen som oppga noen gangs bruk av kokain har variert mellom 5 og 8 % i perioden 2013-2021, og økte deretter statistisk signifikant til 11 % i 2024. For ecstasy/MDMA har andelen for noen gangs bruk variert mellom 5 og 6,5 % i perioden 2016-2023, og økte statistisk signifikant til 9 % i 2024. Andelen for noen gangs bruk av amfetamin har vært forholdsvis stabil i perioden, og har variert mellom 3 og 4,5 % i årene 2021-2024.

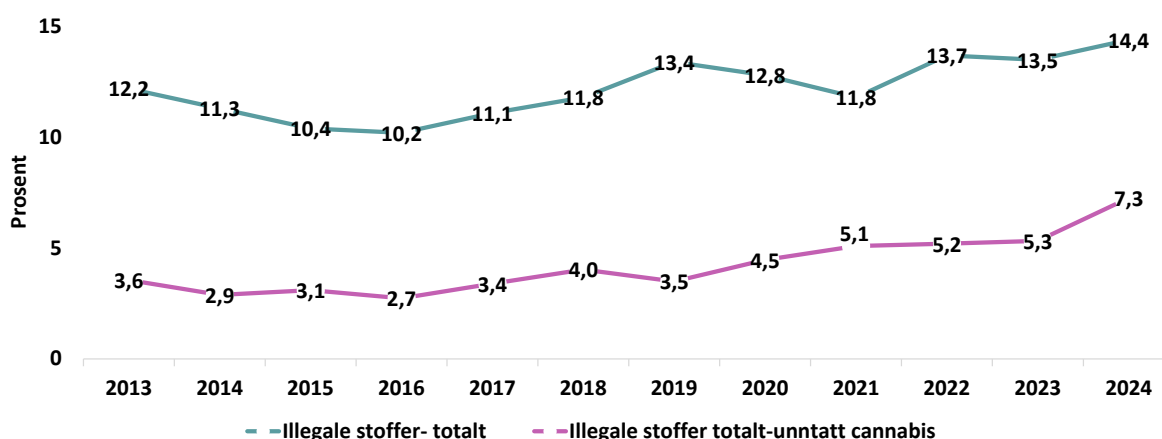
Figur 6.11. Andel i alderen 16-30 år som oppga å noen gang ha brukt kokain, ecstasy/MDMA og amfetamin, 2013-2024.

Tabell 6.3 viser utvikling i bruk noen gang av LSD, GHB, Sopp/psilocybin, heroin og syntetiske cannabinoider. Det har vært en signifikant økning i andelen som oppga noen gangs bruk av LSD, fra 1,8 til 3,7 % i perioden i 2013-15 til 2022-24. Andelen for GHB og heroin har holdt seg på samme lave nivåer i hele perioden.

Tabell 6.3. Andel i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt LSD, GHB og heroin noen gang, 2013-2024.

	2013-15	2016-18	2019-21	2022-24
LSD	1,8	2,1	3,0	3,7
GHB	1,5	1,1	1,0	1,1
Heroin	0,5	0,5	0,5	0,4

Figur 6.12 viser andelen 16-30-åringer som oppga å ha brukt illegale stoffer⁴ totalt, og totalt uten cannabis, siste 12 måneder i årene 2013-2024. Som det fremgår av figuren er det en vesentlig lavere andel som har mer nylig/aktiv bruk enn andelen som noen gang har prøvd/har erfaring med slike stoffer. Som for bruk noen gang, er det i hovedsak de som også oppgir bruk av cannabis siste 12 måneder som også oppgir bruk av andre illegale stoffer i samme periode. Andelen for bruk av illegale stoffer unntatt cannabis varierte mellom 3 og 4,5 % i perioden 2013-2020, deretter rundt 5 % i perioden 2021-23 og har så økt statistisk signifikant til 7,3 % i 2024. Av disse (7,3%) har syv av ti også oppgitt cannabisbruk siste år.

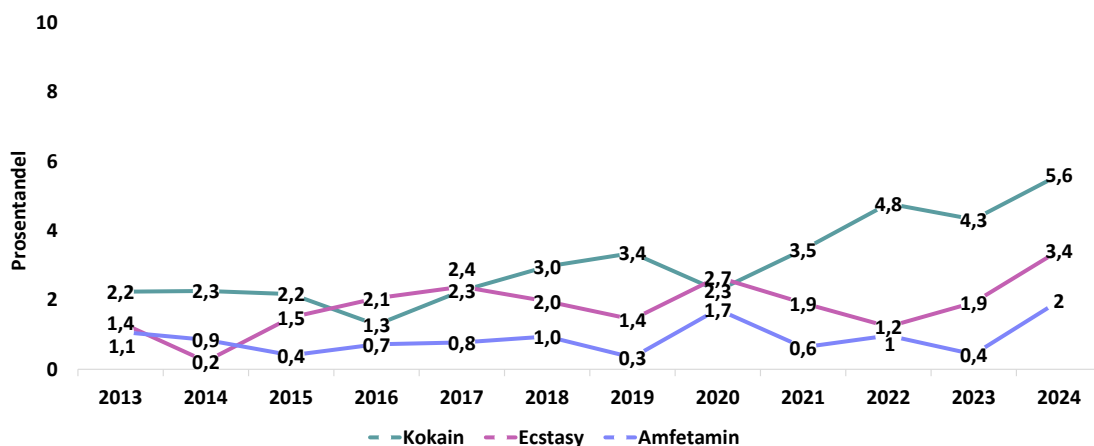

Figur 6.12. Andel i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt andre illegale stoffer siste 12 måneder, totalt og totalt uten cannabis, 2013-2024.

Figur 6.13 viser andelen 16-30-åringer som oppga å ha brukt kokain, ecstasy/MDMA og amfetamin siste 12 måneder i årene 2013-2024. Kokain var det sentralstimulerende stoffet flest rapporterte bruk av siste 12 måneder, etterfulgt av ecstasy/MDMA og amfetamin. Dersom man ser på utvikling over tid er det også en tydeligere økende trend for kokain enn for de andre stoffene, andelen for kokainbruk har variert mellom 2 -3 % i perioden 2013-2020 og har deretter økt til 5,6 % i 2024.

Andelene som oppgir bruk av disse rusmidlene er relativt lave, og endringer fra ett år til et annet må derfor tolkes med forsiktighet. Om vi deler tidsserien i to og sammenligner periodene 2013-2021 og 2022-2024, har bruken av kokain ($p < 0.001$) og ecstasy/MDMA ($p = 0.022$) økt statistisk signifikant i den siste perioden.

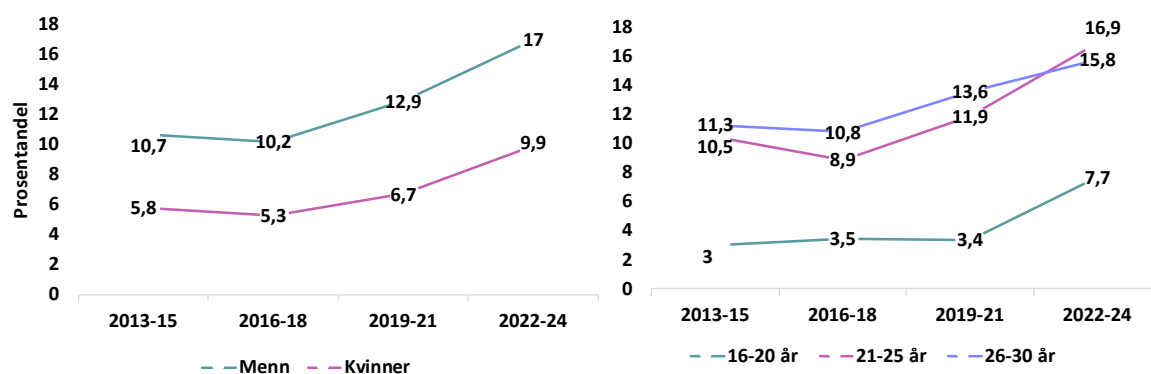
⁴ Kokain, Ecstasy/MDMA, Amfetaminer/speed, Heroin, GHB/GBL, LSD, Nye rusmidler (syntetiske cannabinoider eller katinoner etc), og Sopp/psilocybin

Figur 6.13. Andel 16-30-åringer som oppga å ha brukt andre illegale stoffer (totalt, unntatt cannabis), samt andelen som oppga å ha brukt kokain, ecstasy/MDMA og amfetamin siste 12 mnd., 2013-2024

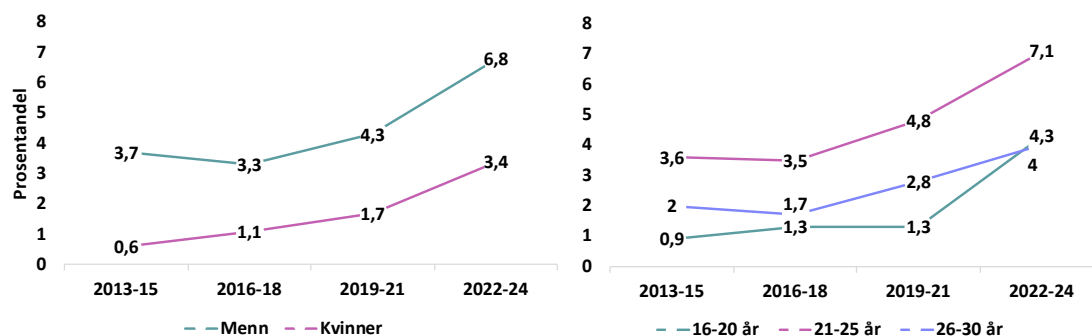
6.7 Kjønn- og aldersforskjeller i bruk av andre illegale rusmidler

Som for bruk av cannabis, oppga en statistisk signifikant høyere andel menn enn kvinner noen gangs bruk av andre illegale rusmidler totalt unntatt cannabis (figur 6.14). For begge kjønn har det vært en signifikant økning i perioden. For menn økte andelen fra nær 11 til 17 % i perioden i 2013-15 til 2022-24 og for kvinner økte andelen fra rundt 6 til 10 % i samme tidsrom. De to eldste aldersgruppene har om lag samme andeler for noen gangs bruk av andre illegale stoffer totalt (unntatt cannabis), og betydelig høyere enn andelen for den yngste aldersgruppen. At en høyere andel av de eldste oppgir noen gangs bruk av illegale rusmidler er forventet da de har hatt flere år, og dermed flere muligheter, til å få erfaringer med slik bruk. For alle tre aldersgruppene har det vært en signifikant økning når vi sammenligner andelen for bruk de tre siste årene (2022-2024) med de foregående årene (2013-2021).

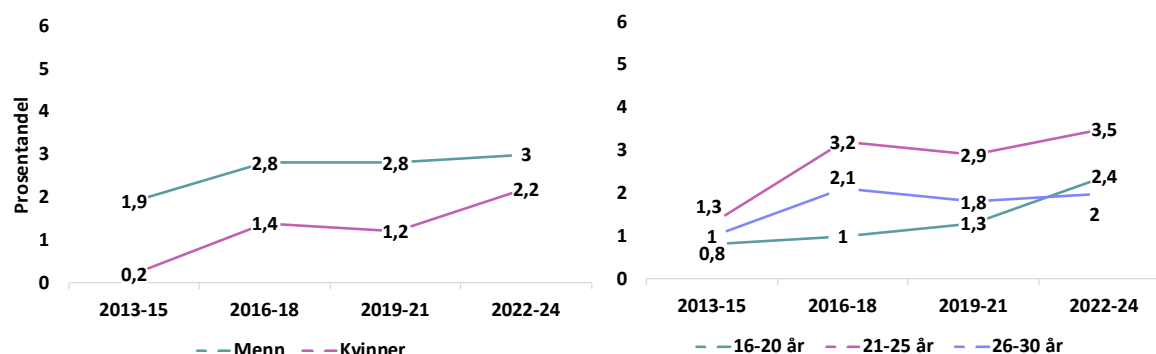
Figur 6.14. Andel 16-30-åringer som oppga å ha brukt andre illegale rusmidler noen gang (totalt, unntatt cannabis), kjønn og aldersgrupper, 2013-2024.

Figur 6.15 viser forskjeller i kokainbruk siste 12 måneder mellom menn og kvinner og aldersgrupper. En statistisk signifikant høyere andel menn enn kvinner oppga bruk av kokain siste 12 måneder i alle årene, og bruken har økt for begge kjønn. I tillegg viser figuren at kokainbruk har vært mest utbredt i aldersgruppen 21-25 år i hele perioden, og at det har vært en statistisk signifikant økning i alle aldersgruppene om vi sammenligner periodene 2013-2021 og 2022-2024.

Figur 6.15. Andel 16-30-åring som oppga å ha brukt kokain siste 12 mnd., kjønn og aldersgrupper, 2013-2024.

Figur 6.16 viser kjønns- og aldersforskjeller over tid for bruk av ecstasy/MDMA siste 12 måneder. Andelen som oppga slik bruk er relativt lave, men det er likevel klart at slik bruk er mer utbredt blant menn enn kvinner, men kjønnsforskjellen er ikke lenger signifikant i 2022-24. Mens andelen for menn har flatet ut omkring 3 % i perioden 2016-2024, har det vært en signifikant økning for bruk av ecstasy/MDMA siste 12 måneder for kvinner når vi sammenligner periodene 2013-2021 og 2022-2024. Bruk er mer utbredt i aldersgruppen 21-25 år sammenlignet med de andre aldersgruppene. Mens andelen har vært nokså stabile for de eldste aldersgruppene i perioden 2016-2024, har det vært en statistisk signifikant økning i bruk av ecstasy/MDMA siste 12 måneder for 16-20 åringene når vi sammenligner periodene 2013-2021 og 2022-2024.

Figur 6.16. Andel 16-30-åring som oppga å ha brukt ecstasy/MDMA siste 12 mnd., kjønn og aldersgrupper, 2013-2024.

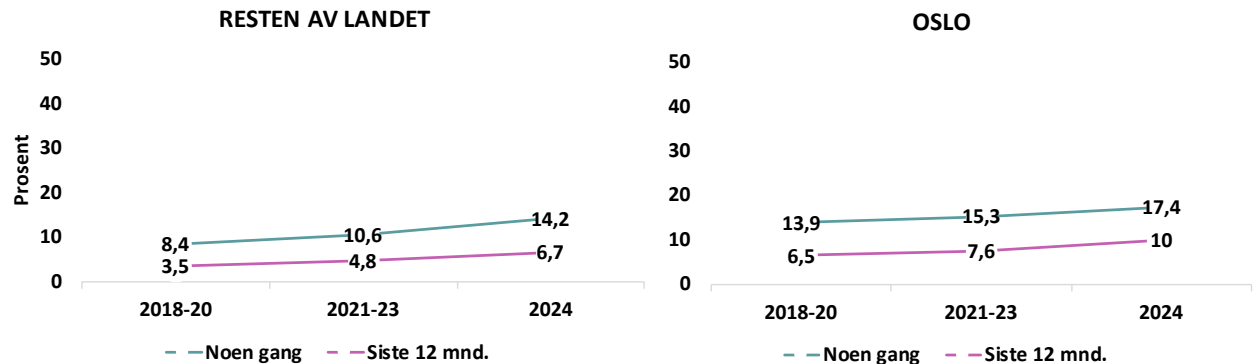
Tabell 6.4 viser frekvens for kokainbruk siste 12 måneder. Frekvens for amfetaminbruk var i hovedsak 1-5 dager blant de som oppga bruk siste 12 måneder og ble derfor ikke inkludert i tabellen. Av tabellen fremgår det at parallelt med økningen i andeler som oppga å ha brukt kokain, har det vært en økning i frekvensen av kokainbruk siden 2013-15. Her bør det nevnes at det er få observasjoner. Tallene gir likevel et bilde av utviklingen, og illustrerer at det blant de som bruker kokain over tid har blitt vanligere å bruke rusmidlet oftere.

Tabell 6.4. Frekvens for kokainbruk siste 12 måneder i aldersgruppen 16-30 år, 2013-2024.

	2013-15 (n=25)	2016-18 (n=35)	2019-21 (n=48)	2022-24 (n=107)
1-5 dager	84,0	77,1	62,5	62,6
6-10 dager	4,0	14,3	12,5	15,9
11-50 dager	4,0	8,6	20,8	17,8
50 dager eller mer	8,0	0	4,2	3,7

6.8 Mer bruk av illegale stoffer i Oslo?

Figur 6.17 viser andel unge voksne i Oslo og resten av landet som oppga bruk av illegale rusmidler (totalt, unntatt cannabis) noen gang og siste 12 måneder. Andelen på begge indikatorene er noe høyere for Oslo sammenlignet med resten av landet. For bruk noen gang var andelen statistisk signifikant høyere blant unge voksne i Oslo 2018-20 og 2021-23, men ikke i 2024, og for bruk siste 12 måneder var forskjellen kun statistisk signifikant i 2018-20. Forskjellene har altså blitt mindre over tid.

Figur 6.17. Andel i alderen 16-30 år som oppga å ha brukt illegale rusmidler (totalt, unntatt cannabis) noen gang og i løpet av siste 12 mnd., Oslo og resten av landet, 2018-2024.

6.9 Bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant unge voksne med ulike AUDIT-skårer

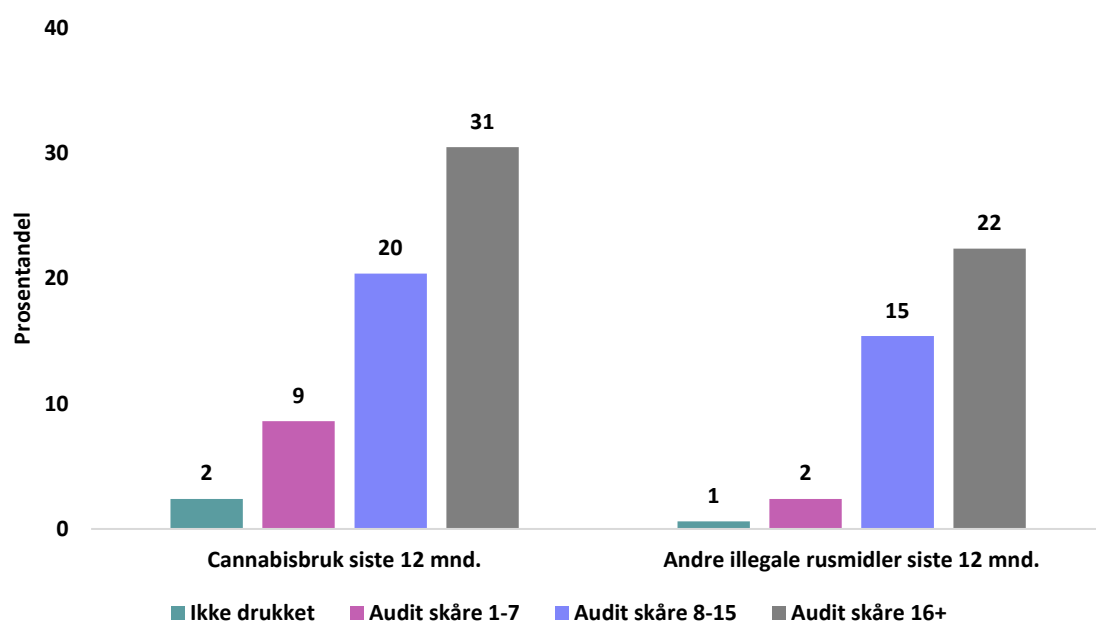
Som vist over var det stor forskjell i alkoholbruk blant unge voksne som oppga å ha brukt cannabis og de som ikke oppga slik bruk. De som oppga bruk av cannabis hadde en høyere drikkefrekvens og oppga oftere å drikke 6+ alkoholenheter ved samme drikkesituasjon enn unge voksne som ikke oppga bruk av cannabis. I tillegg oppga 40 % av unge voksne samtidig bruk av cannabis og alkohol siste gang de brukte cannabis.

I denne delen ser vi nærmere på bruk av cannabis og andre illegale stoffer siste 12 måneder blant unge voksne som har ulike AUDIT-skårer. Siden det er interessant å undersøke forskjellen mellom de som ikke drikker og de som drikker, har vi valgt å skille ut de som oppga å ikke ha drukket alkohol siste 12 måneder (dvs. de med skåre 0) fra gruppen 0-7, dvs. gruppen med lav/ingen risiko ifølge AUDIT, i en egen gruppe.

Figur 6.18 viser at utbredelse av cannabisbruk og bruk av andre illegale rusmidler varierte betydelig med grad av risikofyllt alkoholbruk. Det er en markant høyere forekomst av bruk av cannabis og andre illegale rusmidler siste 12 måneder blant unge voksne med AUDIT-skåre på 8+ sammenlignet med de som har et alkoholbruk forbundet med lav risiko.

Andelen som oppga å ha brukt cannabis siste 12 måneder var 31 % for unge voksne som hadde en AUDIT-skår på 16-40 (Risikogruppe 2 og 3), 20 % for de med en AUDIT-skår på 8-15 (Risikogruppe 1) og 9 % for de som hadde en AUDIT-skår på 0-7 (alkoholbruk forbundet med lav risiko). Tilsvarende andeler for bruk av andre illegale rusmidler (totalt, unntatt cannabis) siste 12 måneder var: 22 % (Risikogruppe 2 og 3), 15 % (Risikogruppe 1) og 2 % (AUDIT-skår 0-7). For unge voksne som oppga at de ikke hadde drukket alkohol siste 12 måneder, oppga 2 % at de hadde brukt cannabis i samme tidsrom og 1 % oppga at de hadde brukt andre illegale rusmidler siste 12 mnd.

Funnene tyder altså på at forekomsten av bruk av illegale rusmidler er nært forbundet med et risikofylt alkoholbruk.

Figur 6.18. Andel 16-30-åringer med et alkoholforbruk forbundet med lav, høy og skadelig risiko ifølge AUDIT som oppga bruk av cannabis og andre illegale rusmidler (totalt, uten cannabis) siste 12 mnd., 2024.

6.10 Hovedfunn - bruk av illegale rusmidler blant unge voksne

- Cannabisbruk blant unge voksne var lenge relativt stabil, men har økt noe i perioden 2022-2024 sammenlignet med 2013-2021, og økningen kan i hovedsak tilskrives en økning blant personer i aldersgruppen 21-25 år.
- I 2024 var det 12,5 % som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder og 5,3 % som oppga bruk siste 4 uker. Over halvparten av de som oppga cannabisbruk siste 12 måneder, svarte at de hadde brukt rusmidlet 1-5 ganger.
- I alle årene 2013 til 2024 var det en høyere andel menn enn kvinner i alderen 16-30 år som oppga cannabisbruk, og andelene for bruk er høyere i Oslo sammenlignet med resten av landet.
- Blant unge voksne er det mest vanlig å bruke hasj og marihuana, men en økende andel oppga også å ha brukt spiselige cannabisprodukter og cannabisolje. Den vanligste forsyningskilden var bekjente, og 9 % oppga kjøp via sosiale medier.
- Unge voksne som oppga å bruke cannabis hadde en betydelig høyere drikkefrekvens og høyere frekvens av høykonsumsituasjoner enn ikke-brukere. Om lag 40 % oppga samtidig bruk av alkohol og cannabis i årene 2013-2024.
- Blant unge voksne som har et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT var det en betydelig høyere andel som oppga bruk av cannabis og andre illegale rusmidler enn blant unge voksne med et alkoholbruk forbundet med lav risiko (31/22 % vs. 9/2 %). Det var lite eller ingen bruk av cannabis og andre illegale rusmidler blant unge voksne som ikke hadde drukket alkohol.
- Andelen for bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis økte i perioden etter pandemien, og dette gjaldt spesielt for bruk av kokain og ecstasy/MDMA. Menn har betydelig høyere andeler enn kvinner for slik bruk, og aldersgruppen 21-25 år har vesentlig høyere andeler sammenlignet med øvrige aldersgrupper.

7 Oppsummering og diskusjon

Hovedformålet med denne rapporten var å presentere oppdaterte tall om utbredelse og endring i rusmiddelbruk blant ungdom og unge voksne i Norge. I tillegg har vi undersøkt endringer i konsekvenser av rusmiddelbruk, og endringer i risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk blant unge. Rapporten er basert på data fra to representative undersøkelser gjennomført blant ungdom og unge voksne i Norge. Funnene diskuteres i lys av tidligere studier.

7.1 Alkoholbruk blant ungdom

Alkohol er det mest utbredte rusmidlet i befolkningen, i alle aldersgrupper, både i Norge og andre land (Babor et al., 2023). I det følgende beskrives de mest sentrale funnene om ungdoms alkoholbruk.

Andel ungdom som drikker alkohol

Sett fra et internasjonalt perspektiv har Norge en relativt restriktiv alkoholpolitikk med en nedre aldersgrense på 18 år for kjøp av øl og vin (alkoholinnhold opptil 22 volumprosent), og 20 år for brennevin (22 volumprosent og over). Introduksjonen til alkohol skjer imidlertid før fylte 18 år for de fleste.

Denne rapporten viser hvordan alkoholbruk blant ungdom har endret seg over tre tiår. Rundt årtusenskiftet oppga det store flertallet av 15-16-åringer at de hadde drukket alkohol noen gang og i løpet av de siste 12 månedene, og halvparten oppga også å ha drukket siste 30 dager. I perioden 2003-2015 var det en markant nedgang for alle tre indikatorene for bruk, andelene for bruk ble redusert med om lag 25 prosentpoeng. Nedgangen i alkoholbruk frem til 2015 samsvarer med funn fra en annen norske studie blant ungdom i samme aldersgruppe (Bakken, 2024), sammenlignbare undersøkelser fra Finland, Island og Sverige (Rossow et al., 2022a) og studier i en rekke andre høyinntektsland (Kraus et al., 2018; Looze De et al., 2015; Pape et al., 2018).

Etter 2015 flatet nedgangen i alkoholbruk ut, men bruken blant ungdom ser nå ut til å øke. Mellom 2019 og 2024 ble det registrert en statistisk signifikant økning for alkoholbruk siste 12 måneder og siste 30 dager, der bruk siste 30 dager økte fra 26 til 32 %. I tråd med dette har også drikkefrekvensen økt, og mer for jenter enn for gutter. Samme tendenser er observert i Ungdata fra 2024 (Bakken, 2024), men det er for tidlig å fastslå om dette er starten på en vedvarende trend. Sammenlignet med ungdommer i andre europeiske land, har Norske 15-16-åringer fremdeles lavest andel for bruk av alkohol og ligger i det nedre sjiktet for alle indikatorene for bruk (ESPADGroup, 2024).

Økningen som har skjedd mellom 2019 og 2024 er mest markant blant jenter, som også tradisjonelt har hatt høyere andeler enn gutter. Mens andelen gutter som oppga å ha drukket alkohol siste 12 måneder var uendret i denne perioden (43 %), økte andelen fra 46 til 50 % for jenter. For bruk siste 30 dager økte andelen moderat blant guttene, fra 25 til 28 % og markant for jentene, fra 26 til 36 %. Ungdata viser lignende utvikling blant ungdom etter pandemien, det vil si en økning i andelen som bruker alkohol og med en større økning blant jenter enn gutter (Bakken, 2024). Ser man på utviklingen fra 1995-2024, er imidlertid andelen ungdom som drikker i 2024 betydelig lavere enn den var de første 20 årene av perioden.

Andel ungdom med risikofylt alkoholbruk

Det er særlig to aspekter ved alkoholbruk som er avgjørende for risikoen for helse- og sosiale konsekvenser; den totale mengden av alkoholbruk og drikkemønsteret, spesielt frekvensen av høykonsumsituasjoner (Rehm et al., 2017). I ESPAD er to indikatorer brukt for å studere høykonsumsituasjoner: beruselsesdrikking (å drikke så mye at man føler seg tydelig beruset) og å drikke 5 eller flere (5+) alkoholenheter ved samme drikkesituasjon. Resultatene i denne rapporten viser at disse indikatorene har fulgt utviklingen i alkoholbruk, med en nedgang fra årtusenskiftet og frem mot 2015 etterfulgt av en utflating og en svak oppgang.

En høyere andel jenter enn gutter oppga å ha vært beruset i perioden, og i 2024 var det signifikant flere jenter enn gutter som oppga å ha vært beruset noen gang, siste 12 måneder og siste 30 dager. Andelen gutter som oppga å ha vært tydelig beruset synes å ha flatet ut etter 2015, med unntak av en moderat økning for siste 30 dager fra 2019 til 2024. Andelen jenter som oppga å ha vært beruset økte for alle tre indikatorene i denne perioden, og betydelig for alkoholbruk siste 30 dager. Tilsvarende utvikling og kjønnsforskjeller for beruselsesdrikking ble funnet i Ungdata 2024 (Bakken, 2024). Vi fant også en økning fra 2019 til 2024 i andelen som mente at det i venne/ungdomsmiljøet var forbundet med økt stauts å drikke seg full.

Det var små kjønnsforskjeller for indikatoren å drikke 5+ alkoholenheter ved samme drikkesituasjon i perioden 2003-2019. Andelen gutter og jenter som oppga å ha et slikt drikkemønster økte mellom 2019 og 2024. I 2024 var det imidlertid en signifikant høyere andel jenter enn gutter som oppga at de hadde drukket 5+ enheter ved samme drikkesituasjon i løpet av de siste 30 dagene. Disse funnene står i kontrast til andre funn i denne rapporten som viste at andelen som vurderte at det er høy risiko forbundet med å drikke 5+ enheter ved samme drikkesituasjon har økt parallelt med nedgangen i alkoholbruk.

Til tross for den observerte økningen i høykonsumsituasjoner mellom 2019 og 2024, er andelen ungdom i Norge som oppgir å ha et slikt drikkemønster betydelig lavere i 2024 enn den var i perioden 1995-2015.

Debutalder for, opplevd tilgjengelighet av og forsyningskilder til alkohol

Parallelt med nedgangen i andelen ungdom som oppga å drikke alkohol i perioden 2003-2015, fant vi at debutalderen økte i denne perioden. En økende andel oppga at de ikke hadde drukket før de var 15-16 år, dvs. 9. eller 10. trinn på ungdomsskolen, sammenlignet med tidligere år. At ungdom er eldre enn tidligere når de debuterer med alkohol er i tråd med funn fra andre studier fra Norge og Sverige (Pedersen & Ødegård, 2021; Raninen et al., 2022).

Begrensninger i tilgjengelighet av alkohol er et av de mest virksomme virkemidlene man har for å regulere alkoholbruk i befolkningen (Rossow, 2019). Aldersgrense for kjøp av alkohol er et virkemiddel som bidrar til å begrense tilgjengeligheten. Hvorvidt – eller i hvilken grad – en slik aldersgrense håndheves, varierer betydelig. Studier fra mange land med ulike aldersgrenser viser at mindreårige (de som er yngre enn aldersgrensen for å få kjøpt) likevel ofte får kjøpt alkohol, både i butikker og på skjenkesteder. Dette er også vist i norske studier (Rossow et al., 2008; Rossow et al., 2005; Storrø et al., 2010).

I den sammenheng er det interessant hvordan ungdom i Norge opplever tilgjengelighet av alkohol. Tidligere studier blant ungdom har vist at det å oppleve høy grad av tilgjengelighet av alkohol er assosiert med økt sannsynlighet for alkoholbruk (Babor et al., 2022; Kuntsche

et al., 2008; Raitasalo et al., 2024). Parallelt med nedgangen i alkoholbruk blant ungdom i perioden 1995-2015, fant vi en markant nedgang i andelen 15-16-åringer som opplevde høy grad av tilgjengelighet av alkohol. Tilsvarende nedgang i opplevd tilgjengelighet av alkohol i perioden 1995-2015 er blitt funnet i sammenlignbare studier fra Finland og Sverige (Raitasalo et al., 2021; Raitasalo et al., 2018). I perioden 2015-2024 ser det imidlertid ut til at den nedadgående trenden i ferd med å snu. Fra 2015 til 2024 økte andelen ungdom som opplevde høy grad av tilgjengelighet markant for brennevin (fra 41 til 60 %) og også for øl (fra 68 til 77%). Resultater fra ESPAD 2024 viser at Norge er blant de landene der ungdom opplever høyest grad av tilgjengelighet av alkohol til tross for lavere andeler som bruker alkohol (ESPADGroup, 2024).

Den påviste økningen i opplevd tilgjengelighet av brennevin blant 15-16-åringer, der aldersgrensen for kjøp er 20 år, er også verdt å merke seg fordi brennevin, sammen med rusbrus, var blant drikkesortene som viste en markant økning i andel bruk siste 30 dager i 2019 og 2024, sammenlignet med 2007-15. Generelt er bruk av brennevin forbundet med høyere risiko for alvorlige helsekonsekvenser enn øl og vin (Gruenewald & Ponicki, 1995; Kerr et al., 2000).

Gitt økningen i opplevd tilgjengelighet av alkohol blant ungdom, er det relevant å vite hvilke forsyningskilder som er mest utbredt i denne gruppen. I 2024 svarte 50 % at de vanligvis fikk eller kjøpte av andre ungdommer, 20 % hadde tatt alkohol hjemmefra uten lov, 16-17 % hadde skaffet fra søsken eller andre voksne og 12 % svarte at foreldrene hadde kjøpt alkohol til dem. Selv om tre av fem oppga at de hadde regler hjemme om å ikke bruke alkohol, var det 14 % som oppga at de hadde «lov til å drikke litt, men ikke bli full». Sistnevnte er i tråd med funn fra Ungdata som viser at 13 % av foreldre blant 10. klassinger tillater at de bruker alkohol (Bakken, 2024). Tre av ti oppga også at de hadde drukket sammen med en eller begge foreldre i 2019 og 2024, og at det i hovedsak dreide seg om et fåtall ganger og en alkoholenhet. Det er også verdt å merke seg at 17 % i 2024 oppga at de hadde fått alkohol av foreldrene til å ha med på fest, en økning fra 9 % i 2019. ESPAD undersøkelsen har ikke data lengre tilbake i tid som kan belyse hvorvidt foreldre har blitt mer liberale med hensyn til alkoholbruk blant ungdom. En studie av norsk ungdom i alderen 14-17 år fra 2004-06 viste imidlertid at en av fire oppga å ha drukket med en eller begge foreldre i løpet av siste år (Pape et al., 2015), noe som indikerer at en noe høyere andel foreldre oppgir å drikke med barna sine i dag enn for 20 år siden.

Det er en økt bekymring for at mindreårige blir eksponert for alkoholreklame via sosiale medier og at dette også fungerer som en «salgskanal». I 2024 var det 11 % som oppga å ha kjøpt alkohol via sosiale medier som Snapchat/TikTok. Det var få som oppga at de kjøpte alkohol selv i butikk/vinmonopol og andelen var forholdsvis like for 2019 og 2024. Når det gjelder andelen ungdom som oppga å drikke alkohol på utested er det verdt å merke seg at denne andelen har gått ned i perioden 1995-2024. En mulig forklaring på dette er strengere håndheving av alkohollovgivningen (dvs. forbudet mot å skjenke alkohol til mindreårige). Imidlertid har vi ikke data til å belyse dette.

De vanligste forsyningskildene for alkohol (andre ungdommer, tatt hjemme uten lov eller fått fra søsken eller andre voksne) virker rimelig i lys av at de aller fleste oppga at de ved siste drikkeepisode hadde drukket hjemme hos noen andre. Det er rimelig å anta at dette i stor grad dreier seg om såkalte «hjemme-alene-fester». Vi vet imidlertid ikke om dette dreide seg om situasjoner der de var sammen med jevnaldrende, hvorvidt det var med eller uten foreldre/voksne til stede, og om de fikk alkohol av foreldre/foresatte eller andre i forbindelse med måltid eller lignende. Ungdom drikker med andre ord i kontekster der muligheten for å regulere alkoholbruk er begrenset. At så mange som 11 % av 15-16-åringer oppgir å kjøpe alkohol via sosiale medier er også noe man bør være oppmerksom på. En systematisk litteraturgjennomgang viste også at bruk av sosiale medier er forbundet med

høyere alkoholbruk, noe som kan indikere at ungdom blir eksponert for alkohol gjennom reklame eller fra 'influencere' (Alhabash et al., 2022). Dette har vi imidlertid begrenset kunnskap om i Norge.

Konsekvenser av egen alkoholbruk

Parallelt med nedgangen i alkoholbruk blant ungdom siden årtusenskiftet, har flere studier vist at det har vært en nedgang i alkoholrelaterte konsekvenser i Norge, Danmark, Island og Sverige (Ekholm et al., 2024; Moan et al., 2021; Norström & Raninen, 2018) samt en rekke andre land (Vieira et al., 2025). Disse studiene har imidlertid undersøkt utviklingen frem til 2015. I denne rapporten har vi presentert oppdaterte tall om alkoholrelaterte konsekvenser, og endringer mellom 2019 og 2024.

Som vist over fant vi en økning i andelen som oppga høykonsumsituasjoner mellom 2019 og 2024. I tråd med dette fant vi en økning i alkoholrelaterte konsekvenser. Flere av konsekvensene er akutte, og det er godt dokumentert at slike konsekvenser er assosiert med høykonsumsituasjoner som å drikke 5 eller flere enheter ved samme drikkesituasjon (Rehm et al., 2017). Funnene i denne rapporten viste at andelen som oppga at de hadde vært utsatt for ulykke eller skade i forbindelse med alkoholbruk økte statistisk signifikant fra 14 til 20 % mellom 2019 og 2024. Videre økte andelen som oppga at de hadde vært i slåsskamp statistisk signifikant fra 10 % til 14 % i samme tidsrom. En statistisk signifikant høyere andel gutter enn jenter oppga at de hadde opplevd konsekvenser som ulykker, skader og slåsskamp som følge av alkoholbruk. I 2024 oppga 17 % av elevene at de hadde vært så fulle at de hadde befunnet seg på et sted uten å huske hvordan de kom seg dit, en statistisk signifikant økning fra 13 % i 2019. Andelen som oppga at de hadde opplevd uønskede seksuelle hendelser i forbindelse med at de hadde drukket var den samme, 14 %, i begge årene, og andelen var statistisk signifikant høyere blant jenter enn gutter (17 mot 10 % i 2024).

Med noen unntak, ble konsekvenser av alkoholbruk målt i årene 2007-2024. Ser man på utviklingen av alkoholrelaterte konsekvenser i hele denne perioden, er det en tendens til at utbredelsen av konsekvenser følger utbredelsen av alkoholbruk. Andelen ungdom som rapporterte at de hadde opplevd slike konsekvenser var altså høyere i perioden da alkoholbruk var mer utbredt (2007-2011) enn i perioden da alkohol var mindre utbredt (2015-2019) og videre har utbredelsen av alkoholrelaterte konsekvenser økt med økt utbredelse av alkoholbruk i 2024. Vi har ikke funnet andre studier som har undersøkt endringer i utbredelse av alkoholrelaterte konsekvenser i perioden 2019-2024⁵, men funnene virker rimelige gitt den nære sammenhengen mellom utbredelse av alkoholbruk og omfanget av problemer (Babor et al., 2023).

7.2 Bruk av illegale rusmidler blant ungdom

Cannabis er mest utbredt av de illegale rusmidlene i Norge (Bretteville-Jensen & Bramness, 2019), både blant ungdom og i befolkningen ellers. Cannabis er også det klart mest brukte illegale rusmidlet i resten av Europa (EUDA, 2025).

⁵ Sammenlignbare data fra 2024 i de andre europeiske landene publiseres først i oktober 2025.

Andel av ungdom som bruker cannabis

I perioden før og rundt årtusenskiftet var det en markant økning i andelen norske ungdommer som oppga cannabisbruk, og dette var tydelig både i ESPAD og i andre norske ungdomsundersøkelser (ESPADGroup, 2020; Skretting & Bye, 2003; Vedøy & Skretting, 2009). Våre funn viser at det etter årtusenskiftet var en markant nedgang i cannabisbruk, der prosentandelene for både noen gangs, siste års og siste 30 dagers bruk ble omtrent halvert. I perioden 2007-2015 var utbredelsen av cannabisbruk nokså stabil, og gjennomsnittlig utbredelse i perioden var 6,2 % for cannabisbruk noen gang og 4,8 % for bruk siste 12 måneder. Andelene for bruk siste 30 dager har variert mellom 2 og 3 % helt tilbake til 2003.

Etter et bunnpunkt i 2011 har det vært en signifikant økning frem til 2019 i andelen ungdom som oppga cannabisbruk. Andelen ungdom som oppga å ha brukt cannabis noen gang økte statistisk signifikant fra 8,4 % i 2019 til 10,3 % i 2024. Andelen som oppga bruk siste 12 måneder eller siste 30 dager er naturlig nok lavere enn for bruk noen gang, men også for disse indikatorene fant vi en økning. Andelen som oppga bruk siste 12 måneder økte fra 6,9 til 8 % mellom 2019 og 2024, og andelen som oppga bruk siste 30 dager økte fra 3,4 til 3,8 % i denne perioden. Økningen i bruk siste 12 måneder og siste 30 dager mellom 2019 og 2024 var ikke statistisk signifikant. Det er også funnet en økning i cannabisbruk i Ungdata-undersøkelsene i denne perioden. Resultatene fra Ungdata viste at økningen var noe tydeligere for eldre ungdommer enn for ungdommer på 10. trinn (Bakken, 2024). Preliminære resultater fra sammenlignbare ESPAD-undersøkelser fra andre land viser en nedgang i bruk av cannabis i de andre nordiske landene i perioden 2019 til 2024, med unntak av Island som har samme oppadgående trend som Norge (ESPADGroup, 2024).

Med unntak av 2003, har det for alle år vært en signifikant høyere andel gutter enn jenter som oppga å ha brukt cannabis noen gang, i løpet av de siste 12 månedene og i løpet av de siste 30 dagene. Tilsvarende kjønnsforskjeller fremgår av undersøkelser fra andre land (ESPADGroup, 2020). I 2019 økte andelene for alle tre indikatorer for cannabisbruk både blant gutter og jenter, og økningen fortsatte for begge kjønn frem mot 2024. I 2024 var det fremdeles en høyere andel gutter enn jenter som har brukt cannabis for samtlige indikatorer. Resultatene er i samsvar med resultatene fra Ungdata-undersøkelsene der en høyere andel gutter oppga bruk av cannabis enn jenter (Bakken, 2020; Bakken, 2024).

Dersom man vurderer utbredelsen av cannabisbruk blant ungdom i 2024 i lys av hele perioden 1995-2024, er utbredelsen i 2024 betydelig høyere enn på de to laveste målepunktene (1995 og 2011). Utbredelsen i 2024 er forholdsvis nær det høyeste målepunktet i perioden, som var i 1999.

Debutalder, bruksfrekvens og geografiske forskjeller i cannabisbruk

Debutalderen for cannabisbruk og annen rusmiddelbruk vil variere avhengig av hvem man spør. Når utvalget består av 15-16-åringer vil gjennomsnittlig debutalder være lavere enn om man spør hele befolkningen (se delen om unge voksnes cannabisbruk). Blant 15-16-åringer var den vanligste debutalderen 15 år. For de fleste ungdom i denne aldersgruppen er hyppig cannabisbruk uvanlig. For nær halvparten av ungdommene som oppga at de hadde brukt cannabis siste 12 måneder i denne undersøkelsen, dreide dette seg om 1-2 ganger. Dette er i samsvar med funn fra Ungdata (Bakken, 2024).

Tidligere undersøkelser har vist at cannabis er betydelig mer utbredt i Oslo enn i resten av landet (Bakken, 2018; Bakken, 2024; Bretteville-Jensen & Bramness, 2019; Vedøy & Skretting, 2009). Denne rapporten viser at forskjellene mellom Oslo og resten av landet har blitt noe mindre over tid. Imidlertid var det fremdeles en statistisk signifikant høyere andel

ungdom i Oslo som i 2024 oppga cannabisbruk siste 12 måneder (10,7 mot 7,6 %) og siste 30 dager (5,7 mot 3,5 %) sammenlignet med ungdom resten i landet.

Typer cannabis, opplevd tilgjengelighet av og forsyningskilder til cannabis

Det har vært store endringer i cannabismarkedet i senere år, med utvikling av en rekke nye produkter (Bretteville-Jensen et al., 2022). I 2019 og 2024 var det fremdeles mest vanlig blant ungdom å ha brukt hasj (88 %) og marihuana (61 %). Av de som oppga cannabisbruk, var det imidlertid (2024) om lag 30 % som oppga at de hadde brukt cannabisolje. I tillegg oppga 33 % at de også hadde spist produkter eller godterier som inneholdt det rusgivende virkestoffet i cannabis (THC), og om lag 20 % oppga at de hadde drukket brus, iste eller lignende som inneholdt THC. Dette viser også en endring i inntaksmåter av cannabis, fra å primært være noe man røyker til å også bli noe man spiser eller drikker. Det blir derfor viktig å følge med på cannabismarkedet fremover.

Høy grad av opplevd tilgjengelighet av et rusmiddel er forbundet med økt sannsynlighet for bruk (Babor et al., 2023). Denne rapporten viser at det har vært en markant økning i opplevd tilgjengelighet av cannabis mellom 2011 og 2024, andelen som svarte at det var svært/nokså lett å skaffe cannabis gikk opp fra 25 til 40 % i perioden. Dette er i samsvar med en studie fra Estland som fant en økning i opplevd tilgjengelighet av cannabis blant ungdom (Tamson et al., 2021), og en studie basert på sammenlignbare data fra Finland, Island, Norge og Sverige (Bye et al., 2025). Det er verdt å merke seg at den siste ESPAD-undersøkelsen viser at ungdom i Norge ligger på topp i Europa med hensyn til opplevd tilgjengelighet av cannabis, og på samme nivå som ungdom i Tyskland der cannabisbruk er legalisert (ESPADGroup, 2024). Selv om en høy andel norsk ungdom opplever høy grad av tilgjengelighet av cannabis, gjenspeiles ikke andelen i andelen som bruker cannabis. Norsk ungdom oppgir i mindre grad bruk av cannabis enn ungdom i mange andre europeiske land (ESPADGroup, 2024). Vår rapport viste også at økningen i opplevd tilgjengelighet av cannabis primært kan tilskrives en økning blant ungdom som ikke oppgir bruk av cannabis. Flere forhold kan ha påvirket opplevd tilgjengelighet av cannabis. Et globalisert medielandskap, inkludert sosiale medier, kan ha bidratt til en økning i opplevd tilgjengelighet av cannabis (Cabrera-Nguyen et al., 2016). Den påviste økningen i cannabisbruk blant ungdom som drikker alkohol (Raitasalo et al., 2024) kan også ha bidratt til økningen i opplevd tilgjengelighet av cannabis. Opplevd og faktisk tilgjengelighet av cannabis kan også ha økt fordi flere land har legalisert/avkriminalisert bruk av cannabis (Arana & Montañés Sánchez, 2011; Hughes & Stevens, 2010).

Hvorvidt ungdom blir tilbudt cannabis forteller også noe om tilgjengelighet og utbredelse av rusmidlet. Om lag 1 av 4 ungdommer svarte at de noen gang hadde blitt tilbudt hasj eller marihuana (enten for å dele eller røyke). Dette er i samsvar med funnene fra Ungdata i 2024 der henholdsvis 28 % av guttene og 23 % av jentene oppga at de hadde blitt tilbudt cannabis siste år (Bakken, 2024). Funnene illustrerer at en betydelig høyere andel har blitt tilbudt cannabis enn andelen som oppgir bruk. En nærmere analyse av dataene fra 2007-2015 viste imidlertid at andelen som takket ja, gitt at de hadde blitt tilbudt, økte fra hver fjerde 10-klasing i 2007 til hver tredje i 2015 (Burdzovic Andreas & Bretteville-Jensen, 2018).

Som for alkohol, oppga de fleste 15-16-åringene at de fikk cannabis gratis eller delte det med noen de kjente godt. Dette gjaldt både for første og siste gangs bruk. Det var noen flere som oppga at de hadde kjøpt cannabis selv i 2024 enn i 2011, og 15 % oppga at de hadde fått det gratis eller delt med noen de ikke kjente.

Problembruk av cannabis, opplevd risiko av og holdninger til cannabisbruk

Fra årtusenskiftet og frem mot 2019 fant vi en betydelig nedgang i andelen som forbandt cannabisbruk med høy grad av risiko for skader. Denne nedadgående trenden i opplevd risiko knyttet til cannabisbruk er tidligere vist i en studie fra Norge og i studier fra USA og Estland (Burdzovic Andreas, 2019; Sarvet et al., 2018; Tamson et al., 2021; Waddell, 2022). I denne rapporten fant vi imidlertid en økning i opplevd risiko for skade som følge av cannabisbruk mellom 2019 og 2024. Gitt den observerte økningen i opplevd risiko for skade, er det interessant om utbredelsen av selvrapporterte skader og problemer som følge av cannabisbruk også har økt. I 2019 og 2024 inkluderte ESPAD et screeningverktøy for problematisk bruk av cannabis: Cannabis Abuse Screening Test (CAST).

Cannabisbruk økte blant ungdom mellom 2019 og 2024. I tråd med dette fant vi en økning i andelen som svarte at de ofte/ganske ofte hadde opplevd negative konsekvenser som følge av egen cannabisbruk målt med CAST. I perioden 2019 til 2024, økte andelen som oppga å ha opplevd følelsesmessige problemer i forbindelse med cannabisbruk fra 7 til 17 %. Det var også en økning i andelen som oppga å ha opplevd problemer med hukommelsen når de hadde brukt cannabis, fra 9 til 16 %. Videre var det en økning fra 5 til 11 % i andelen som oppga at de hadde hatt problemer med krangel, slagsmål, ulykke eller dårlige skoleresultater som følge av sin cannabis. I en studie blant norske 17-19-åringer ble det også funnet at cannabisbruk var forbundet med en rekke negative konsekvenser, blant annet oppga ungdommene at cannabisbruk hadde forårsaket ulike psykiske problemer som angst og paranoia, hatt negative konsekvenser for relasjonen til foreldre, venner eller kjæreste, og at cannabisbruk hadde ført til dårlige skoleresultater (Bretteville-Jensen & Sznitman, 2025). Denne rapporten viste også at 12 % (2024) av 15-16-åringer oppga at de hadde røykt cannabis alene siste 12 mnd. Selv om det var få personer som svarte at de hadde brukt cannabis siste 12 måneder, er det verdt å merke seg at en av fem av ungdommer som har brukt cannabis blir klassifisert i gruppen «Høy avhengighetsrisiko», både i 2019 og 2024.

Til tross for at det har vært en økning i cannabisbruk og relaterte problemer i perioden 2019 til 2024, har de fleste ungdommer restriktive holdninger til bruk og oppslutningen om legalisering av cannabisbruk er lav. Det skyldes trolig at utbredelsen av cannabisbruk blant 15-16-åringer tross alt er lav. De fleste som oppgir bruk, har dessuten bare prøvd 1-2 ganger.

CAST er utviklet for å avdekke problemer forbundet med cannabisbruk. Det er imidlertid viktig å huske på at svært få 15-16-åringer utelukkende bruker cannabis. En studie som brukte ESPAD-data fra flere nordiske land, inkludert Norge, viste at under 1 % utelukkende brukte cannabis og at de fleste ungdommene som oppga å bruke cannabis også drakk alkohol (Raitasalo et al., 2024). I denne rapporten fant vi at blant dem som oppga cannabisbruk siste 12 måneder i 2024, oppga 9 av 10 at de også hadde drukket alkohol siste år. Følgelig er det ikke gitt at alle konsekvensene som blir målt ved hjelp av CAST utelukkende kan relateres til cannabisbruk. Sett i lys av at vi også fant en økning i høykonsumsituasjoner med alkohol i tidsrommet 2019 til 2024, og høyere frekvens av høykonsumsituasjoner blant de som oppga bruk av cannabis, er det rimelig å anta at flere av de akutte konsekvensene (f.eks. ulykker, nervøsitet/angst og problemer med hukommelsen), også kan være relatert til ungdommenes alkoholbruk (Rehm et al., 2017), eller til kombinasjonsbruk av cannabis og alkohol.

Alkoholbruk blant de som oppga bruk av cannabis

Tidligere ESPAD-undersøkelser har vist at 10.-klassinger som har brukt cannabis skiller seg betydelig fra ikke-brukere når det gjelder alkoholbruk (Raitasalo et al., 2024).

I 2019 og 2024 ble det også spurt om man hadde brukt cannabis samtidig med at man hadde drukket alkohol. Av de som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder oppga over halvparten at de hadde brukt alkohol og cannabis samtidig, 57 % i 2019 og 55 % i 2024. At samtidig bruk av cannabis og alkohol er utbredt blant cannabisbrukere er også vist i andre studier fra Norge og andre land (Pape et al., 2009; Subbaraman & Kerr, 2015; Zhao et al., 2023). Dette støtter antakelsen om at skader og problemer som følge av cannabisbruk målt ved hjelp av CAST (se del over om Problembruk av cannabis) også kan være relatert til alkoholbruk og/ eller kombinasjonsbruk av cannabis og alkohol. I tråd med denne antakelsen fant Bretteville-Jensen og Sznitman (2025) at samtidig bruk av cannabis og alkohol var forbundet med økt sannsynlighet for å oppleve flere negative konsekvenser enn cannabisbruk alene.

Våre funn viser at de som oppga bruk av cannabis skiller seg tydelig fra ikke-brukere. De som oppga å ha brukt cannabis i løpet av de *siste 12 månedene*, hadde en betydelig høyere drikkefrekvens (gjennomsnittlig antall ganger de hadde drukket alkohol *siste 12 måneder*) enn de som ikke hadde brukt cannabis og en høyere frekvens av høykonsumsituasjoner av alkohol sammenlignet med ikke-brukere. At cannabisbrukere har et mer risikofylt alkoholforbruk enn ikke-brukere er også funnet i en rekke andre studier (Gunn et al., 2022; Swift et al., 2012; Yurasek et al., 2017). I denne sammenhengen kan det også være verdt å nevne et flertall (54 %) av ungdommene svarte at det å røyke hasj *minsker statusen* mye/litt mens det å drikke seg full i større grad var forbundet med noe som bidrar til å *øke statusen* mye/litt. Alkohol er også et lovlig rusmiddel og fremdeles betydelig mer utbredt blant ungdom enn cannabis. Studier blant ungdom i de nordiske landene, inkludert Norge, viser at det å kun bruke cannabis (og ikke alkohol) er svært uvanlig, andelene varierer mellom 0-0,5 % (Larm et al., 2025; Raitasalo et al., 2024). Følgelig er det antakelig vel så rimelig å argumentere for at høykonsumenter av alkohol skiller seg betydelig fra ungdom som ikke drikker eller som har et lavt alkoholkonsum. I tråd med dette resonnementet har en rekke studier vist at det er vanligere å debutere med alkoholbruk før cannabisbruk (Livingston et al., 2020; Schleimer et al., 2022), og unge som ikke drikker har betydelig lavere sannsynlighet for å bruke cannabis enn unge som drikker alkohol (de Ternay et al., 2025). Det er også funnet at ungdom med et risikofylt alkoholbruk har betydelig økt risiko for å bruke cannabis og for et vedvarende risikofylt alkoholbruk sammenlignet med ungdom som har et alkoholbruk forbundet med lav risiko (Brennan et al., 2025; Larm et al., 2025).

Bruk og opplevd tilgjengelighet av andre illegale rusmidler blant ungdom

Sentralstimulerende rusmidler som kokain, ecstasy/MDMA og amfetaminer er de mest brukte illegale rusmidlene etter cannabis. I årene 1999-2019 var utbredelsen av disse rusmidlene blant 15-16-åring lav, og forholdsvis stabil (Bye & Bretteville-Jensen, 2024).

Denne rapporten viser at andelen 15-16-åringer som noen gang har brukt minst ett illegalt rusmiddel, inkludert cannabis, var om lag den samme som andelen for noen gangs bruk av cannabis. Det vil si at tilnærmet alle som noen gang har brukt et illegalt rusmiddel⁶ har brukt cannabis. Andelen for noen gangs bruk av minst ett *annet illegalt rusmiddel* enn cannabis har variert rundt 3 % etter årtusenskiftet, men har økt til nær 6 % i 2024. Det ble også funnet en økning for hver av de ulike rusmidlene kokain, ecstasy/MDMA og amfetaminer i denne perioden. Tallene er i samsvar med tallene for 10-trinn for Ungdata-2024, der bruk av andre illegale rusmidler (enn cannabis) var 6 % for gutter og 4 % blant jenter for bruk siste 12 måneder (Bakken, 2024).

⁶ Illegale rusmidler inkluderer: amfetamin, ecstasy/MDMA, kokain, LSD, GHB og heroin

Selv om utbredelse av bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis er lav, har opplevd tilgjengelighet av slike rusmidler økt. Mellom 2019 og 2024 økte andelen som mente det ville være svært/nokså lett å få tak i amfetamin fra 11 til 19 %, for ecstasy/MDMA økte andelen fra 12 til 25 % og for kokain økte andelen fra 13 til hele 28 % i denne perioden. Resultater fra ESPAD 2024 viser at ungdom i Norge ligger på topp med hensyn til andelen som opplever høy grad av tilgjengelighet av illegale rusmidler (ESPADGroup, 2024).

Opplevd tilgjengelighet kan være basert på egne erfaringer eller det kan være basert på inntrykk ungdommene har fått gjennom venner eller bekjente. Selv om høy grad av opplevd tilgjengelighet er forbundet med økt forbruk speiler ikke andelene i opplevd tilgjengelighet andelen som bruker rusmidlene.

7.3 Alkoholbruk blant unge voksne

I denne delen oppsummeres funnene om unge voksnes alkoholbruk i perioden 2012-2024 og diskuteres i lys av funn fra relevante studier.

Andel unge voksne som drikker alkohol og hvor ofte

Mens 47 % av 15-16-åringer oppga å drikke alkohol siste 12 måneder i 2024, oppga 86 % av 16-30-åringer å drikke alkohol i dette tidsrommet i 2024. Videre, i motsetning til at det ble påvist store endringer i alkoholbruk blant ungdom, har andelen 16-30-åringer som oppga å drikke alkohol siste 12 måneder i perioden 2012-2024 vært forholdsvis stabil (mellom 80-90 %). Disse andelene er i samsvar med funn fra Ungdata (Bakken, 2024). De siste resultatene fra Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT) som blir gjennomført blant studenter i aldersgruppen 18-35 år, viste også at andelen studenter som drikker alkohol har vært forholdsvis stabil (Sivertsen & Johansen, 2022). Imidlertid mangler denne undersøkelsen tall fra senere år.

Vi fant også at gjennomsnittlig drikkefrekvens for unge voksne har vært stabil på 30 ganger i året i perioden 2012-2024. Til sammenligning hadde ungdom i alderen 15-16 år en gjennomsnittlig drikkefrekvens på 4,4 ganger siste 12 måneder. En større andel menn enn kvinner oppga å ha drukket ukentlig og i alle årene var det de to eldste aldersgruppene (21-25 og 26-30 år) som i størst grad oppga ukentlig drikking. Kønns- og aldersforskjellene i alkoholbruk er i tråd med funn fra Ungdata og SHoT (Bakken, 2024; Sivertsen & Johansen, 2022). I tillegg fant vi at en betydelig høyere andel unge voksne i Oslo oppga å drikke ukentlig sammenlignet med unge voksne i resten av landet. Den yngste aldersgruppen (16-17 år) oppga lavest andel både for månedlig og ukentlig drikking, men andelene har økt noe i perioden. I perioden fra 2012-2014 til 2024 gikk andelen 16-17-åringer som oppga at de hadde drukket ukentlig opp fra 5 til 12 %. For de øvrige aldersgruppene har andelene vært nokså stabile i perioden.

Resultatene illustrerer at det er store endringer i alkoholbruk fra debuten med alkohol i ungdomstiden til tiden som ung voksen. En betydelig høyere andel unge voksne drikker alkohol enn ungdom og unge voksne drikker langt oftere enn ungdom. Selv om utbredelsen av alkoholbruk blant ungdom har variert betydelig de siste tiårene og debutalderen for alkohol har økt over tid, har utbredelsen av alkoholbruk blant unge voksne vært langt mer stabil. Dette funnet er også illustrert i en artikkel som viste at det var små forskjeller i alkoholbruk blant unge voksne i Norge som var ungdom når alkoholbruk var svært utbredt sammenlignet med unge voksne som var ungdom når alkoholbruk var lite utbredt (Rossow et al., 2022).

Høykonsumsituasjoner blant unge voksne

Høykonsumsituasjoner, som å drikke seks eller flere alkoholenheter ved samme anledning, er forbundet med økt risiko for skader og problemer (Rehm et al., 2017).

I 2024 oppga 72 % at de hadde drukket 6+ enheter ved samme anledning i løpet av siste 12 måneder. Tallene viser at høykonsumsituasjoner er mer utbredt blant unge voksne enn ungdom, noe som er i tråd med funn fra Ungdata. Ungdata viser at blant elever som går første år på videregående opplæring, er andelen som oppgir å ha vært beruset noen gang dobbelt så høy som for elever på 10. trinn (Bakken, 2020). I tillegg øker andelen som oppgir å ha et slikt drikkemønster i løpet av årene på videregående (Bakken, 2024).

Vi fant at for unge voksne som oppga slike høykonsumssituasjoner sjeldnere enn månedlig, var trenden stabil på rundt 37 % i perioden 2012-2024. Andelen som oppga å ha drukket 6+ enheter månedlig økte fra 18 til 24 % mellom 2021 og 2024. Andelen som oppga å ha slike høykonsumsituasjoner ukentlig var om lag 7 % i perioden 2012-2016. I årene etter var det deretter en økning, men med en liten nedgang i 2021. I 2022 økte andelen til 11 % og har flatet ut på dette nivået ut perioden. Funnene er i samsvar med resultater fra Ungdata som viste at andelen som oppga å ha vært beruset var forholdsvis stabil frem mot pandemien da det var en liten nedgang. Etter pandemien fant de en økning i beruselsesdriking blant elever på videregående (Bakken, 2024).

En gjennomgående høyere andel menn i alderen 16-30 år har rapportert å ha slike høykonsumsituasjoner, både månedlig og ukentlig, enn kvinner. Andelen økte for både menn og kvinner mellom 2021-2023 og 2024, fra 23 til 30 % for menn og fra 16 til 18 % for kvinner. For ukentlige høykonsumsituasjoner har andelen for både menn og kvinner vært forholdsvis stabile i perioden, men vi fant en økning fra 4 % i perioden 2021-23 til 8 % i 2024 for kvinner. Tilsvarende utvikling, med en mer tydelig økning i høykonsumsituasjoner blant kvinner, er funnet i Ungdata (Bakken, 2024). Videre fant vi at det var lavest forekomst av månedlige og ukentlige høykonsumsituasjoner i den yngste aldersgruppen (16-17 år) og høyest forekomst i aldersgruppene 18-25 år. Disse funnene er også i tråd med resultater fra Ungdata som viser at andelen som oppgir høykonsumsituasjoner øker med alder (Bakken, 2024). Vi fant også at høykonsumsituasjoner var mer utbredt blant enslige enn gifte/samboere.

Sett under ett er høykonsumsituasjoner av alkohol mer utbredt blant unge voksne enn blant ungdom. Mens en høyere andel jenter enn gutter i alderen 15-16 år oppga å ha slike høykonsumsituasjoner i 2024, er det – til tross for en mer tydelig økning i høykonsumsituasjoner blant unge kvinner – fremdeles mer utbredt blant menn enn kvinner i alderen 16-30 år. Med unntak av pandemiårene, har utbredelsen av høykonsumsituasjoner blant unge voksne vært forholdsvis stabil i årene 2012-2024.

Risikofylt alkoholbruk blant unge voksne målt med AUDIT

AUDIT er et screeningsverktøy som benyttes til å kartlegge risikofylt alkoholbruk, dvs. alkoholbruk med potensial for negative konsekvenser og/eller som på sikt kan være avhengighetsskapende (Babor, 2001).

I 2024 fant vi at 30 % av unge voksne i alderen 16-30 år har et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT, en økning fra 22/23% i pandemiårene. Det var gjennomgående en høyere andel menn enn kvinner som hadde et risikofylt alkoholbruk. Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT) undersøkte også utbredelse av risikofylt alkoholbruk. SHoT er ikke helt sammenlignbar med vår undersøkelse, både fordi aldersgruppen er forskjellig og fordi vår undersøkelse er gjennomført blant studenter og yrkesaktive i denne

aldersgruppen. Likevel er funnene i samme størrelsesorden. I SHoT ble det funnet at det i gjennomsnitt var 36 % av studentene som hadde et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT (Sivertsen & Johansen, 2022). Andelen med et risikofylt alkoholbruk var høyest i aldersgruppene 18-20 og 21-25. Vi fant også at en høyere andel enslige enn gifte/samboere hadde et risikofylt alkoholbruk. At unge, single menn har et mer risikofylt alkoholbruk er også funnet i en rekke andre studier (Moan et al., 2024; Thørrisen et al., 2018). Forskjellene mellom studenter og yrkesaktive var små, selv om en noe høyere andel studenter hadde et risikofylt alkoholbruk enn sysselsatte. Høy forekomst av risikofylt alkoholbruk blant studenter ble også funnet i en undersøkelse som sammenlignet rusmiddelbruk blant sysselsatte, studenter og personer som ikke var i arbeid (dvs. personer som var arbeidsledige, alders- eller førtidspensjonister, eller arbeidsuføre på arbeidsavklaringspenger) (Moan et al., 2024). Studier som har undersøkt alkoholbruk i hele befolkningen viser også at risikofylt alkoholbruk målt ved hjelp av AUDIT er mest utbredt blant unge voksne (Bye & Rossow, 2023).

7.4 Bruk av illegale rusmidler blant unge voksne

Andel unge voksne som bruker cannabis

Sammenlignet med ungdom, oppgir en større andel unge voksne i Norge at de har brukt cannabis noen gang, siste 12 måneder og siste 4 uker. Denne rapporten viste at i 2024 oppga 32,8 % av 16-30 åringene bruk av cannabis noen gang (mot 10,3 % av ungdommene), 12,5 % oppga bruk siste 12 måneder (mot 8 % av ungdommene) og 5 % oppga bruk siste 4 uker (mot 3,8 % av ungdommene). Mens andelene for unge voksne har vært forholdsvis stabile de siste 5 årene, har andelene for ungdom økt i samme periode.

Over halvparten av unge voksne som oppga cannabisbruk siste 12 måneder, svarte at de hadde brukt rusmidlet 1-5 ganger. At flertallet som oppgir bruk av cannabis kun bruker rusmidlet noen få ganger er i samsvar med resultater fra Ungdata (Bakken, 2024). Videre viste funnene i denne rapporten at 24 % oppga cannabisbruk 6-50 ganger og 23 % svarte at de hadde brukt cannabis oftere enn 50 ganger i 2024. For de som oppga cannabisbruk siste 4 uker, oppga 61 % at dette gjaldt 1-9 dager. Frekvensene for cannabisbruk har holdt seg nokså stabile gjennom hele perioden, men andelen som oppga 20 dager eller mer siste 4 uker har økt noe når vi ser på 2024 sammenlignet med tidligere år. Her er antallet imidlertid lavt, slik at det er for tidlig å si om dette er starten på en vedvarende trend.

Sosiodemografiske forskjeller i cannabisbruk blant unge voksne

Som for ungdom, oppga en høyere andel menn enn kvinner i alderen 16-30 år cannabisbruk i alle årene 2013 til 2024. I 2024 oppga over en tredjedel av menn i alderen 16-30 år å ha brukt cannabis noen gang, mens den tilsvarende andelen blant kvinner var i overkant av en fjerdedel. For noen gangs bruk har menn i denne aldersgruppen hatt andeler på om lag 10 prosentpoeng over kvinners i hele perioden. For bruk siste 12 måneder i 2024 var andelen for menn 15,7 % mens den var 9,4 % for kvinner. Andre undersøkelser blant unge voksne, som Ungdata (Bakken, 2024) og Cann2021 (Bretteville-Jensen et al., 2022) viser også at en høyere andel menn enn kvinner oppgir bruk av cannabis.

Videre fant vi at andelen som oppga cannabisbruk siste 12 måneder var høyest i aldersgruppen 21-25 år i hele perioden, med unntak av 2019. Andelene for denne aldersgruppen har ligget nokså stabilt rundt 13-14 % frem til 2021 og deretter har andelen økt statistisk signifikant til 17,4 % i 2024. For den yngste aldersgruppen (16-20 år) økte cannabisbruk før pandemien, før den deretter gikk noe ned igjen, og andelen har de siste 4

årene ligget på om lag 12 %. Trenden for den yngste aldersgruppen er i tråd med funn fra andre undersøkelser (Bakken, 2024; Bye & Bretteville-Jensen, 2020).

I alle årene var cannabisbruk mer utbredt blant unge voksne bosatt i Oslo sammenlignet med unge voksne i resten av landet. Funnene er i samsvar med funn fra tidligere studier (Bakken, 2018; Bakken, 2024; Bretteville-Jensen & Bramness, 2019; Vedøy & Skretting, 2009).

Forsyningskilder til og typer av cannabis

Unge voksne som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder ble spurt om hvordan de hadde skaffet rusmidlet siste gang de brukte det. Som for ungdom ble også bekjente oppgitt som den viktigste forsyningskilden, og dette gjaldt i hele perioden 2012-2024. Venner/kjente ble også oppgitt som den viktigste forsyningskilden til cannabis i Cann2021 (Bretteville-Jensen et al., 2022). I 2024 rapporterte rundt 60 % at de fikk cannabis av kjente ved siste gangs bruk, mens om lag 20 % oppga at de hadde kjøpt av kjente. Videre oppga om lag 10 % at de hadde kjøpt av ukjente, mens 9 % oppga å ha kjøpt cannabis via sosiale medier. At ungdom kjøper og selger cannabis og andre illegale rusmidler via sosiale medier er også funnet i andre nordiske land (Demant et al., 2019).

Uavhengig av kjønn og aldersgruppe oppga de største andelene av unge voksne som oppga bruk av cannabis at de i løpet av de siste 12 månedene i 2024 hadde brukt hasj (78 %) eller marihuana (63%). Våre funn viste også at hasj og marihuana var de foretrukne cannabis typene blant flertallet av ungdom som oppga å bruke cannabis. Som for ungdom oppga mindre andeler unge voksne bruk av spiselige produkter (28 %), og cannabisolje (18 %). Andelene er i samme størrelsesorden som cannabis typene rapportert i Cann2021 (Bretteville-Jensen et al., 2022). Nivået for de fleste produktene var stabile, men det var noe økning for bruk av spiselige cannabisprodukter blant unge voksne.

Alkoholbruk blant de som oppga bruk av cannabis

Ungdom i alderen 15-16 år som oppga bruk av cannabis hadde en høyere drikkefrekvens og en høyere frekvens av høykonsumsituasjoner av alkohol enn ungdom som ikke oppga å bruke cannabis. Blant 16-30-åringene oppga omtrent alle som hadde brukt cannabis siste 12 måneder at de hadde drukket alkohol i samme tidsrom, andelene varierte rundt 97 %. Det var også klare forskjeller i alkoholbruk blant unge voksne som oppga å bruke cannabis og ikke-brukere av cannabis, blant annet høyere drikkefrekvens og høyere frekvens av høykonsumssituasjoner. At cannabisbrukere drikker oftere og mer enn ikke-brukere er i tråd med funn i tidligere studier (Gunn et al., 2022; Swift et al., 2012; Yurasek et al., 2017).

I hele perioden 2012-2024 oppga om lag 40 % av unge voksne som hadde brukt cannabis at de hadde drukket alkohol samtidig og mer enn halvparten av ungdommene oppga samtidig bruk av cannabis og alkohol i 2019 og 2024. At samtidig bruk av cannabis og alkohol er utbredt blant cannabisbrukere er også vist i andre studier fra Norge og andre land (Pape et al., 2009; Subbaraman & Kerr, 2015; Zhao et al., 2023). Samtidig bruk av cannabis og alkohol er forbundet med økt risiko for skader og problemer, utover bruken av det enkelte rusmidlet (Bretteville-Jensen & Sznitman, 2025). Samtidig bruk har en umiddelbar synergieffekt og reduserer kognitiv funksjon (Gunn et al., 2022; Swift et al., 2012; Yurasek et al., 2017). I tillegg kan omfattende bruk av alkohol og cannabis i ungdomstiden øke risikoen for negative konsekvenser i voksen alder, som rusmiddelavhengighet, andre mentale helseproblemer, kriminalitet samt redusert sjanse for å fullføre utdanning (Gripe et al., 2018; Gunn et al., 2022; Swift et al., 2012; Yurasek et al., 2017).

En studie fra Norge viste at ungdom som oppga å bruke cannabis oftere var involvert i annen normbrytende atferd og hadde dårligere psykisk helse sammenlignet med ungdom som kun oppga å bruke alkohol (Bilgrei et al., 2021). Unge som bruker cannabis, drikker altså mer alkohol enn ungdom som ikke bruker cannabis. I tillegg er cannabisbrukere mer involvert i annen problematferd enn ungdom som bare drikker alkohol. Dette funnet er i tråd med Jessor og Jessors teori om problematferd (Problem Behaviour Theory) (Jessor & Jessor, 1977). De postulerer at problematferd, inkludert rusmiddelbruk, aggressiv atferd og risikoatferd, henger sammen og at sammenhengen gjerne er assosiert med personkarakteristikker som impulsivitet og lav selvkontroll. Studier som har undersøkt sammenhengen mellom ulike risikoatferder blant unge gir empirisk støtte til teorien ved at 'opphepning' av problematferd er forholdsvis utbredt (Meader et al., 2016).

Bruk av andre illegale rusmidler

Etter cannabis er det de sentralstimulerende stoffene kokain, amfetaminer og ecstasy/MDMA som oftest rapporteres brukt i befolkningsundersøkelsene. Resultatene i denne rapporten viste at det i hovedsak var de samme som oppga bruk av cannabis som oppga bruk av disse rusmidlene, og dette er i samsvar med mønsteret vi fant for ungdom. For eksempel oppga 70 % av unge voksne som hadde brukt cannabis siste 12 måneder at de også hadde brukt andre rusmidler siste år (2024) mens dette kun gjaldt for 2 % av de som oppga at de ikke hadde brukt cannabis.

Vi fant en statistisk signifikant økning i andelen 16-30-åringer som oppga bruk noen gang og siste 12 måneder av andre illegale stoffer enn cannabis, med en økning fra 5,1 til 7,3 % for sistnevnte i perioden 2021 til 2024. Andelen som oppga bruk av kokain og ecstasy/MDMA siste 12 måneder økte også statistisk signifikant i samme periode, opp til henholdsvis 5,6 og 3,4 % i 2024. Bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis er mer utbredt blant menn enn kvinner. Funnene er i samsvar med funn fra Ungdata og SHoT som også har påvist en økning i bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis, og at andelen menn som oppgir bruk av slike rusmidler gjennomgående er høyere enn andelen kvinner (Bakken, 2024; Sivertsen & Johansen, 2022).

Denne rapporten viser at det har vært en økning i bruk av sentralstimulerende stoffer blant ungdom og unge voksne de siste årene. Nivået for bruk av disse rusmidlene er langt lavere for ungdom enn unge voksne.

Bruk av illegale rusmidler blant unge voksne med ulike grader av risikofylt alkoholbruk

I tråd med tidligere studier (Gunn et al., 2022; Swift et al., 2012; Yurasek et al., 2017) fant vi stor forskjell i alkoholbruk blant unge voksne som oppga å ha brukt cannabis og de som ikke oppga slik bruk. Vi fant også at samtidig bruk av alkohol og cannabis var forholdsvis utbredt blant unge voksne som oppga å bruke cannabis, noe som også er vist i tidligere studier (Pape et al., 2009; Subbaraman & Kerr, 2015; Zhao et al., 2023).

På bakgrunn av disse funnene valgte vi å undersøke bruk av cannabis og andre illegale rusmidler siste 12 måneder blant unge voksne med ulike AUDIT-skårer. Andelen som oppga bruk av illegale rusmidler, varierte betydelig med grad av risikofylt alkoholbruk. Blant unge voksne med et risikofylt alkoholbruk (Risikogruppe 2 og 3), oppga 31 % at de hadde brukt cannabis siste 12 måneder. Andelen som oppga cannabisbruk blant de som var i Risikogruppe 1 i henhold til AUDIT var 20 %. Blant unge voksne med et alkoholforbruk forbundet med lav risiko oppga 9 % å ha brukt cannabis siste 12 måneder. Tilsvarende andeler for bruk av andre illegale rusmidler enn cannabis siste 12 mnd. var: 22, 15 og 2 % for de ulike risikogruppene.

For unge voksne som oppga at de ikke hadde drukket alkohol siste 12 måneder, oppga 2 % at de hadde brukt cannabis i samme tidsrom og 1% oppga at de hadde brukt andre illegale rusmidler siste 12 mnd.

Funnene indikerer at forekomsten av bruk av illegale rusmidler øker betydelig med graden av risikofylt alkoholbruk. Det er imidlertid ikke mulig å undersøke om det er en kausal sammenheng mellom alkoholbruk og bruk av illegale rusmidler ved hjelp av tverrsnittsdata som er benyttet i denne rapporten. Siden alkoholbruk er et lovlig rusmiddel og langt mer utbredt blant unge voksne enn bruk av illegale rusmidler, og fordi de fleste debuterer med alkohol før de prøver illegale rusmidler (Livingston et al., 2020; Schleimer et al., 2022), er det imidlertid mer sannsynlig at alkoholbruk øker risikoen for bruk av illegale rusmidler enn vice versa (Brennan et al., 2025; Larm et al., 2025). I tråd med dette viste en kvalitativ studie fra Norge at unge voksne som brukte kokain ofte hadde blitt introdusert for rusmidlet i kontekster der høykonsumsituasjoner av alkohol var svært utbredt (Tokle & Pedersen, 2025). I en annen norsk kvalitativ studie beskrev unge voksne at kokain gjerne ble brukt for å intensivere, men også kontrollere og dermed forlenge, alkoholrusen (Edland-Gryt, 2021). I sum tyder disse studiene og våre funn på at alkohol er et sentralt element blant unge som bruker illegale rusmidler.

7.5 Metodologiske betraktninger

En styrke ved denne studien er at det benyttes data fra landsrepresentative undersøkelser blant ungdom og unge voksne i Norge. I tillegg er undersøkelsene gjennomført regelmessig over flere år. Følgelig kunne vi undersøke utbredelse og endringer i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne, og konsekvenser av rusmiddelbruk. Vi undersøkte også endringer i kjente risiko- og beskyttelsesfaktorer for rusmiddelbruk. Likevel er det noen potensielle metodologiske begrensninger som bør adresseres.

Det er to velkjente kilder til underestimering av rusmiddelbruk i spørreundersøkelser. De som bruker mest rusmidler deltar i mindre grad i spørreundersøkelser, og de som deltar i spørreundersøkelser underreporterer rusmiddelbruk (Johnson, 2014). Omfanget av bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne i Norge er derfor trolig høyere enn det som fremgår av denne rapporten. Imidlertid er det grunn til å tro at den relative utbredelse av ulike rusmidler, fordelingen av rusmiddelbruk i ulike sosiodemografiske grupper, og endringene som er påvist i rusmiddelbruk og risiko- og beskyttelsesfaktorer, gjenspeiles rimelig godt i resultatene.

Hovedformålet med denne rapporten var å beskrive utbredelse av og endringer i rusmiddelbruk blant ungdom og unge voksne i Norge og forskjeller mellom ulike sosiodemografiske grupper. Resultatene gir ikke innsikt i mulige årsaker til de påviste forskjellene. For eksempel fant vi en sterk sammenheng mellom et risikofylt alkoholbruk og bruk av illegale rusmidler. Imidlertid er det ikke mulig å fastslå at sammenhengen er kausal ved hjelp av tverrsnittsdata som er benyttet i denne rapporten. En longitudinell undersøkelse blant unge vil kunne gi et sikrere svar på om et risikofylt alkoholbruk øker sannsynligheten for bruk av cannabis og andre illegale rusmidler eller om bruk av illegale rusmidler skjer uavhengig av et risikofylt alkoholbruk.

Data i denne undersøkelsen er basert på norskspråklige respondenter. Unge som bor i Norge, men som har et annet morsmål, er derfor underrepresentert i undersøkelsen. Det er vanskelig å fastslå hvordan dette kan ha påvirket resultatene, det vil si om det har ført til et under- eller overestimat av rusmiddelbruk.

I Rusundersøkelsen endret man innsamlingsmetode fra telefonintervju til en blanding av telefonintervju og web i 2024. Det er imidlertid ikke påvist signifikante forskjeller i bruk av alkohol eller illegale rusmidler blant de som har besvart via telefon og web (se punkt 2.2).

Mange av de påviste forskjellene i undersøkelsen var store og det er derfor lite trolig at forskjellene utelukkende kan tilskrives seleksjonsskjevheter eller andre metodiske problemer. Følgelig er det rimelig å hevde at studien gir en god beskrivelse av utbredelse av og utvikling i rusmiddelbruk blant ungdom og unge voksne i Norge.

7.6 Implikasjoner for rusforebyggende arbeid blant ungdom og unge voksne

Denne rapporten tallfester utbredelsen og utvikling av bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne, samt forskjeller i utbredelse mellom ulike sosiodemografiske grupper og kjente risiko- og beskyttelsesfaktorer. Dataene indikerer at man, etter en periode med nedgang og stabilitet, nå står overfor en periode med endringer i bruk av alkohol og illegale rusmidler blant ungdom og unge voksne. Denne studien er et godt utgangspunkt for å følge utviklingen videre, og bidrar med kunnskap som kan gi retning for differensierte og målrettede tiltak i det rusforebyggende arbeidet blant unge.

Funnene i rapporten viser at alkoholbruk er betydelig mer utbredt enn bruk av illegale rusmidler, både blant ungdom og unge voksne. Det skjer en relativt stor endring i alkoholbruk i overgangen fra 10. trinn (15-16-åringer) til videregående skole (16-17-åringer). Andelen som drikker alkohol øker da med 20 prosentpoeng, fra 47 til 67 %. Den betydelige økningen i alkoholbruk skjer innenfor en relativt kort tidsperiode i de unges liv og er viktig å være oppmerksom på i forebyggende arbeid. Våre funn viser også at det har vært en økning i andelen ungdom og unge voksne som oppgir å ha høykonsumsituasjoner av alkohol, og vi fant at andelen unge voksne som har et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT har økt. Parallelt med økningen i alkoholbruk blant ungdom fant vi også en økning i andelen som oppga å ha opplevd alkoholrelaterte konsekvenser som skader og ulykker. Det er godt dokumentert at høykonsumsituasjoner av alkohol er forbundet med økt risiko for skader og problemer (Rehm et al., 2017). Ved å redusere omfanget av høykonsumsituasjoner blant unge, ligger det dermed et potensial for å forebygge skader som følge av alkoholbruk.

Alkohol er gjerne det første rusmidlet unge prøver, det er lovlig og dermed lettere tilgjengelig enn andre rusmidler. Våre funn tyder på at det ligger et forebyggingspotensial i regulering av tilgjengeligheten av alkohol blant unge. Andelen ungdom som opplevde høy grad av tilgjengelighet av øl, og særlig brennevin, har økt, og Norge er blant de landene i Europa der ungdom opplever høyest grad av tilgjengelighet av alkohol (ESPADGroup, 2024). Denne rapporten viste at ungdommene hovedsakelig fikk tak i alkohol via jevnaldrende, altså unge under 18 år. Begrensninger i tilgjengelighet av alkohol er blant de mest virksomme virkemidlene man har for å regulere alkoholbruk i befolkningen (Rossow, 2019). Et forsterket fokus på håndheving av aldersgrenser for kjøp av alkohol vil være en måte å begrense tilgjengelighet av alkohol for ungdom. I hele perioden oppga en betydelig andel av 15-16-åringene bruk av brennevin siste 30 dager (74 %). I og med at det er 20 års aldersgrense for kjøp av brennevin og streng alderskontroll på vinmonopolet, betyr dette at ungdom i all hovedsak må benytte seg av andre kilder enn annen ungdom for å få tak i brennevin. Det vil si personer på 20 år eller eldre, de kan få/ta hjemmefra eller benytte seg av sosiale medier. Per i dag har vi imidlertid ikke nok kunnskap om hvordan ungdom skaffer brennevin. En kvalitativ studie blant ungdom vil kunne gi mer inngående forståelse av hvordan ungdom skaffer alkohol, inkludert brennevin, og vil dermed generere viktig forebyggingsrelevant kunnskap.

En relativt høy andel av ungdommene svarte også at de tok alkohol hjemmefra uten lov. I tillegg oppga en økende andel (17 %) at de hadde fått alkohol av foreldrene til å ha med på fest, og 14 % oppga at de fikk «lov til å drikke litt, men ikke bli full». En rekke nyere studier og kunnskapsoppsummeringer viser at det å få alkohol fra foreldrene sine, eller drikke sammen med foreldre, er assosiert med tidligere alkoholdebut, risikofylt alkoholbruk og høyere nivåer av senere alkoholbruk (Aiken et al., 2020; Bowden et al., 2024; Kaynak et al., 2014; Pape et al., 2015; Pereda et al., 2025; Sharmin et al., 2017). Foreldre er viktige rollemodeller for ungdoms alkoholbruk. Klare grenser og regler fra foreldre rundt bruk av alkohol, samt bevissthet i forhold til eget alkoholbruk og tilgjengelighet av alkohol hjemme, kan dermed ha positiv innvirkning på ungdommens alkoholvaner og være en måte å begrense ungdoms tilgang til alkohol. En høyere aldersgrense for bruk av sosiale medier kan også bidra til å redusere tilgjengelighet av alkohol for ungdom, og dette er noe både foreldre og helsemyndighetene bør være oppmerksomme på.

Selv om de aller fleste ungdom og unge voksne ikke bruker illegale rusmidler, fant vi en økning i bruk av både cannabis og andre illegale rusmidler som kokain og ecstasy/MDMA. I tråd med økningen i cannabisbruk blant ungdom ble det også påvist en økning i andelen ungdom som opplevde negative konsekvenser som følge av egen cannabisbruk, som følelsesmessige problemer og problemer med hukommelsen. Vi fant også en betydelig økning i opplevd tilgjengelighet av cannabis og andre illegale rusmidler. Som for alkohol, er Norge blant de landene i Europa der ungdom opplever høyest grad av tilgjengelighet av illegale rusmidler (ESPADGroup, 2024). Selv om cannabis, kokain og ecstasy/MDMA er ulovlig i Norge er det altså ungdom og unge voksne som skaffer og bruker slike rusmidler. Et flertall av ungdom og unge voksne oppga at de fikk tak i cannabis fra noen de kjente. Det var imidlertid også en del som oppga å ha kjøpt cannabis via sosiale medier, og dette var også tilfellet for alkohol (om lag 10 % for begge). En høyere aldersgrense for bruk av sosiale medier kan dermed også bidra til å begrense tilgjengelighet av cannabis blant ungdom. Sosiale medier utgjør imidlertid en stor del av ungdom og unge voksnes liv, og bedre kunnskap om hvordan, og i hvilken grad, ungdom blir eksponert for innhold relatert til alkohol og ulike rusmidler vil være nyttig i et forebyggingsperspektiv. I tillegg vil tilstedeværelse av politi, forebyggende enheter, samt formidling av faktabasert kunnskap til relevante aktører og målgrupper og i ulike kanaler kunne bidra til både å begrense illegalt salg og hjelpe ungdom og unge voksne til å ta gode valg.

Denne rapporten viser at det er en sterk sammenheng mellom alkoholbruk og bruk av illegale rusmidler. Ungdom og unge voksne som oppga å bruke cannabis hadde et mer risikofylt drikkemønster enn ungdom som ikke oppga cannabisbruk. Funnene tydet også på at forekomsten av bruk av illegale rusmidler blant unge voksne var nært forbundet med et risikofylt alkoholbruk, og disse funnene er i samsvar med funn i nyere studier (Brennan et al., 2025; Larm et al., 2025). Det var også en forholdsvis stor andel av ungdom og unge voksne som oppga samtidig bruk av cannabis og alkohol. Samtidig bruk av cannabis og alkohol er forbundet med økt risiko for skader og problemer, utover bruken av det enkelte rusmidlet (Gunn et al., 2022; Swift et al., 2012; Yurasek et al., 2017). Funnene tyder dermed på at ved å forebygge risikofylt alkoholbruk, som hyppige høykonsumsituasjoner av alkohol, er det et potensial for å forebygge både alkoholrelaterte skader og problemer, og bruk av illegale rusmidler og relaterte konsekvenser. Denne rapporten tyder på at formidling av kunnskap om risikoen ved kombinasjonsbruk av alkohol og illegale rusmidler vil være et nyttig bidrag i det rusforebyggende arbeidet blant ungdom og unge voksne.

8. Konklusjon

Alkohol er det mest utbredte rusmidlet blant ungdom og unge voksne i Norge. Mens det var en nedgang i alkoholbruk og høykonsumsituasjoner blant ungdom etter årtusenskiftet, ned til historisk lave nivåer i 2019, har det vært en økning i andelen ungdom som oppgir bruk av alkohol i perioden mot 2024 (47 %). Opplevd tilgjengelighet av alkohol har også økt blant ungdom i denne perioden. Med unntak av en nedgang i alkoholbruk i pandemiårene, har trenden for unge voksne som oppgir å drikke alkohol vært forholdsvis stabil i perioden 2012-2024. Det skjer en relativt stor økning i andelen som oppgir bruk av alkohol i overgangen fra 10. trinn til videregående skole.

Det var en økning i andelen ungdom som oppga høykonsumsituasjoner av alkohol mellom 2019 og 2024, med en tydeligere trend for jenter enn gutter. Det var flere jenter enn gutter som oppga slike høykonsumsituasjoner. Det ble også funnet en økning i andelen unge voksne med et risikofylt alkoholbruk målt med AUDIT mellom 2021 og 2024, og andelen med et risikofylt alkoholbruk var høyere blant unge menn enn blant unge kvinner.

Cannabis er det mest utbredte illegale rusmidlet blant ungdom og unge voksne i Norge, men det er viktig å påpeke at de aller fleste ungdommer og unge voksne ikke bruker verken cannabis eller andre illegale stoffer. Etter årtusenskiftet var det også en markant nedgang i cannabisbruk blant ungdom, men i perioden fra 2011 og frem til 2024 har cannabisbruk økt. I 2024 var det 8 % som oppga bruk siste 12 måneder. For nær halvparten av ungdommene dreide bruken seg om 1-2 ganger. For unge voksne (16-30 år) har andelen som oppga cannabisbruk vært forholdsvis stabil i årene 2013-2024. I 2024 var det 12,5 % som oppga bruk av cannabis siste 12 måneder, og over halvparten oppga at det dreide seg om 1-5 ganger. Andelen som oppga cannabisbruk siste 12 måneder var høyest i aldersgruppen 21-25 år i hele perioden, og andelen som oppga cannabisbruk i denne aldersgruppen økte fra 2021 til 2024. Både blant ungdom og unge voksne oppgir en høyere andel gutter enn jenter å bruke cannabis.

Vi fant også en økning i andelen ungdom og unge voksne som oppga at de noen gang hadde brukt andre illegale stoffer (totalt, unntatt cannabis). Bruk av kokain og ecstasy/MDMA, de mest utbredte stoffene etter cannabis, økte også. Opplevd tilgjengelighet av cannabis og andre illegale rusmidler har økt betydelig blant ungdom.

Parallelt med økningen i alkoholbruk og høykonsumsituasjoner av alkohol blant ungdom mellom 2019 og 2024, økte andelen som oppga at de hadde opplevd ulike negative konsekvenser i forbindelse med egen alkoholbruk, som ulykke/skade og slåsskamp. Tilsvarende, i tråd med økningen i cannabisbruk blant ungdom mellom 2019 og 2024, økte andelen ungdom som oppga at de hadde opplevd ulike problemer i forbindelse med egen cannabisbruk, som følelsesmessige problemer og problemer med hukommelsen.

En høy andel av ungdom og unge voksne som oppgir bruk av cannabis, oppgir samtidig bruk av alkohol og cannabis. Resultatene viste også at bruk av cannabis og andre illegale rusmidler er betydelig mer utbredt blant unge som har et risikofylt alkoholbruk enn blant unge som ikke drikker alkohol eller som har et alkoholbruk forbundet med lav risiko.

Referanser

- Aiken, A., Clare, P. J., Boland, V. C., Degenhardt, L., Yuen, W. S., Hutchinson, D., Najman, J., McCambridge, J., Slade, T., McBride, N., De Torres, C., Wadolowski, M., Bruno, R., Kypri, K., Mattick, R. P., & Peacock, A. (2020). Parental supply of sips and whole drinks of alcohol to adolescents and associations with binge drinking and alcohol-related harms: A prospective cohort study. *Drug and Alcohol Dependence*, 215, 108204. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2020.108204>
- Alhabash, S., Park, S., Smith, S., Hendriks, H., & Dong, Y. (2022). Social Media Use and Alcohol Consumption: A 10-Year Systematic Review. *Int J Environ Res Public Health*, 19(18). <https://doi.org/10.3390/ijerph191811796>
- Annaheim, B., & Legleye, S. (2017). Short instruments to screen for “problematic” cannabis use in general population surveys. In V. R. Preedy (Ed.), *Handbook of cannabis and related pathologies. Biology, pharmacology, diagnosis and treatment* (pp. e168–e184). UK: Academic Press.
- Arana, X., & Montañés Sánchez, V. (2011). Cannabis cultivation in Spain – the case of Cannabis Social Clubs. In (pp. 163-180).
- Babor, T., Casswell, S., Graham, K., Huckle, T., Livingston, M., Österberg, E., Rehm, J., Room, R., Rossow, I., & Sornpaisarn, B. (2023). *Alcohol: No ordinary commodity. Research and public policy. Third edition.* Oxford University Press.
- Babor, T. F., Casswell, S., Graham, K., Huckle, T., Livingston, M., Österberg, E., Rehm, J., Room, R., Rossow, I., & Sornpaisarn, B. (2022). *Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and public policy.* Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192844484.001.0001>
- Babor, T. F., Higgins-Biddle, J.C., Saunders, J.B., Monteiro, M.G. (2001). *AUDIT—the alcohol use disorders identification test: guidelines for use in primary care.* Geneva: World Health Organization
- Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018.* Oslo: NOVA
- Bakken, A. (2020). *Ungdata 2020. Nasjonale resultater.* Oslo: NOVA, OsloMet
- Bakken, A. (2024). *Ungdata 2024. Nasjonale resultater.* Oslo: NOVA, OsloMet
- Bilgrei, O. R., Bakken, A., & Pedersen, W. (2021). Når ungdom ruser seg In G. Ødegård & W. Pedersen (Eds.), *UNGDOMMEN* (pp. 255–274). Cappelen Damm Akademisk, Oslo. <https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch11>
- Bowden, J. A., Bartram, A., Harrison, N. J., Norris, C. A., Kim, S., Pettigrew, S., Olver, I., Jenkinson, R., Bowshall, M., Miller, C., & Room, R. (2024). Australian parents’ attitudes, perceptions and supply of alcohol to adolescents: a national cross-sectional survey. *Health promotion international*, 39(6). <https://doi.org/10.1093/heapro/daae173>
- Bramness, J. G., Vevelstad, M. S. H., Sandøy, T. A., & Bilgrei, O. R. (2023). *Lystgass: Bruk, helseskader og regulering. Svar på oppdrag i tildelingsbrev fra HOD. Notat.* Oslo: Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/publ/2023/lystgass-bruk-helseskader-og-regulering/>
- Brennan, M. M., Mongan, D., Doyle, A., Millar, S. R., Cavallaro, M., Zgaga, L., Smyth, B. P., Nixon, E., Ivers, J.-H., Galvin, B., Walsh, C., McCrory, C., & McCarthy, N. D. (2025). Early and risky adolescent alcohol use independently predict alcohol, tobacco, cannabis and other drug use in early adulthood in Ireland: a longitudinal analysis of a nationally representative cohort. *BMC Public Health*, 25(1), 1129. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22262-w>
- Bretteville-Jensen, A. L., & Bramness, J. G. (2019). *Cannabisboka.* Universitetsforlaget, Oslo.
- Bretteville-Jensen, A. L., Burdzovic Andreas, J., Dahl, S. L., & Heider Hov, D. H. (2022). *CANN 2021: En studie om cannabiserfaringer, kunnskap og holdninger blant elever på videregående skoler.* Oslo: Folkehelseinstituttet (FHI) Retrieved from

- <https://www.fhi.no/globalassets/faktabokser/cann2021-en-studie-om-cannabiserfaringer.pdf>
- Bretteville-Jensen, A. L., & Lund, I. (2024). Narkotikabruk i den norske befolkningen. In *Narkotika i Norge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/?term=>
- Bretteville-Jensen, A. L., & O.R., B. (2015). *Nye psykoaktive stoffer–en rusmiddelrevolusjon?* Universitetsforlaget, Oslo
- Bretteville-Jensen, A. L., & Sznitman, S. R. (2025). The Prevalence and Correlates of Cannabis-Related Harms in a Nationally Representative Sample of Norwegian High School Students. *J Adolesc Health*, 76(4), 710-717. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2024.11.249>
- Brunborg, G. S., Skogen, J. C., & Burdzovic Andreas, J. (2022). Fear of missing out and binge-drinking among adolescents. *Drug Alcohol Rev*, 41(1), 230-237. <https://doi.org/10.1111/dar.13356>
- Burdzovic Andreas, J. (2019). Perceived harmfulness of various alcohol- and cannabis use modes: Secular trends, differences, and associations with actual substance use behaviors among Norwegian adolescents, 2007-2015. *Drug and Alcohol Dependence*, 197, 280-287. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.02.003>
- Burdzovic Andreas, J., & Bretteville-Jensen, A. L. (2018). Consideration of use opportunities, novel products, and user modes in cannabis monitoring, research, and policy: a response to the commentary. *Addiction*, 113(3), 575-576. <https://doi.org/10.1111/add.14108>
- Bye, E. K., & Bretteville-Jensen, A. L. (2020). *Bruk av cannabis og andre ulovlige rusmidler blant 15-16 åringer. Resultater fra ESPAD 2019*. Oslo: Folkehelseinstituttet
- Bye, E. K., & Bretteville-Jensen, A. L. (2024). Narkotikabruk blant ungdom. In *Narkotika i Norge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/rusmidler-og-avhengighet/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-blant-ungdom/?term=>
- Bye, E. K., Raitasalo, K., Rossow, I., Moan, I. S., & Bloomfield, K. (2025). Is the increase in cannabis use among adolescent alcohol users explained by secular trends in risk and protective factors? . *Submitted to Drug and Alcohol Review* 1. June.
- Bye, E. K., & Rossow, I. M. (2023). Alkoholbruk i den voksne befolkningen. In *Alkohol i Norge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/alkohol/alkoholinorge/omsetning-og-bruk/alkoholbruk-i-den-voksne-befolkningen/?term=>
- Cabrera-Nguyen, E. P., Cavazos-Rehg, P., Krauss, M., Bierut, L. J., & Moreno, M. A. (2016). Young Adults' Exposure to Alcohol- and Marijuana-Related Content on Twitter. *J Stud Alcohol Drugs*, 77(2), 349-353. <https://doi.org/10.15288/jsad.2016.77.349>
- de Ternay, J., Andler, R., Gautier, A., de Dinechin, S., Davalos, R., Rolland, B., & Jauffret-Roustide, M. (2025). Trend analyses and comparison of characteristics of current-, former- and never-drinkers among young adults in France from 2000 to 2021. *BMC Public Health*, 25(1), 1157. <https://doi.org/10.1186/s12889-025-22405-z>
- Demant, J., Bakken, S. A., Oksanen, A., & Gunnlaugsson, H. (2019). Drug dealing on Facebook, Snapchat and Instagram: A qualitative analysis of novel drug markets in the Nordic countries. *Drug Alcohol Rev*, 38(4), 377-385. <https://doi.org/10.1111/dar.12932>
- Edland-Gryt, M. (2021). Cocaine Rituals in Club Culture: Intensifying and Controlling Alcohol Intoxication. *Journal of Drug Issues*, 51(2), 391-408. <https://doi.org/10.1177/0022042620986514>
- Ekholm, O., Pisinger, V., Jensen, H. A. R., & Bloomfield, K. (2024). Implications of the decline in adolescent drinking on the experience of alcohol-related consequences in the Nordic countries: A study based on data from the ESPAD project. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 41(4), 378-393. <https://doi.org/10.1177/14550725241229016>

- ESPADGroup. (2020). *ESPAD Report 2019: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. EMCDDA Joint Publications: Luxembourg, 2020. Retrieved from http://www.espad.org/sites/espad.org/files/2020.3878_EN_04.pdf
- ESPADGroup. (2024). *Key findings from the 2024 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD)*. https://www.euda.europa.eu/publications/data-factsheets/espad-2024-key-findings_en
- EUDA. (2025). *European Drug Report 2025: Trends and Developments*. https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en
- Faltin, T. (2023). Lystgass økende rustrend: Espen (19): - Jeg kunne ha blitt lam. *Rus og Samfunn*, 07.03.2023. <https://www.rus.no/aktuelt/lystgass-okende-rustrend-espen-19-jeg-kunne-ha-blitt-lam>
- Gripe, I., Danielsson, A. K., & Ramstedt, M. (2018). Are changes in drinking related to changes in cannabis use among Swedish adolescents? A time-series analysis for the period 1989-2016. *Addiction*. <https://doi.org/10.1111/add.14244>
- Gruenewald, P. J., & Ponicki, W. R. (1995). The relationship of alcohol sales to cirrhosis mortality. *J Stud Alcohol*, 56(6), 635-641. <https://doi.org/10.15288/jsa.1995.56.635>
- Gunn, R. L., Aston, E. R., & Metrik, J. (2022). Patterns of Cannabis and Alcohol Co-Use: Substitution Versus Complementary Effects. *Alcohol Res*, 42(1), 04. <https://doi.org/10.35946/arcr.v42.1.04>
- Harrison, M. E., Kanbur, N., Canton, K., Desai, T. S., Lim-Reinders, S., Groulx, C., & Norris, M. L. (2024). Adolescents' Cannabis Knowledge and Risk Perception: A Systematic Review. *J Adolesc Health*, 74(3), 402-440. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2023.09.014>
- Helse- og omsorgsdepartementet, & Justis- og beredskapsdepartementet. (2022, 23.03.2022). *Stortingsmelding om forebyggings- og behandlingsreform på rusfeltet*. Departementene. Retrieved 06.06.2025 from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stortingsmelding-om-forebyggings-og-behandlingsreform-pa-rusfeltet/id2905279/>
- Helsedirektoratet. (2025). *Nasjonalt program for rusforebyggende arbeid blant barn og unge [nettdokument]*. Oslo: Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra <https://www.helsedirektoratet.no/om-oss/forsoksordninger-og-prosjekter/nasjonalt-program-for-rusforebyggende-arbeid-blant-barn-og-unge>.
- Horverak, Ø., & Bye, E. K. (2007). *Det norske drikkemønsteret. En studie basert på intervjudata fra 1973 til 2004*. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning, SIRUSrapport nr. 2/2007 Retrieved from <http://www.sirus.no/files/pub/348/sirusrap.2.07.pdf>
- Hughes, C. E., & Stevens, A. (2010). What Can We Learn From The Portuguese Decriminalization of Illicit Drugs? *The British Journal of Criminology*, 50(6), 999-1022. <https://doi.org/10.1093/bjc/azq038>
- Jessor, R., & Jessor, S. L. (1977). *Problem Behavior and Psychosocial Development: A Longitudinal Study of Youth*. Academic Press.
- Johnson, T. P. (2014). Sources of Error in Substance Use Prevalence Surveys. *Int Sch Res Notices*, 2014, 923290. <https://doi.org/10.1155/2014/923290>
- Kaynak, Ö., Winters, K. C., Cacciola, J., Kirby, K. C., & Arria, A. M. (2014). Providing Alcohol for Underage Youth: What Messages Should We Be Sending Parents? *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 75(4), 590-605. <https://doi.org/10.15288/jsad.2014.75.590>
- Kerr, W. C., Fillmore, K. M., & Marvy, P. (2000). Beverage-specific alcohol consumption and cirrhosis mortality in a group of English-speaking beer-drinking countries. *Addiction*, 95(3), 339-346. <https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.2000.9533394.x>
- Kraus, L., Seitz, N. N., Piontek, D., Molinaro, S., Siciliano, V., Guttormsson, U., Arpa, S., Monshouwer, K., Leifman, H., Vicente, J., Griffiths, P., Clancy, L., Feijão, F., Florescu,

- S., Lambrecht, P., Nociar, A., Raitasalo, K., Spilka, S., Vyshinskiy, K., & Hibell, B. (2018). 'Are The Times A-Changin'? Trends in adolescent substance use in Europe. *Addiction*, 113(7), 1317-1332. <https://doi.org/10.1111/add.14201>
- Kuntsche, E., Kuendig, H., & Gmel, G. (2008). Alcohol outlet density, perceived availability and adolescent alcohol use: a multilevel structural equation model. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 62(9), 811-816. <https://doi.org/10.1136/jech.2007.065367>
- Larm, P., Fjällström, O., Åslund, C., Nilsson, K. W., & Giannotta, F. (2025). The increased trend of non-drinking among adolescents in Sweden: Do they use other substances instead of alcohol? *J Stud Alcohol Drugs*. <https://doi.org/10.15288/jsad.24-00149>
- Livingston, M., Holmes, J., Oldham, M., Vashishtha, R., & Pennay, A. (2020). Trends in the sequence of first alcohol, cannabis and cigarette use in Australia, 2001-2016. *Drug Alcohol Depend*, 207, 107821. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.107821>
- Looze De, M., Raaijmakers, Q., Bogt, T. T., Bendtsen, P., Farhat, T., Ferreira, M., Godeau, E., Kuntsche, E., Molcho, M., Pfortner, T. K., Simons-Morton, B., Vieno, A., Vollebergh, W., & Pickett, W. (2015). Decreases in adolescent weekly alcohol use in Europe and North America: evidence from 28 countries from 2002 to 2010. *Eur J Public Health*, 25 Suppl 2(Suppl 2), 69-72. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckv031>
- Meador, N., King, K., Moe-Byrne, T., Wright, K., Graham, H., Petticrew, M., Power, C., White, M., & Sowden, A. J. (2016). A systematic review on the clustering and co-occurrence of multiple risk behaviours. *BMC Public Health*, 16, 657. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3373-6>
- Moan, I. S., Bye, E. K., & Rossow, I. (2021). Stronger alcohol-violence association when adolescents drink less? Evidence from three Nordic countries. *European Journal of Public Health*, 31(4), 866-872. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckab124>
- Moan, I. S., Halkjelsvik, T., & Bye, E. K. (2024). *Bruk av alkohol, vanedannende legemidler og illegale rusmidler blant sysselsatte i Norge (2013-2022) [Use of alcohol, prescription drugs, and illegal drugs among employees in Norway (2013-2022)]*. Oslo: Folkehelseinstituttet
- Murray, C. J. L., Aravkin, A. Y., Zheng, P., Abbafati, C., Abbas, K. M., Abbasi-Kangevari, M., Abd-Allah, F., Abdelalim, A., Abdollahi, M., Abdollahpour, I., Abegaz, K. H., Abolhassani, H., Aboyans, V., Abreu, L. G., Abrigo, M. R. M., Abualhasan, A., Abu-Raddad, L. J., Abushouk, A. I., Adabi, M., . . . Lim, S. S. (2020). Global burden of 87 risk factors in 204 countries and territories, 1990-2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*, 396(10258), 1223-1249. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30752-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30752-2)
- Norström, T., & Raninen, J. (2018). Drinking trajectories of at-risk groups: Does the theory of the collectivity of drinking apply? *Drug Alcohol Rev*, 37 Suppl 1, S15-s21. <https://doi.org/10.1111/dar.12586>
- Nutt, D. J., King, L. A., & Phillips, L. D. (2010). Drug harms in the UK: a multicriteria decision analysis. *The Lancet*, 376(9752), 1558-1565. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(10\)61462-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(10)61462-6)
- Pape, H., Rossow, I., & Brunborg, G. S. (2018). Adolescents drink less: How, who and why? A review of the recent research literature. *Drug Alcohol Rev*, 37 Suppl 1, S98-s114. <https://doi.org/10.1111/dar.12695>
- Pape, H., Rossow, I., & Storvoll, E. E. (2009). Under double influence: assessment of simultaneous alcohol and cannabis use in general youth populations. *Drug Alcohol Depend*, 101(1-2), 69-73. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2008.11.002>
- Pape, H., Rossow, I., & Storvoll, E. E. (2015). Is Drinking with Parents Associated with High-Risk Drinking among Adolescents? *European Addiction Research*, 21(6), 291-299. <https://doi.org/10.1159/000381673>
- Pedersen, W., & Ødegård, G. (2021). *Ungdommen*. Cappelen Akademisk, Oslo. <https://doi.org/10.23865/noasp.142>

- Pereda, B., Caluda-Perdue, N., Levy, S., Zhang, L., & Colder, C. R. (2025). Age of onset of adolescent alcohol use with parental permission and its impact on drinking and alcohol-harms in young adulthood: A longitudinal study. *Addictive Behaviors*, 164, 108271. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2025.108271>
- Raitasalo, K., Kraus, L., Bye, E. K., Karlsson, P., Tigerstedt, C., Törrönen, J., & Raninen, J. (2021). Similar countries, similar factors? Studying the decline of heavy episodic drinking in adolescents in Finland, Norway and Sweden. *Addiction*, 116(1), 62-71. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/add.15089>
- Raitasalo, K., Rossow, I., Moan, I. S., Bye, E. K., Svensson, J., Thor, S., Ekholm, O., Pisinger, V., Arnarsson, Á., & Bloomfield, K. (2024). Changes in co-use of alcohol and cannabis among Nordic adolescents in the 21st century: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs study. *Drug and Alcohol Review*, 43(3), 616-624. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/dar.13672>
- Raitasalo, K., Simonen, J., Tigerstedt, C., Mäkelä, P., & Tapanainen, H. (2018). What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish European school survey project on alcohol and other drugs data 1999-2015. *Drug Alcohol Rev*, 37 Suppl 1, S76-s84. <https://doi.org/10.1111/dar.12697>
- Raninen, J., Livingston, M., Ramstedt, M., Zetterqvist, M., Larm, P., & Svensson, J. (2022). 17 Is the New 15: Changing Alcohol Consumption among Swedish Youth. *Int J Environ Res Public Health*, 19(3). <https://doi.org/10.3390/ijerph19031645>
- Rehm, J., Gmel, G. E., Sr., Gmel, G., Hasan, O. S. M., Imtiaz, S., Popova, S., Probst, C., Roerecke, M., Room, R., Samokhvalov, A. V., Shield, K. D., & Shuper, P. A. (2017). The relationship between different dimensions of alcohol use and the burden of disease-an update. *Addiction*, 112(6), 968-1001. <https://doi.org/10.1111/add.13757>
- Rossow, I., Bye, E. K., & Moan, I. S. (2022a). The Declining Trend in Adolescent Drinking: Do Volume and Drinking Pattern Go Hand in Hand? *Int J Environ Res Public Health*, 19(13). <https://doi.org/10.3390/ijerph19137965>
- Rossow, I., Karlsson, T., & Raitasalo, K. (2008). Old enough for a beer? Compliance with minimum legal age for alcohol purchases in monopoly and other off-premise outlets in Finland and Norway *Addiction*, 103, 1468-1473.
- Rossow, I., Moan, I. S., & Bye, E. K. (2022). Declining Trend in Adolescent Alcohol Use: Does It Have Any Significance for Drinking Behaviour in Young Adulthood? *Int J Environ Res Public Health*, 19(13). <https://doi.org/10.3390/ijerph19137887>
- Rossow, I., Pape, H., & Storvoll, E. E. (2005). Beruselsens kilder - hvordan ungdom skaffer seg alkohol. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 125, 1160-1162. http://www.tidsskriftet.no/index.php?vp_SEKS_ID=1181805
- Rossow, I. M. (2019). Forebyggende tiltak på alkoholfeltet: Pris- og tilgjengelighetsregulering. In *Alkohol i Norge*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/le/alkohol/alkoholinorge/forebyggende-tiltak/forebyggende-tiltak-pa-alkoholfeltet/?term=#pris-og-tilgjengelighetsregulering>
- Sarvet, A. L., Wall, M. M., Fink, D. S., Greene, E., Le, A., Boustead, A. E., Pacula, R. L., Keyes, K. M., Cerdá, M., Galea, S., & Hasin, D. S. (2018). Medical marijuana laws and adolescent marijuana use in the United States: a systematic review and meta-analysis. *Addiction*, 113(6), 1003-1016. <https://doi.org/10.1111/add.14136>
- Schleimer, J. P., Smith, N., Zaninovic, V., Keyes, K. M., Castillo-Carniglia, A., Rivera-Aguirre, A., & Cerdá, M. (2022). Trends in the sequence of initiation of alcohol, tobacco, and marijuana use among adolescents in Argentina and Chile from 2001 to 2017. *Int J Drug Policy*, 100, 103494. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103494>
- Sharmin, S., Kypri, K., Khanam, M., Wadolowski, M., Bruno, R., & Mattick, R. P. (2017). Parental Supply of Alcohol in Childhood and Risky Drinking in Adolescence: Systematic Review and Meta-Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 287. <https://www.mdpi.com/1660-4601/14/3/287>

- Sidorchuk, A., Hemmingsson, T., Romelsjö, A., & Allebeck, P. (2012). Alcohol use in adolescence and risk of disability pension: a 39 year follow-up of a population-based conscription survey. *PLoS One*, 7(8), e42083. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0042083>
- Sivertsen, B., & Johansen, M. S. (2022). *Studentenes helse- og trivselsundersøkelse 2022. [Students' Health and Wellbeing Study 2022]*. Studentsamskipnaden SiO, Oslo.
- Skretting, A., & Bye, E. K. (2003). *Bruk av rusmidler blant norske 15-16-åringer. Resultater fra den norske delen av de europeiske skoleundersøkelsene - ESPAD 1995, 1999 og 2003*. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning, SIRUS-rapport nr. 5
- Storvoll, E. E., Rossow, I., & Pape, H. (2010). Where do adolescents get drunk? A study of the relative importance of various drinking locations among Norwegian adolescents. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 27(3), 209-221.
- Subbaraman, M. S., & Kerr, W. C. (2015). Simultaneous versus concurrent use of alcohol and cannabis in the National Alcohol Survey. *Alcohol Clin Exp Res*, 39(5), 872-879. <https://doi.org/10.1111/acer.12698>
- Swift, W., Coffey, C., Degenhardt, L., Carlin, J. B., Romaniuk, H., & Patton, G. C. (2012). Cannabis and progression to other substance use in young adults: findings from a 13-year prospective population-based study. *J Epidemiol Community Health*, 66(7), e26. <https://doi.org/10.1136/jech.2010.129056>
- Tamson, M., Vorobjov, S., Sokurova, D., & Pärna, K. (2021). Cannabis use and associated factors among 15–16-year-old adolescents in Estonia 2003–2019: Results from cross-sectional ESPAD surveys. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 38(3), 293-304. <https://doi.org/10.1177/14550725211003415>
- Thørrisen, M. M., Skogen, J. C., & Aas, R. W. (2018). The associations between employees' risky drinking and sociodemographics, and implications for intervention needs. *BMC Public Health*, 18(1), 735. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5660-x>
- Tokle, R., & Pedersen, W. (2025). 'Cubs of Wall Street': Cocaine Use in Top-Boy Culture. *The British Journal of Sociology*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1468-4446.13212>
- Vedøy, T. F., & Skretting, A. (2009). *Ungdom og rusmidler. Resultater fra spørreskjemaundersøkelser 1968-2008* Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning, SIRUS-rapport nr.5
- Vieira, E., Taylor, N., Stevely, A., Pennay, A., Raninen, J., Holmes, J., Vashishtha, R., & Livingston, M. (2025). A systematic review of adolescent alcohol-related harm trends in high-income countries with declines in adolescent consumption. *Addiction*. <https://doi.org/10.1111/add.70026>
- Waddell, J. T. (2022). Age-varying time trends in cannabis- and alcohol-related risk perceptions 2002–2019. *Addictive Behaviors*, 124, 107091. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2021.107091>
- Yurasek, A. M., Aston, E. R., & Metrik, J. (2017). Co-use of Alcohol and Cannabis: A Review. *Curr Addict Rep*, 4(2), 184-193. <https://doi.org/10.1007/s40429-017-0149-8>
- Zhao, J., Stockwell, T., Naimi, T., Churchill, S., Clay, J., & Sher, K. A. (2023). Association Between Daily Alcohol Intake and Risk of All-Cause Mortality: A Systematic Review and Meta-analyses. *JAMA Netw Open*, 6(3), e236185. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2023.6185>
- Zulic, A., & Lien, K. G. (2023). *Vil ha strengere regler for Lystgass*. <https://www.nrk.no/norge/vil-ha-strengere-regler-for-lystgass-1.16517071>

Key messages

In this report, we examine the prevalence and changes in use of alcohol and illegal drugs among adolescents (15-16 years) and young adults (16-30 years). In addition, we examine changes in consequences of substance use, and changes in risk- and protective factors. We use data from representative surveys conducted between 1995-2024. Changes for the whole period are described, but the main focus is on changes during the past five years.

Alcohol is the most common substance among adolescents and young adults in Norway. While there was a decline in adolescents' alcohol use after 2000, to historical low levels in 2019, the proportion of adolescents reporting alcohol use increased between 2019 and 2024. Apart from a decline in alcohol use during the COVID-19 pandemic, the trend for young adults who report drinking alcohol has been relatively stable in the period 2012-2024. In 2024, 47% of 15-16-year-olds and 86% of 16-30-year-olds reported drinking alcohol in the past 12 months. The proportion of adolescents who reported heavy drinking episodes (HED) increased between 2019 and 2024, with a clearer trend for girls than boys. In 2024, a significantly higher proportion of girls than boys reported HED. The proportion of young adults with risky alcohol use also increased between 2021 and 2024. In the period 2012-2024, the proportion who reported having a risky alcohol use was higher among young men than women. Perceived availability of alcohol increased among 15-16-year-olds between 2019 and 2024. In 2024, the most common supply source of alcohol was getting from peers, but it was also relatively common to take alcohol at home without permission and to buy via social media. The proportion of adolescents who reported getting alcohol from their parents to bring to a party increased substantially between 2019 and 2024.

Cannabis is the most common illegal drug among adolescents and young adults in Norway. After 2000, there was a marked decline in cannabis use among adolescents. The lowest level was in 2011, and the proportion adolescents reporting cannabis use has increased since then. Between 2019 and 2024, ever use of cannabis and cannabis use past 12 months increased among adolescents. Except for a decline during the COVID-19 pandemic, the proportion of young adults reporting cannabis use have been relatively stable in the years 2019-2024. In 2024, 8% of adolescents and 12,5% of young adults reported cannabis use the past 12 months. The proportion reporting cannabis use the past 12 months was highest in the age group 21-25 years in the whole period, and cannabis use increased in this age group between 2021 and 2024. Both among adolescents and young adults, a higher proportion of boys than girls report using cannabis.

The proportion of young adults who reported using other illegal drugs the past 12 months also increased, and the increase was most evident for cocaine and ecstasy/MDMA. Ever use of other illegal drugs has also increased among adolescents. Perceived availability of cannabis and other illegal drugs have increased substantially among adolescents.

Use of cannabis and other illegal drugs is markedly more prevalent among youth who have a risky alcohol use than among youth who do not drink or who have an alcohol use associated with low risk. More than half of adolescents and 40% of young adults who report using cannabis, reported simultaneous use of alcohol and cannabis.

In parallel with the increase in alcohol use and HED among adolescents between 2019 and 2024, the proportions who reported experiencing various negative consequences due to their alcohol use increased, e.g., having been in an accident or been harmed and been in a fight in relation to alcohol use. Correspondingly, along with the increase in cannabis use between 2019 and 2024, the proportion of adolescents who reported experiencing problems with their memory and emotional problems due to their cannabis use increased.

Executive summary

Introduction

Alcohol is the most common substance in Norway and most young people try alcohol during adolescence. Use of cannabis and other illegal drugs have traditionally been less widespread among youth. In recent years, there have been marked changes in the illegal drug market with introduction of several new cannabis products and regulated and legal sales of cannabis in several countries. The internet has led to increased globalization and despite a strict alcohol- and drug policy in Norway, we now know less about which substances youth are exposed to and have access to.

Alcohol and illegal drug use (hereafter substance use) are among the most important modifiable risk factors for death and loss of healthy life years in Norway and other countries. Burden of disease estimates suggest that youth are a particularly important target group with respect to prevention of harm and problems related to substance use.

To adapt preventive work among youth, it is necessary with updated knowledge about the prevalence of use of various substances. The aim of this report is to provide updated knowledge about the prevalence and changes in substance use among adolescents (15-16 years) and young adults (16-30 years). We also examine changes in risk- and protective factors for substance use and changes in consequences of substance use.

Data from surveys conducted among students in 10th grade are employed to examine:

- i. Prevalence and changes in use of alcohol and illegal drugs among adolescents aged 15-16 years, and gender differences, in the years 1995-2024.
- ii. Changes in perceived harmfulness of substance use, perceived availability of substances and supply sources for substances.
- iii. Changes in substance-related harm and consequences

Data from population surveys are applied to examine:

- i. Prevalence and changes in use of alcohol and illegal drugs among young adults aged 16-30 years in the years 2012-2024, and in various sociodemographic groups of young adults.

Methods

To examine substance use among adolescents, self-reported data from the Norwegian part of the European School Project on Alcohol and other Drugs (<http://www.espad.org>) from the period 1995-2024 is used (N=28628, 49% girls). ESPAD has been conducted in more than 30 countries every fourth year since 1995 and shows prevalence and development of use of substances and tobacco among European youth aged 15-16 years. The Norwegian Institute of Public Health (NIPH) is responsible for the survey in Norway, and the eighth data collection was conducted in 37 countries during spring 2024.

Young adults' substance use is examined using data from an annual general population survey on use of alcohol, drugs and tobacco in Norway conducted in the years 2012-2024. The survey is conducted by Statistics Norway on behalf of NIPH/The Norwegian Directorate of Health. The survey shows prevalence and development of substance and tobacco use in a representative sample of the population aged between 16-79 years. In this report, we use data from young adults aged between 16-30 years (N = 10915, M=23 years, 48,9 % women).

Results

Alcohol use among adolescents. Alcohol use is the most common substance among adolescents in Norway. While there was a decline in alcohol use in Norway after 2000 and towards 2019, the trend now seems to be changing. Between 2019 and 2024, alcohol use past 12 months and past 30 days increased statistically significantly. The proportion of adolescents who reported using alcohol the past 30 days increased from 26 to 32% in this period. The increasing trend in alcohol use between 2019 and 2024 was more evident for girls than boys. Between 2019 and 2024, the proportion who reported drinking to intoxication or drinking five or more alcohol units at the same drinking occasion (heavy episodic drinking, HED) increased statistically significantly, and in 2024 the proportion of girls with such a drinking pattern was significantly higher than among boys.

Spirits was preferred by a large proportion of boys and girls, along with beer and alcopops/cider, and between 2019 and 2024 the proportions who perceived beer and particularly spirits as easily available increased. In 2024, the most common supply sources of alcohol were buying or getting from peers (50%), taking alcohol at home without permission (20%), or getting from siblings or other adults (16-17%). There were 12% who reported that their parents had bought alcohol for them and 11% reported buying via social media such as Snapchat/TikTok. In 2024, 17% of adolescents reported that their parents once or several times had given them alcohol to bring to a party, an increase from 9% in 2019. The most common drinking-contexts were in others' homes or outdoors.

In parallel with the increase in alcohol use and HED between 2019 and 2024, the proportion of adolescents reporting consequences of their alcohol use increased statistically significantly: having been in an accident or being harmed in relation to alcohol use (14 to 20%), been in a fight (10 to 14%), and being so drunk that they had been somewhere but did not remember how they got there (13 to 17%). In 2024, 14% reported having experienced unwanted sexual events in relation to their alcohol use.

Use of illegal drugs among adolescents. Cannabis use is the most common illegal drug among adolescents in Norway. After 2000, there was a marked decrease in cannabis use among adolescents. The lowest level was in 2011, and the proportion adolescents reporting cannabis use has increased since then. Between 2019 and 2024, the proportion reporting ever using cannabis increased statistically significant, from 8.4 to 10%. The proportion reporting use the past 12 months also increased (from 6.9 to 8%), but not significantly. Nearly half of the adolescents who reported using cannabis the past 12 months, had used it 1-2 times. A higher proportion of boys than girls reported using cannabis in all survey years, but the increase in use can mainly be ascribed an increase among girls. Cannabis use was more common among adolescents in Oslo compared with adolescents in other parts of Norway.

The proportion of adolescents who perceived cannabis as easily available increased considerably the past ten years, and the increase can mainly be ascribed an increase among those who did not use cannabis. In parallel with the increase in perceived availability of cannabis, the proportion of adolescents who associated regular cannabis use with great risk of harm declined substantially. Between 2019 and 2024, the proportion in this group increased from 29 to 36%. Among adolescents who in 2019 and 2024 reported using cannabis, most used hashish (88%) and marijuana (61%), but some used eatable products or candy (33%), cannabis oil (30%), and soda, iced tea etc. (20%) containing the principal psychoactive constituent of Cannabis, Tetrahydrocannabinol (THC).

Along with the increase in cannabis use between 2019 and 2024, the proportion of adolescents who reported that they had experienced negative consequences due to their

cannabis use increased: emotional problems (7 to 17%), problems with memory (9 to 16%), and verbal and physical fights, accidents or bad grades at school (5 to 11%). In 2024, 12% reported that they had smoked cannabis alone. The Cannabis Abuse Screening Test (CAST) is a screening instrument used to examine problematic use of cannabis. Approximately 20% of the adolescents who reported using cannabis had a high risk of dependency according to CAST in 2019 and 2024.

Adolescents who use cannabis differ from non-users by having a markedly higher drinking frequency and a higher frequency of heavy drinking episodes of alcohol compared with non-users. More than half of the adolescents who reported using cannabis, reported simultaneous use of alcohol and cannabis in 2019 and 2024.

Despite the increase in cannabis use and related consequences among adolescents, a majority have restrictive attitudes towards cannabis use and towards legislation of cannabis.

The proportion of adolescents who reported ever having used other illegal drugs such as cocaine, ecstasy/MDMA and amphetamine increased from the turn of the century and towards 2024, from 3 to 6%. Perceived availability of these illegal substances also increased substantially.

Alcohol use among young adults. The proportion of young adults who reported drinking alcohol in the years 2012-2024 was fairly stable, and there was no gender difference. In 2024, 86% of young adults aged between 16-30 years reported drinking alcohol during the past 12 months, and for the age group 16-17 years the proportion was 67%. A higher proportion of men than women reported drinking weekly and in all study years, a higher proportion of young adults aged 21-30 years reported weekly drinking. Weekly alcohol use was also more common among young adults in Oslo compared to young adults in the rest of the country. Nearly all reported that they typically drank alcohol on one or several days during the weekend, and about 20% reported drinking both on weekdays and weekends.

Between 2021-23 and 2024, the proportion young adults who reported drinking six or more alcohol units at the same event *monthly* increased from 18 to 24%. The proportion women who reported having *weekly* HED occasions increased from 4 to 8% in the period 2021-2023 to 2024. In all years, HED was most prevalent among men, single and those aged 18-25 years. The difference between young adults in Oslo compared to those in the rest of the country was not significant.

Beer constituted the largest proportion of self-reported alcohol consumption among men in all years, followed by spirits, while wine followed by beer dominated for women. However, in the period 2022-2024, consumption of spirits increased among women, at the expense of wine and beer consumption.

The Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT) is a screening instrument used to examine risky use of alcohol. In 2024, 30% of young adults had a risky alcohol use according to AUDIT, an increase from 22/23% in the years of the COVID-19 pandemic. Having a risky alcohol use was more common among men than women, single than married/cohabitants, and young adults in the age group 18-25 compared with younger and older age groups.

Use of illegal drugs among young adults. Overall, the proportion of young adults who reported using cannabis was fairly stable during the period 2013-2024, with somewhat higher proportions for use the past 12 months during the last part of the period. In 2024, 32.8% reported ever using cannabis and 12.5% reported using cannabis the past 12 months. More than half of those reporting use of cannabis the past 12 months, had used it

1-5 times. In all years from 2013 to 2024, a higher proportion of men than women reported cannabis use. The proportion reporting cannabis use was highest among those aged between 21-25 years in the whole period, the proportion who reported cannabis use in this age group increased from 13-14% to 17,4% between 2021 and 2024. A higher proportion young adults in Oslo reported cannabis use compared to young adults in other parts of Norway. Among young adults who used cannabis, hashish and marijuana was most common. However, some reported using eatable cannabis products and cannabis oil. The most common supply source was getting cannabis from people they knew.

Young adults who reported using cannabis had a markedly higher drinking frequency and a higher frequency of HED occasions than non-users. Approximately 40% of those reporting cannabis use, reported simultaneous use of alcohol and cannabis in the years 2012-2024. The prevalence of use of cannabis and use of other illegal drugs also varied substantially according to degrees of risky alcohol use measured with AUDIT. Among young adults with a risky alcohol use, a markedly higher proportion reported using cannabis and other illegal drugs during the past 12 months compared to those with an alcohol use associated with low risk (31/22% vs. 9/2%). Among young adults who reported not drinking alcohol, the proportions reporting use of cannabis and other illegal drugs were 2% and 1%, respectively.

Finally, the proportion of young adults who reported use of other illegal drugs increased in the period 2016-18 to 2022-2024, and the increase was most evident for cocaine and ecstasy/MDMA, the most common illegal substances after cannabis.

Discussion

This report documents the prevalence and change in use of alcohol and illegal drugs among adolescents and young adults in Norway, the differences in prevalence in various sociodemographic groups, and changes in consequences and risk- and protective factors of substance use. Our results indicate that we possibly face some changes in alcohol use and use of illegal drugs among young people. This study represents a good point of departure for following further development, and for substance use prevention among youth.

The overall aim of this report was to *describe* the prevalence of and changes in substance use and related factors among adolescents and young adults. Thus, the results do not provide possible explanations of the observed associations, differences and changes. For example, we found a strong association between having a risky alcohol use and use of illegal drugs. However, it is not possible to conclude that the association is causal with the cross-sectional data applied in the current study. To determine this and possible explanations of differences between sociodemographic groups, further research is needed.

There are also some methodological weaknesses with the current study. Individuals with extensive substance use are less likely to participate in surveys, and individuals who participate in surveys underreport substance use. Hence, this study may not provide an exact account of the prevalence of alcohol use and use of illegal drugs among adolescents and young adults in Norway. However, we employed data from two representative surveys and several of the observed differences were large. Even though absolute levels may be too low, it is difficult to imagine how group differences and differences over time can be ascribed selection bias or other methodological problems. Thus, it is reasonable to state that the study provides a good description of the difference in prevalence of various substances, differences between sociodemographic groups, and changes in substance use over time.

Conclusion

Alcohol is the most common substance among adolescents and young adults in Norway. While alcohol use among adolescents decreased between 2000 and 2019, the proportion who reported alcohol use between 2019 and 2024 increased. Besides a reduction in alcohol use during the COVID-19 pandemic, the trend for young adults reporting alcohol use has been fairly stable in the period 2012-2024. In 2024, 47% of 15-16-year-olds and 86% of 16-30-year-olds reported drinking alcohol the past 12 months. The proportion of adolescents who reported having HED occasions increased between 2019 and 2024, with a more clear trend for girls than boys. In 2024, a higher proportion of girls than boys reported HED occasions. The proportion of young adults having risky alcohol use measured with AUDIT also increased between 2021 and 2024. A higher proportion of men than women had a risky alcohol use in the period 2012-2024. Perceived availability of alcohol increased among adolescents between 2019 and 2024, and the proportion of adolescents who reported getting alcohol from their parents increased in this period.

Cannabis is the most common illegal drug among adolescents and young adults in Norway. After 2000, there was a marked decline in cannabis use among adolescents. The lowest level was in 2011, and from 2011 to 2024 the proportion of adolescents who reported using cannabis the past 12 months increased from 4.6 to 8 %. The proportion of 16-30-year-olds who reported using cannabis has been fairly stable in the years 2013-2024, with somewhat higher proportion in the last part of the period for use past 12 months. In 2024, 12,5 % reported using cannabis the past 12 months. The proportion using cannabis the past 12 months was most prevalent in the age group 21-25 years in the whole period, and cannabis use increased in this age group from 2021 to 2024. Both among adolescents and young adults, a higher proportion of men report using cannabis than women.

We also found an increase in the proportion of adolescents and young adults who reported having used cocaine and ecstasy/MDMA. Perceived availability of cannabis and other illegal drugs have increased markedly among adolescents.

A high proportion of adolescents and young adults who report using cannabis, report simultaneous use of alcohol and cannabis. Moreover, use of cannabis and other illegal drugs was far more prevalent among adolescents and young adults with a risky alcohol use compared to young people who do not drink alcohol or who have an alcohol use associated with low risk.

In parallel with the increase in alcohol use and HED occasions among adolescents between 2019 and 2024, the proportion who reported having experienced various negative consequences of their alcohol use increased, such as having been in an accident or harmed and having been in a fight in relation to their alcohol use. Similarly, along with the increase in cannabis use among adolescents, the proportion who reported having experienced negative consequences such as emotional problems due to cannabis use and problems with their memory increased.

Utgitt av Folkehelseinstituttet
August 2025
Postboks 222 Skøyen
NO-0213 Oslo
Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra www.fhi.no